

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Bezpečnostní prvky užívané v cestovních dokladech

Rigorózní práce

AUTOR PRÁCE

Mgr. et Mgr. Petr BENDA

PRAHA
2022

POLICE ACADEMY OF THE CZECH REPUBLIC IN PRAGUE

Security features used in travel documents

Rigorous thesis

AUTHOR

Mgr. et Mgr. Petr BENDA

PRAGUE
2022

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Holešově, dne 24. 04. 2022

Mgr. et Mgr. Petr Benda

ANOTACE

Práce se primárně zabývá problematikou bezpečnostních prvků užívaných v cestovních dokladech. První část práce je zaměřena na vymezení vybraných základních pojmů souvisejících s problematikou cestovních dokladů. Na tuto část navazují kapitoly zabývající se historickým vývojem jednotlivých modelů cestovních dokladů a občanských průkazů občanů České republiky. Stěžejní část práce je věnována jistícím prvkům používaným v cestovních pasech a cestovních dokladech, a možným způsobům a prostředkům ochrany dokladů proti padělání. Navazující kapitoly popisují metody zkoumání pravosti cestovních dokladů a vybrané prostředky používané při odhalování padělaných a pozměněných dokladů.

KLÍČOVÁ SLOVA

Cestovní pas * cestovní doklad * doklad totožnosti * občanský průkaz * jistící prvky * technické prostředky

ANNOTATION

This thesis primarily deals with the issue of security features used in travel documents. The first part is focused on defining selected basic concepts related to travel documents. Following chapters cover the historical development of individual models of travel documents and identity cards of citizens of the Czech Republic. The main part of the work is devoted to the security elements used in passports and travel documents, and possible ways and means of protecting such documents against forgery. The thesis also includes description of the methods of examining the authenticity of travel documents and selected means used in detection of forged and altered documents.

KEYWORDS

Passport * travel document * identity document * identity card * security features * technical means

Obsah

Úvod	10
1 Vymezení vybraných pojmů.....	12
1.1 Základní právní předpisy na úseku cestovních dokladů.....	12
1.2 Cestovní doklad	14
1.3 Průkaz totožnosti	16
1.4 Občanský průkaz	16
1.5 Veřejná listina	16
1.6 Padělání a pozměnění veřejné listiny	20
1.7 Rodné číslo	20
1.8 Stránka s biografickými údaji	22
1.9 Číslo dokladu	24
1.10 Strojově ověřitelné prvky.....	24
1.11 Falešný doklad.....	30
1.12 Vydávání se za jinou osobu	32
2 Cestovní doklady občanů České republiky.....	33
2.1 Cestovní doklady vydávané občanům České republiky	34
2.2 Cestovní pasy v období 1928 – 1948.....	35
2.3 Cestovní pasy v období 1948 – 1969.....	36
2.4 Cestovní pasy v období 1969 – 1985.....	38
2.5 Cestovní pasy v období 1985 – 1990.....	40
2.6 Cestovní pasy v období 1990 – 1992.....	41
2.7 Cestovní pasy v období 1993 – 2000.....	42
2.8 Cestovní pasy v období 2000 – současnost.....	44
2.9 Diplomatický pas	48

2.10	Služební pas	50
2.11	Cestovní průkaz	52
2.12	Náhradní cestovní doklad Evropské unie.....	53
2.13	Jiný cestovní doklad na základě mezinárodní smlouvy.....	54
2.13.1	Občanský průkaz.....	54
2.13.2	Cestovní rozkaz NATO.....	56

3 Historický vývoj osobních dokladů totožnosti57

3.1	Všeobecná občanská legitimace.....	57
3.2	Občanský průkaz vzor 48.....	60
3.3	Občanský průkaz vzor 53.....	62
3.4	Občanský průkaz vzor 60.....	65
3.5	Občanský průkaz vzor 77.....	68
3.6	Občanský průkaz vzor 85.....	69
3.7	Občanský průkaz vzor 91.....	70
3.8	Občanský průkaz vzor 93.....	71
3.9	Občanský průkaz vzor 96.....	73
3.10	Občanský průkaz vzor 2000.....	74
3.11	Občanský průkaz vzor 2005.....	75
3.12	Občanský průkaz vzor 2006.....	75
3.13	Občanský průkaz vzor 2012.....	76
3.14	Občanský průkaz vzor 2014.....	77
3.15	Občanský průkaz vzor 2021.....	78

4 Jistící prvky používané v cestovních dokladech80

4.1	Ochranné prvky umístěné v designu.....	82
4.1.1	Opticky proměnlivý prvek	82
4.1.2	Mikrotext.....	85

4.1.3	Giloše	86
4.1.4	Skrytý obrazec.....	87
4.1.5	Soutisk.....	88
4.2	Ochranné prvky umístěné v materiálu.....	88
4.2.1	Ceninový papír	88
4.2.2	Vodoznak, průsvitka, filigrán.....	89
4.2.3	Zabezpečovací proužek	91
4.2.4	Ochranná vlákna, fluorescentní částice, planžety.....	92
4.2.5	Prošívací nit.....	94
4.2.6	Bezkontaktní čip	95
4.2.7	Barvy používané při tisku dokladů	97
4.2.7.1	Iridescentní barva	97
4.2.7.2	Kovová barva	98
4.2.7.3	Metamerická barva	99
4.2.7.4	Rozpíjející se barva	99
4.2.7.5	Rozpouštějící se barva	100
4.2.7.6	Termochromická barva	101
4.2.7.7	Opticky proměnlivá barva	101
4.2.8	Nanočástice jako ochranný prvek.....	102
4.3	Ochranné prvky v tisku.....	102
4.3.1	Knihtisk.....	102
4.3.2	Flexografický tisk	104
4.3.3	Ofsetový tisk	105
4.3.4	Hlubotisk.....	106
4.3.5	Rastrový hlubotisk	107
4.3.6	Irisoný přechod barev	108

4.3.7	Sítotisk.....	109
4.3.8	Ražba	109
5	Zkoumání pravosti cestovních dokladů	111
5.1	Kriminalisticko technické zkoumání dokladů	111
5.1.1	Nedestruktivní metody zkoumání dokladů	112
5.1.1.1	Vizuální zkoumání dokladů	112
5.1.1.2	Mikroskopická zkoumání dokladů	114
5.1.1.3	Zkoumání za využití ultrafialového záření	115
5.1.1.4	Zkoumání dokladů za využití infračerveného záření	116
5.1.1.5	Rentgenové záření.....	116
5.1.2	Destruktivní metody zkoumání dokladů.....	117
5.1.2.1	Elektronová mikroskopie	117
5.1.2.2	Analytické kvalitativní metody	117
5.1.2.3	Chromatografické metody	118
5.1.2.4	Metody ultrafialové a infračervené spektrofotometrie.....	118
5.2	Prostředky používané při zkoumání dokladů	119
5.2.1	Mobilní technické prostředky	120
5.2.1.1	Souprava pro kontrolu pravosti dokladů.....	120
5.2.1.2	UV lampa pro kontrolu pravosti dokladů	121
5.2.1.3	Koaxiální retrohled Confirm 3M.....	122
5.2.1.4	Doculus Lumus®.....	122
5.2.1.5	Mobilní laboratoř model 8003.....	123
5.2.2	Statické technické prostředky.....	125
5.2.2.1	Přístroj pro kontrolu pravosti dokumentů Regula 4103	126
5.2.2.2	Přístroj pro kontrolu pravosti dokumentů Regula 4205D.03...	127
5.2.2.3	Mikroskop ZEISS Stemi 2000-C	128

5.2.2.4	Videospektrální komparátor	129
5.2.3	Speciální technické prostředky	130
Závěr	131
Seznam použité literatury	133
Seznam obrázků	146

Úvod

Pohyb a cestování jsou přirozeností člověka. Je zřejmé, že s rozmachem vědeckotechnického rozvoje dochází i k zásadním změnám v oblasti cestování a možnostech pohybu lidí napříč kontinenty. Volný pohyb osob je v současné době zakotven v mnoha právních dokumentech a v demokratických státech je tradičně nedílnou součástí dokumentů, které zakotvují ochranu lidských práv. Právní řád České republiky zaručuje svobodu pohybu prostřednictvím Listiny základních práv a svobod, přičemž lze obecně konstatovat, že až na zákonem stanovené výjimky stát nereguluje pohyb občanů uvnitř státu. Ve vztahu k pohybu osob přes hranice státu je v našich podmínkách tato problematika regulována zejména právem Evropské unie, dále zákonem o cestovních dokladech a zákony souvisejícími s uvedenou problematikou. Zákonným omezením praktické realizace práva volného pohybu souvisejícím s opuštěním území je platný cestovní doklad. Právě problematika cestovních dokladů a záležitosti s nimi souvisejícími jsou nosným tématem předložené rigorózní práce.

Při zpracování předložené rigorózní práce je kladen důraz na cestovní doklady vydávané orgány České republiky státním občanům České republiky a širší souvislosti dotýkající se této problematiky, zejména na bezpečnostní prvky užívané v cestovních dokladech. Jedná o oblast, která se bezprostředně dotýká každého člověka. Každý z nás má právo požádat o vydání cestovního dokladu, v určitých, zákonem předvídaných situacích, můžeme hovořit o povinnosti požádat o vydání dokladu, který může následně sloužit jako doklad cestovní.

Dokladem pro cestování do zahraničí je primárně platný cestovní pas. Cestovní pas je platný po dobu v něm vyznačenou, přičemž platí, že nově zavedené typy cestovních pasů neruší platnost pasů dříve vydávaných. Vstupem České republiky do Evropské unie 1. května 2004 byla pro občany naší země zavedena možnost využít k cestování v rámci Unie i občanský průkaz. Nejdříve to mohly být pouze občanské průkazy se strojově čitelnou zónou. Od roku 2008, po změně národní legislativy, je možné překračovat státní hranice členských států Evropské unie s jakýmkoli platným občanským průkazem. S ohledem

na uvedenou skutečnost je tato práce zaměřena i na jednotlivé druhy občanských průkazů a problematiku s tím související.

Jak již bylo konstatováno výše, předložená práce je zaměřena na problematiku bezpečnostních prvků užívaných v cestovních dokladech. Ze zaměření práce je vyvozen i její cíl, kterým je vytvoření uceleného souhrnu informací a poznatků, dostupných skutečností a informací, týkajících se jednotlivých druhů cestovních dokladů vydávaných státními orgány České republiky. Práce je dále zaměřena na přehledný a srozumitelný popis vybraných bezpečnostních prvků užívaných v cestovních dokladech, včetně historického, technického a technologického vývoje. V logickém kontextu práce zahrnuje i pojednání o metodách využívaných při zkoumání dokladů a dále zde nalezneme informace o technických prostředcích Policie České republiky, které jsou v rámci kontrol a zkoumání dokladů využívány. V zamýšleném rozsahu bude vytvořená metodická pomůcka plně dostačující pro potřeby cílové skupiny, kterou by měli tvořit žáci a žákyně oboru vzdělání Bezpečnostně právní činnost a studující Základní odborné přípravy Policie České republiky. Cílovou skupinu mohou tvořit i příslušníci služby pořádkové a dopravní policie a policisté služby kriminální policie a vyšetřování. Práce může přispět k efektivnějšímu výkonu služby při plnění úkolů a naplňování poslání Policie České republiky při všech činnostech, které souvisí s kontrolou totožnosti osob, jejich dokladů totožnosti a cestovních dokladů.

Při zpracování práce je využita zejména metoda komparace, resp. srovnávání, která umožňuje poznat, v čem se zkoumané a popisované cestovní doklady a jejich bezpečnostní prvky liší od jiných, zejména předchozích vzorů, nebo v čem se shodují. Navazující použitou metodou je metoda analogie neboli hledání obdoby, pomocí které jsou zjišťovány stejné vlastnosti u jinak odlišných objektů, v našem případě jednotlivých druhů cestovních dokladů a v nich používaných bezpečnostních prvků. Nelze opomenout využití metody historické, která je využita při zkoumání jednotlivých druhů cestovních dokladů v rozdílných historických souvislostech a další metody, zejména popisné a logické metody.

1 Vymezení vybraných pojmů

Úvodní kapitola je zaměřena na výklad a vysvětlení základních pojmů, které bezprostředně souvisí se zpracovávaným tématem a jejichž znalost je vstupním předpokladem pro porozumění problematice cestovních dokladů, osobních dokladů totožnosti a zejména jednotlivým bezpečnostním prvkům, které jsou v cestovních dokladech používány. Nedílnou součástí úvodní kapitoly je i stručná charakteristika základních národních právních předpisů aktuálně upravujících problematiku cestovních dokladů.

1.1 Základní právní předpisy na úseku cestovních dokladů

Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu) - zákon upravuje podmínky vstupu a pobytu cizince, který požádal Českou republiku o mezinárodní ochranu na území České republiky a pobyt azylanta nebo osoby požívající doplňkové ochrany na území, řízení ve věci mezinárodní ochrany a další řízení vedená podle tohoto zákona, práva a povinnosti žadatele o udělení mezinárodní ochrany, azylanta, osoby požívající doplňkové ochrany na území a cizince, o kterém to stanoví tento zákon, působnost Ministerstva vnitra a Policie České republiky v této oblasti státní správy, státní integrační program a azylová zařízení.¹

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů – zákon upravuje v návaznosti na přímo použitelný předpis Evropské unie, kterým je Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU 2016/399 ze dne 9. března 2016, kterým se stanoví kodex Unie o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (Schengenský hraniční kodex), podmínky vstupu cizince na území České republiky a vycestování cizince z území, stanoví podmínky pobytu cizince na území a vymezuje

¹ § 1 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu) v posledním znění

působnost Policie České republiky, Ministerstva vnitra a Ministerstva zahraničních věcí v této oblasti státní správy.²

Zákon č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o cestovních dokladech) – upravuje vydávání cestovních dokladů státním občanům České republiky, jejich používání občany a vedení agendového informačního systému evidence cestovních dokladů a agendového informačního systému evidence diplomatických a služebních pasů.³

Zákon č. 197/2009 Sb., o certifikaci veřejných dokladů s biometrickými údaji a o změně některých zákonů – zákon upravuje v návaznosti na přímo použitelný předpis Evropských společenství certifikaci veřejných dokladů s biometrickými údaji za účelem ověření pravosti a neporušenosti těchto údajů a jejich ochrany před neoprávněným přístupem. Přímo použitelným předpisem Evropských společenství je Nařízení Rady ES č. 2252/2004 ze dne 13. prosince 2004 o normách pro bezpečnostní a biometrické prvky v cestovních pasech a cestovních dokladech vydávaných členskými státy, v platném znění.⁴

Zákon č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů - zákon zapracovává příslušné předpisy Evropské unie, zároveň navazuje na přímo použitelný předpis Evropské unie a k naplnění práva každého na ochranu soukromí upravuje práva a povinnosti při zpracování osobních údajů. Zákon zapracovává Směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/680 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů příslušnými orgány za účelem prevence, vyšetřování, odhalování či stíhání trestných činů nebo výkonu trestů, o volném pohybu těchto údajů a o zrušení rámcového rozhodnutí Rady 2008/977/SVV a navazuje na Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto

² § 1 zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů v posledním znění

³ § 1 zákona č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o cestovních dokladech) v posledním znění

⁴ § 1 zákona č. 197/2009 Sb., o certifikaci veřejných dokladů s biometrickými údaji a o změně některých zákonů v posledním znění

údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů, pro které se v České republice vžila anglická zkratka GDPR - General Data Protection Regulation).⁵

Zákon č. 269/2021 Sb., o občanských průkazech – zákon upravuje práva, povinnosti a působnost na úseku občanských průkazů a navazuje na přímo použitelný předpis Evropské unie, konkrétně na Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1157 ze dne 20. června 2019 o posílení zabezpečení průkazů totožnosti občanů Unie a povolení k pobytu vydávaných občanům Unie a jejich rodinným příslušníkům, kteří vykonávají své právo volného pohybu.⁶

1.2 Cestovní doklad

Vymezení, právní zakotvení a další skutečnosti související s cestovními doklady vydávanými státním občanům České republiky lze nalézt v zákoně o cestovních dokladech.⁷ Cestovní doklad je veřejná listina opravňující občana k překračování státních hranic České republiky přes hraniční přechod, nestanoví-li jinak mezinárodní smlouva, již je Česká republika vázána. Cestovním dokladem občan prokazuje své jméno, popřípadě jména, příjmení, rodné číslo, podobu, státní občanství České republiky a další údaje zapsané nebo zpracované v cestovním dokladu v souladu se zákonem o pobytu cizinců. O jednotlivých druzích cestovních dokladů je blíže pojednáno v kapitole č. 2.

Skutečnosti vztahující se k jednotlivým druhům cestovních dokladů, které opravňují cizince vstoupit, pobývat a vycestovat z území České republiky, včetně základních požadavků na tyto doklady, nalezneme v zákoně o pobytu cizinců na území České republiky.⁸ Za cestovní doklad se podle uvedeného zákona považuje:

- **veřejná listina**, která je jako cestovní doklad uznaná Českou republikou,

⁵ § 1 zákona č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů v posledním znění

⁶ § 1 zákona č. 269/2021 Sb., o občanských průkazech v posledním znění

⁷ § 2 zákona č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech v posledním znění

⁸ § 108 a násl. zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů v posledním znění

- **veřejná listina**, která je vydána cizím státem za účelem cestování do zahraničí, pokud z hlediska jejího provedení a jazyka, v němž jsou uvedeny údaje, odpovídá mezinárodním zvyklostem, její územní platnost zahrnuje území České republiky a lze z ní zjistit údaje o státním občanství cizince, údaje o jeho totožnosti, fotografii držitele a údaj o době platnosti.
- **Průkaz totožnosti občana Evropské unie**,
- **Cizinecký pas** s územní platností do všech států světa,
- **Cestovní průkaz totožnosti**,
- **Cestovní doklad** vydaný Českou republikou na základě mezinárodní smlouvy,
- **Náhradní cestovní doklad Evropské unie**,
- **Seznam žáků cestujících na školní výlet v rámci Evropské unie**, obsahuje-li fotografie žáků, kteří nejsou schopni se prokázat průkazem totožnosti obsahujícím fotografii, a potvrzení členského státu Evropské unie, ve kterém má žák místo bydliště, že žák je oprávněn se do tohoto státu vrátit, a za předpokladu, že členský stát Evropské unie, ve kterém má žák místo bydliště, oznámil České republice, že má seznam žáků uznávat jako cestovní doklad,
- **Evropský cestovní doklad** pro návrat neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí.⁹

V neposlední řadě je nezbytné zmínit i cestovní doklady cizinců, kterým byl udělen azyl, anebo doplňková ochrana podle zákona o azylu.¹⁰ Cestovním dokladem podle zákona o azylu je:

- **Cestovní doklad**, někdy též označovaný jako uprchlický pas nebo Travel dokument,
- **Cizinecký pas** vydaný na žádost osoby požívající doplňkové ochrany podle zákona o pobytu cizinců na území České republiky,
- **Cestovní průkaz totožnosti**.

⁹ § 108 zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů v posledním znění

¹⁰ § 61 a násl. zákona č. 325/1999 Sb., o azylu v posledním znění

1.3 Průkaz totožnosti

Průkazem totožnosti se rozumí doklad, který je veřejnou listinou, v němž je uvedeno jméno a příjmení, datum narození a místo trvalého pobytu, popřípadě bydliště mimo území České republiky a z něhož je patrná i podoba, popřípadě jiný údaj umožňující správnímu orgánu identifikovat osobu, která doklad předkládá, jako jeho oprávněného držitele.¹¹

1.4 Občanský průkaz

Občanský průkaz je veřejná listina, kterou osoba, již je občanský průkaz vydán, prokazuje svou totožnost a skutečnosti v ní uvedené. V souladu s aktuální právní úpravou je občanský průkaz i prostředkem umožňujícím uložení nebo užití dat potřebných pro elektronickou identifikaci a autentizaci držitele občanského průkazu nebo pro jiné elektronické úkony, čímž je umožněno i elektronické využití občanského průkazu.¹²

Občanský průkaz je povinen mít státní občan České republiky, který dosáhl věku 15 let a má trvalý pobyt na území České republiky, přičemž tato povinnost neplatí pro státního občana České republiky, jehož svéprávnost byla omezena. Vedle zákonné povinnosti mít občanský průkaz je současně deklarováno právo určitých osob mít občanský průkaz. Jedná se o státní občany České republiky, pokud jsou mladší 15 let, jsou omezeni ve svéprávnosti, nebo nemají trvalý pobyt na území České republiky.

1.5 Veřejná listina

Na pojem veřejná listina narazíme v mnoha právních předpisech. Samotné vymezení pojmu veřejná listina lze nalézt v několika právních předpisech, které jsou součástí právního řádu České republiky a spadají do oblasti veřejného i soukromého práva.

Veřejnou listinou pro oblast soukromého práva se rozumí „*listina vydaná orgánem veřejné moci v mezích jeho pravomoci, nebo listina, kterou za veřejnou*

¹¹ § 36 odst. 5 zákona č. 500/2004 Sb., *správní řád* v posledním znění

¹² § 2 zákona č. 269/2021 Sb., *o občanských průkazech* v posledním znění

listinu prohlásí zákon; to neplatí, pokud trpí takovými vadami, že se na ni hledí, jako by veřejnou listinou nebyla.“¹³

Výše uvedené vymezení pojmu veřejná listina představuje legální definici veřejných listin pro soukromé právo. Občanský zákoník rozlišuje dva druhy veřejných listin, přičemž se jedná o veřejné listiny, které vydaly orgány veřejné moci v mezích své pravomoci, a dále veřejné listiny, které jsou prohlášené za veřejné zákonem. Jak vyplývá z výše uvedené definice, o veřejnou listinu nepůjde v případě, bude-li mít předmětná listina takové vady, že se na ni hledí, jako by veřejnou listinou nebyla. Půjde zejména o zásadní vady formy a obsahu, rozhodnutí zcela nelogické, rozhodnutí, které má zásadní nedostatky projevu vůle vykonavatele veřejné správy, tzn. zásadní nedostatek formy, neurčitost, nesmyslnost, rozhodnutí, které obsahuje povinnost plnění, jež je trestné, nebo absolutně nemožné, rozhodnutí, které ukládá povinnost, nebo zakládá práva k něčemu, co v právním smyslu vůbec neexistuje.¹⁴

Pro doplnění lze uvést, že do přijetí nového občanského zákoníku¹⁵ byl pojem veřejná listina vykládán na základě ustanovení občanského soudního řádu, který stanoví, že *„Listiny vydané soudy České republiky, nebo jinými státními orgány v mezích jejich pravomoci, jakož i listiny, které jsou zvláštními předpisy prohlášeny za veřejné, potvrzují, že jde o nařízení, nebo prohlášení orgánu, který listinu vydal, a není-li dokázán opak, i pravdivost toho, co je v nich osvědčeno nebo potvrzeno“*.¹⁶

Pro potřeby správního řízení je analogicky zakotveno, že *„Listiny vydané soudy České republiky nebo jinými státními orgány nebo orgány územních samosprávných celků v mezích jejich pravomoci, jakož i listiny, které jsou zvláštními zákony prohlášeny za veřejné, potvrzují, že jde o prohlášení orgánu,*

¹³ § 567 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v posledním znění

¹⁴ MACKOVÁ, Alena. *Pojem veřejné listiny*. Komentář k § 567 zákona č. 89/2012 občanský zákoník v posledním znění. In ASPI verze 2018 [právní informační systém]. Wolters Kluwer, © 2000-2018 [cit. 2021-04-11]

¹⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v posledním znění

¹⁶ § 134 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád v posledním znění

*který listinu vydal, a není-li dokázán opak, potvrzují i pravdivost toho, co je v nich osvědčeno nebo potvrzeno“.*¹⁷

Vymezení pojmu veřejná listina pro oblast práva veřejného, resp. práva trestního nalezneme v Trestním zákoníku, který zakotvuje legální definici následovně: *„Veřejnou listinou se rozumí listina vydaná soudem České republiky, jiným orgánem veřejné moci nebo jiným subjektem k tomu pověřeným či zmocněným jiným právním předpisem v mezích jeho pravomoci, potvrzující, že jde o nařízení nebo prohlášení orgánu nebo jiného subjektu, který listinu vydal, anebo osvědčující některou právně významnou skutečnost. Veřejnou listinou je i listina, kterou prohlašuje za veřejnou jiný právní předpis.“*¹⁸

Trestní zákoník poskytuje ochranu před paděláním či pozměněním veřejné listiny vydané orgánem veřejné moci nebo jiným k tomu zmocněným subjektem cizího státu nebo orgánem mezinárodní organizace, pokud má podle mezinárodní smlouvy účinky na území České republiky.¹⁹

Bude se jednat o takovou listinu, u níž je dán, při splnění všech zákonných podmínek, vysoký stupeň důvěry ve správnost všech údajů v ní obsažených. Hovoříme o tom, že tyto listiny jsou nadány tzv. veřejnou vírou.

Z legálního vymezení můžeme vyvodit dva typy veřejných listin. Zejména se jedná o veřejnou listinu vydanou soudem České republiky, jiným orgánem veřejné moci nebo jiným subjektem k tomu pověřeným či zmocněným jiným právním předpisem v mezích jeho pravomoci, potvrzující, že jde o nařízení nebo prohlášení orgánu nebo jiného subjektu, který listinu vydal, anebo osvědčující některou právně významnou skutečnost. Pro tento typ veřejné listiny zákon vyžaduje současné splnění tří základních znaků, tzn. listina je vydána oprávněným orgánem nebo subjektem, listina je vydána v mezích pravomoci tohoto subjektu a listina má stanovený obsah a formu. Pokud nebude některý z uvedených zákonných znaků naplněn, nejedná se o veřejnou listinu, ale listinu soukromou. Obsahem veřejné listiny je potvrzení, že jde buď o nařízení orgánu, nebo jiného subjektu, který listinu vydal, nebo o prohlášení orgánu nebo jiného

¹⁷ § 53 odst. 3 zákona č. 500/2004 Sb., *správní řád* v posledním znění

¹⁸ § 131 zákona č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník* v posledním znění

¹⁹ § 131 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník* v posledním znění

subjektu, který listinu vydal, anebo se jí osvědčuje některá právně významná skutečnost.²⁰

Druhým typem veřejné listiny je listina, kterou výslovně prohlašuje za veřejnou listinu jiný právní předpis. Takových předpisů je v právním řádu České republiky celá řada. Jako příklady je možné uvést zákon č. 358/1992 Sb., notářský řád, který stanoví, že notářské zápisy a jejich stejnopisy jsou veřejnou listinou;²¹ zákon č. 269/1994 Sb., o rejstříku trestů stanoví, že výpis a opis jsou veřejnou listinou;²² zákon č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech prohlašuje, že cestovní doklad je veřejná listina;²³ zákon č. 269/2021 Sb., o občanských průkazech prohlašuje, že občanský průkaz je veřejná listina;²⁴ zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu stanoví, že zbrojní průkaz je veřejná listina.²⁵

Orgánem veřejné moci oprávněným k vydání veřejné listiny je veřejnoprávní korporace, kterou může být státní orgán, tzn. orgán moci zákonodárné, výkonné a soudní. Zákon výslovně uvádí soud, což v praxi představuje kterýkoli článek soustavy obecných soudů.²⁶ Dalším orgánem může být nestátní orgán veřejné moci, např. orgán obce, orgán kraje, který je nadán pravomocí rozhodovat o subjektivních právech a povinnostech subjektů práva, tzn. fyzických a právnických osob.

Jiným subjektem oprávněným k vydání veřejné listiny na základě pověření či zmocnění právním předpisem může být např. ošetřující lékař vydávající rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti, které slouží jako průkaz dočasné práce neschopného pojištěnce.²⁷

V praxi se za veřejné listiny nejčastěji pokládají např. občanský průkaz, cestovní doklad, řidičský průkaz, maturitní vysvědčení, vysokoškolský diplom.

²⁰ DRAŠTÍK, Antonín. *Veřejná listina*. Komentář k § 131 zákona č. 40/2009 *trestní zákoník* v posledním znění. In ASPI verze 2018 [právní informační systém]. Wolters Kluwer, © 2000-2018 [cit. 2022-04-11]

²¹ § 6 zákona č. 358/1992 Sb., *notářský řád* v posledním znění

²² § 15 odst. 1 zákona č. 269/1994 Sb., *o Rejstříku trestů* v posledním znění

²³ § 2 odst. 1 zákona č. 329/1999 Sb., *o cestovních dokladech* v posledním znění

²⁴ § 2 odst. 1 zákona č. 269/2021 Sb., *o občanských průkazech* v posledním znění

²⁵ § 16 odst. 1 zákona č. 119/2002 Sb., *o střelných zbraních a střelivu* v posledním znění

²⁶ § 1 zákona č. 335/1991 Sb., *o soudech a soudcích* v posledním znění

²⁷ § 60 zákona č. 187/2006 Sb., *o nemocenském pojištění* v posledním znění

1.6 Padělání a pozměnění veřejné listiny

Trestně právní ochrana veřejné listiny je zakotvena v § 348 zákona číslo 40/2008 Sb., trestní zákoník. Protiprávního jednání se dopustí ten, kdo padělá veřejnou listinu nebo podstatně změní její obsah v úmyslu, aby jí bylo užito jako pravé, nebo takovou listinu užije jako pravou, nebo kdo takovou listinu opatří sobě nebo jinému nebo ji přechovává v úmyslu, aby jí bylo užito jako pravé, nebo kdo vyrobí, nabízí, prodá, zprostředkuje nebo jinak zpřístupní, sobě nebo jinému opatří nebo přechovává nástroj, zařízení nebo jeho součást, postup, pomůcku nebo jakýkoli jiný prostředek, včetně počítačového programu, vytvořený nebo přizpůsobený k padělání nebo pozměnění veřejné listiny. Podle závažnosti může být za takový trestný čin uložen trest zákazu činnosti nebo odnětí svobody až na deset let.²⁸

Jak je z výše uvedené skutkové podstaty zřejmé, pro její naplnění je vyžadováno úmyslné jednání. V tomto smyslu bude prokázání úmyslu předmětem dokazování.

1.7 Rodné číslo

Rodné číslo je v současné době považováno za jednoznačný číselný identifikátor občanů České republiky, protože každá fyzická osoba může být nositelem nejvýše jednoho rodného čísla a totéž rodné číslo nesmí být přiděleno více osobám. Od roku 1954 je rodné číslo desetimístné číslo, které je dělitelné jedenácti beze zbytku. Tímto způsobem je možné snadno detekovat překlepy, jiné náhodné chyby, anebo úmyslné pozměnění rodného čísla. Systém tvorby rodného čísla je tvořen tak, že první dvojčíslí vyjadřuje poslední dvě číslice roku narození, druhé dvojčíslí vyjadřuje měsíc narození, u žen zvýšené o 50, třetí dvojčíslí vyjadřuje den narození. Za oddělovacím znakem (lomítko) je uvedena tzv. čtyřmístná koncovka rodného čísla. První tři číslice koncovky jsou rozlišujícím znakem fyzických osob narozených v tomtéž kalendářním dnu. Poslední číslice slouží jako kontrolní číslice. Jde o zbytek (tzv. modulo) po celočíselném dělení devítimístného čísla jedenácti. Z tohoto pravidla existuje

²⁸ § 348 zákona č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník* v posledním znění

výjimka. V případě, že je zbytek po dělení devítimístného čísla roven deseti a neexistuje tedy žádná kontrolní číslice, která by splňovala předchozí podmínku, použije se jako kontrolní číslice nula, ale celé rodné číslo pak dělitelné jedenácti není.²⁹ Rodná čísla přidělená fyzickým osobám narozeným před 1. lednem 1954 jsou devítimístná s třímístnou koncovkou a nesplňují podmínku dělitelnosti jedenácti.³⁰ Rodné číslo s třímístnou nulovou koncovkou není rodným číslem, neboť pro každý kalendářní den v roce byla generována rodná čísla s třímístnou koncovkou pouze v rozsahu 001 až 999.³¹ Domnívám se, že mnohem méně je veřejnosti známo, že pokud jsou výdejovými místy rodných čísel pro daný kalendářní den v příslušném kalendářním roce vyčerpána veškerá určená rodná čísla, určí ministerstvo vnitra pro tento den novou, dodatečnou sestavu rodných čísel, pro niž platí, že rodné číslo je desetimístné číslo, které je dělitelné jedenácti beze zbytku. První dvojčíslí vyjadřuje poslední dvě číslice roku narození, druhé dvojčíslí vyjadřuje měsíc narození, u mužů zvýšené o 20, u žen zvýšené o 70, třetí dvojčíslí vyjadřuje den narození. Čtyřmístná koncovka je rozlišujícím znakem fyzických osob narozených v tomtéž kalendářním dnu.³²

Rodné číslo patří v České republice mezi osobní údaje a lze z něj odvodit datum narození a pohlaví osoby, které bylo přiděleno. Možná právě z těchto důvodů se již více než deset let řeší zrušení tohoto identifikátoru a jeho případné nahrazení jiným „neosobním“ číselným kódem. Zrušení rodného čísla v občanských průkazech bylo původně schváleno k datu 31. prosince 2019, následně byl termín posunut ke dni 31. prosince 2021. V době zpracování práce je stanoveno, v souladu s aktuálně platným zákonem, že zápis rodného čísla do občanského průkazu bude ukončen dnem 31. prosince 2023.³³

²⁹ Rodné číslo: Kontrolní číslice. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 15. 10. 2019 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Rodn%C3%A9_%C4%8D%C3%ADslo

³⁰ § 13 zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel) v posledním znění

³¹ Rodné číslo. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2018 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/rady-a-sluzby-dokumenty-rodne-cislo.aspx>

³² § 13 zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel) v posledním znění

³³ § 72 odst. 10 zákona č. 269/2021 Sb., o občanských průkazech v posledním znění.

Závěrem k rodnému číslu jedna, matematická zajímavost. Požadavek dělitelnosti jedenácti lze snadno zkontrolovat i z paměti. Kritériem dělitelnosti jedenácti je rozdíl součtu cifer na sudých a lichých místech a jeho dělitelnost jedenácti. Příklad rodného čísla: **6 9 0 7 1 7 / 3 7 7 9**. Součet číslic na lichých místech (pro názornost barevně zvýrazněných) $6 + 0 + 1 + 3 + 7 = 17$; součet číslic na sudých místech $9 + 7 + 7 + 7 + 9 = 39$; rozdíl $39 - 17 = 22$. Výsledek 22 je dělitelný jedenácti beze zbytku, takže i celé rodné číslo je dělitelné jedenácti beze zbytku a tedy formálně správné a platné.³⁴



Obrázek 1 Struktura rodného čísla

Zdroj: vlastní

1.8 Stránka s biografickými údaji

V souladu s platnými předpisy cestovní pas obsahuje strojově čitelnou stránku s biografickými údaji. V praxi se můžeme setkat i s označením datová stránka, nebo ID stránka. Stránka s biografickými údaji musí splňovat specifikace 1. části dokumentu ICAO 9303 o strojově čitelných cestovních pasech nejen ve smyslu obsahu a rozsahu uvedených údajů, ale i v procesu vydávání dokladů. Grafická úprava a provedení stránky s biografickými údaji musí být takové, aby bylo rozlišitelné od ostatních stránek dokladu. Biografické údaje se do cestovního pasu nebo cestovního dokladu zapisují na stránku následující po titulní stránce, přičemž oproti předchozím zvyklostem již vnitřní stranu desek

³⁴ Rodné číslo: Kontrolní číslice. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 15. 10. 2019 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Rodn%C3%A9_%C4%8D%C3%ADslo

1.9 Číslo dokladu

Číslo dokladu je jedinečné číslo, které je v dokladu, popřípadě v některých jeho částech vytištěno nebo perforováno. Jedinečnost čísla slouží jako dodatečná ochrana a umožňuje vystopovat doklad již v průběhu výroby, následně v případě ohlášení ztráty, nebo odcizení. V některých dokumentech se můžeme setkat s označením číslování, nebo sériové číslo dokladu. Tisk čísla dokladu na jednotlivé stránky uvnitř cestovního pasu nebo cestovního dokladu by měl být proveden, pokud možno, speciálním fontem písma a UV fluorescenční barvou. Další způsob zhotovení čísla dokladu představuje mechanická a laserová perforace stránek dokladu.

Při zhotovení čísla dokladu laserovou perforací přes základní vrstvu vznikají typické znaky, kterými jsou stopy po vypálení kolem okrajů otvorů, neexistence vystouplých hran kolem otvorů v základní vrstvě na zadní straně perforací, kuželovitě se zmenšující rozměry perforovaných otvorů v sešitovém dokladu při pohledu zepředu dozadu a v neposlední řadě různost tvarů perforace. Další možnost zhotovení čísla dokladu představuje metoda mechanické perforace. Jedná se o mechanické vytváření perforací propichováním nebo dírkováním, čímž je docíleno integrování čísla nebo motivu do dokladu. Na rozdíl od laserové perforace jsou čísla perforována v podobě pravidelného, maticového uspořádání kruhových otvorů stejné velikosti, propichovaných vždy stejným směrem. Mechanickou perforaci lze poměrně snadno rozeznat díky výstupkům, které vzniknou při výrobě a lze je nahmatat na zadní straně základní vrstvy. K vyjádření čísla dokladu lze použít jakékoli písmeno nebo číslo v náhodném pořadí.³⁷

1.10 Strojově ověřitelné prvky

Strojově ověřitelné prvky jsou zajišťovací prvky, které můžeme přečíst a ověřit pomocí příslušného čtecího zařízení. Tyto prvky slouží ke kontrole a ověření

³⁷ Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-05-05]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>. str. 11, 65, 75

cestovního dokladu či dokladu totožnosti tím, že umožňují zjistit přítomnost, nebo rozměry zvláštních fyzikálních vlastností prvků, nebo struktur dotyčného dokladu a zároveň přispívají ke kontrole totožnosti držitele dokladu. Lze konstatovat, že jejich využívání v dokladech umožňuje zjednodušení a zrychlení identifikace osob. V souladu se současnými standardy jsou strojově ověřitelné prvky součástí strojově čitelných cestovních dokladů (MRTD - Machine Readable Travel Document). Mezi povinné strojově čitelné prvky MRTD dokladů patří: čárový kód / 2D čárový kód, přístupové číslo karty – Card Access Number (CAN) a ustavení heslem autentifikovaného spojení - Password Authenticated Connection Establishment (PACE), strojově čitelná zóna - Machine Readable Zone (MRZ), kontaktní a bezkontaktní mikročip, magnetický proužek a optický proužek.³⁸

Kromě výše uvedených obsahují doklady další, nepovinné strojově ověřitelné zajišťovací prvky. Jedná se zejména o:

- zajišťovací prvky související se strukturou, kterými jsou např. retroreflektivní fólie, průhledové okénko, opticky proměnlivý prvek - Optically Variable Device (OVD);
- zajišťovací prvky související s použitými materiály, do této skupiny patří zejména pigmenty přidané do zajišťovacích barev, melírovací a fluorescentní vlákna a planžety přidané do základní vrstvy;
- zajišťovací prvky související s údaji, jako např. holografické nebo magnetické zabezpečovací proužky, které uchovávají zakódované údaje, nebo tištěný obraz obsahující skryté osobní informace - invisible personal information (IPI) nebo zakódované údaje o dokladu.³⁹

O jednotlivých zajišťovacích strojově ověřitelných prvcích bude blíže pojednáno v dalších částech této práce.

³⁸ Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-11-03]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>. str. 127

³⁹ Tamtéž. str. 127

Specifikace strojově čitelných cestovních dokladů jsou stanoveny v dokumentu ICAO 9303 a většina zemí, včetně České republiky, tato pravidla uplatňuje ve strojově čitelných cestovních pasech, vízech a průkazech totožnosti, které umožňují překračování státních hranic. V souladu se stanovenými normami se strana s osobními údaji u strojově čitelných cestovních dokladů dělí na dvě zóny:

- 1) **Zóna vizuální kontroly** – Visual Inspection Zone (VIZ), obsahuje označení dokladu, podobenku obličeje držitele, osobní údaje držitele a údaje týkající se vydání dokladu a jeho platnosti.
- 2) **Strojově čitelná zóna** – Machine Readable Zone (MRZ), obsahuje vybrané informace uvedené v zóně vizuální kontroly (VIZ) v podobě alfanumerických znaků a symbolu „<“. Podle druhu dokladu jsou znaky uspořádány do dvou, nebo třech řádků, přičemž pro jednotlivé druhy dokladů je stanoven počet znaků/řádek. Znaky lze přečíst pomocí čtecího zařízení umožňujícího optické rozpoznávání znaků – Optical Character Recognition (OCR) a usnadnit tak kontrolu cestovních dokladů.⁴⁰

Délka řádku a jejich počet je pro různé doklady různý a obsah textových řádků je vymezen v ISO 7501 respektive ICAO 9303.⁴¹ V souladu se standardy ICAO 9303 rozeznáváme tři tvary strojově čitelné zóny:

- **formát ID1 / td1:** 86 (85,6) x 54 (53,98) mm. Tři řádky, na každém 30 znaků, umístění na rubové straně dokladu;
- **formát ID2 / td2:** 105 x 74 mm. Dva řádky, na každém 36 znaků, umístění ve spodní části strany s osobními údaji či ve spodní části víza;

⁴⁰ Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-11-03]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>. str. 125

⁴¹ Traveller identification programme: ID management solutions for more secure travel documents. *ICAO Security and facilitation* [online]. [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://www.icao.int/Security/FAL/TRIP/Pages/default.aspx>

3. **Do kontaktního elektronického čipu** – obsahuje identifikační certifikát, který slouží k autentizaci držitele občanského průkazu při dálkovém přístupu k informačnímu systému nebo elektronické aplikaci. Aby bylo možné využívat funkci identifikačního certifikátu, musí dojít k aktivaci držitelem občanského průkazu a autentizaci držitele občanského průkazu pomocí identifikačního osobního kódu. V identifikačním certifikátu jsou uvedeny údaje o držiteli občanského průkazu, kterými jsou jméno, popřípadě jména, a příjmení, pohlaví, státní občanství, datum narození, místo a okres narození, narodil-li se na území České republiky, kód státu narození, narodil-li se mimo území České republiky, a adresa místa trvalého pobytu, je-li hlášen k trvalému pobytu na území České republiky. Identifikační certifikát dále obsahuje úřední záznam, který obsahuje nezkrácenou podobu jména nebo složeného příjmení držitele občanského průkazu, jsou-li v rámci údajů o držiteli občanského průkazu uvedeny ve zkrácené podobě. Dalšími údaji v identifikačním certifikátu jsou údaje o občanském průkazu v rozsahu číslo dokladu, datum vydání, datum skončení platnosti a označení správního orgánu, který jej vydal. V neposlední řadě identifikační certifikát obsahuje rodinný stav nebo údaj o registrovaném partnerství, je-li některý z těchto údajů uveden v občanském průkazu. V kontaktním elektronickém čipu je dále uveden identifikační osobní kód a deblokační osobní kód, přičemž identifikační osobní kód slouží k autentizaci držitele občanského průkazu při využití identifikačního certifikátu a deblokační osobní kód slouží k odblokování možnosti využití identifikačního osobního kódu. Každý z těchto kódů se skládá nejméně ze 4 a nejvýše z 10 číslic, přičemž číselnou kombinaci si zvolí držitel občanského průkazu. Aktivaci funkce identifikačního osobního kódu a deblokačního osobního kódu může držitel občanského průkazu provést při převzetí občanského průkazu nebo kdykoli po převzetí občanského průkazu a platí, že po dobu jejich platnosti mohou být držitelem občanského průkazu změny. V identifikačním certifikátu je rovněž uveden kvalifikovaný certifikát pro elektronický podpis společně s jemu odpovídajícími daty pro vytváření elektronických podpisů a daty pro ověřování platnosti elektronických podpisů, s kódem pro podepisování kvalifikovaným elektronickým podpisem, osobním přístupovým kódem a osobním kódem

pro odblokování a autentizační certifikát společně s jemu odpovídajícími kryptografickými klíči, s osobním přístupovým kódem a osobním kódem pro odblokování.⁴⁹ Pokud by nastala situace, že z důvodu nedostatku místa v kontaktním elektronickém čipu nelze uložit všechna data, jejichž uložení držitel občanského průkazu požaduje, uloží se pouze ta data, která držitel občanského průkazu určí.

4. **Do nosiče biometrických údajů** – kde je uvedeno nebo uloženo zobrazení obličeje držitele občanského průkazu, otisky prstů rukou držitele občanského průkazu, pokud je lze pořídit, údaje o držiteli občanského průkazu, kterými jsou jméno, popřípadě jména, a příjmení, pohlaví, státní občanství a datum narození, údaje o občanském průkazu, kterými jsou číslo, kód dokladu, kód České republiky, datum skončení platnosti, a kontrolní číslice data narození držitele občanského průkazu, kontrolní číslice čísla občanského průkazu, kontrolní číslice data skončení platnosti občanského průkazu a celková kontrolní číslice.

1.11 Falešný doklad

Falešný doklad je takový doklad, který byl pozměněn nebo celý vyroben neoprávněnou osobou (padělatelem). Za falešné doklady považujeme doklady padělané, pozměněné, pseudodoklady a bianko doklady odcizené, resp. neoprávněně personalizované.⁵⁰

PADĚLANÝ DOKLAD – je jedním z typů falešného dokladu. Jedná se o nepovolenou kopii, nebo úplnou reprodukci úředně vydaného, pravého zabezpečeného dokladu. Uvedený pojem se používá pouze k označení případů úplného padělání, tedy pro úplné vyhotovení falešných dokladů neoprávněnou osobou (padělatelem).

⁴⁹ § 9 a následující vyhlášky č. 281/2021 Sb., *k provedení zákona o občanských průkazech a některých ustanovení zákona o cestovních dokladech a zákona o základních registrech* v posledním znění

⁵⁰ Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: *Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady*. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-03-13]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>. str. 15.

POZMĚNĚNÝ DOKLAD – je rovněž jedním z typů falešného dokladu. Jedná se o zákonně vydaný, původně autentický, pravý doklad, jenž byl zfalšován (pozměněn) neoprávněnou osobou (padělatelem).

PSEUDODOKLAD – je jedním z typů falešného dokladu. Mezi pseudodoklady patří řada dokladů, které nemají právní základ, obvykle nejsou založeny na žádném legitimním dokladu. Pseudodoklad vypadá jako úřední doklad, ale není vydán žádným existujícím právně uznaným státním úřadem, orgánem nebo organizací uznanou mezinárodním právem, a nemá tudíž právní platnost. V praxi se bude jednat zejména o:

Smyšlený doklad – nese název imaginárních států nebo organizací, vydávajícím orgánem není ani stát uznaný mezinárodním právem, ani oprávněná instituce.

Kamufláž – dokumenty se hlásí k zemím, nebo organizacím, které již neexistují, nebo mají nový název, např. Jugoslávie.

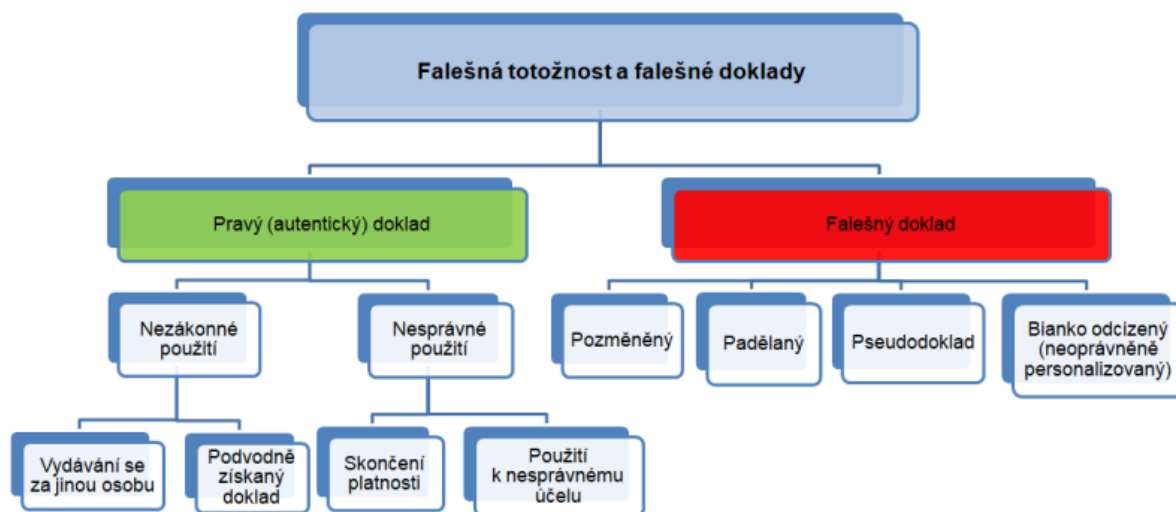
Další pseudodoklady – například doklady, víza nebo razítka, jež nesou název existujícího státu, nebo organizace, ale neodpovídají stávajícím skutečným dokladům uvedené země, nebo mezinárodní organizace (někdy jsou rovněž označovány jako fiktivní doklady).

BIANKO ODCIZENÝ (neoprávněně personalizovaný) – je jedním z typů falešného dokladu. Bianco doklady jsou výchozí exempláře, z nichž se vytvářejí personalizované cestovní doklady. Bianco odcizený doklad je nevydaný, pravý bianco doklad, který byl odcizen a personalizován neoprávněnou osobou (padělatelem).⁵¹

⁵¹ Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-03-13]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>. str. 16

1.12 Vydávání se za jinou osobu

Určitá osoba se vydává za jinou osobu, dopouští se klamu za využití přivlastněné role, totožnosti, nebo jména. Policista se s takovou situací může setkat zejména v případě dopadení osoby s kriminální zkušeností, kdy se taková osoba může vydávat za jinou osobu, jejíž osobní údaje jsou jí známy.⁵²



Obrázek 6 Schéma falšování dokladů a totožnosti⁵³

⁵² NĚMEC, Miroslav a kol. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium – I. díl. Aktuální problémy kriminalistické teorie*. Praha: Abook. 2018. ISBN 978-80-906974-1-6. s. 155

⁵³ Upraveno z: Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-03-13]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>. str. 15

2 Cestovní doklady občanů České republiky

Totožnost osoby a její identifikace je problematika, která je s lidskou společností spjata od nepaměti. Po dlouhou dobu nebyly k identifikaci osob doklady zapotřebí, protože lidé žili v malých, relativně oddělených skupinách a vzájemně se znali. Totožnost se prokazovala např. pomocí svědků, později prostřednictvím legitimačního lístku, vandrovní knížky, apod.⁵⁴

K historicky nejstarším a nejrozšířenějším dokladům patří cestovní pasy. Toto pojmenování vzniklo z francouzského passeport. Je to složenina z dvou slov passer, což znamená projít, a port, což je označení pro přístav. Je to logické – pokud člověk cestoval na větší vzdálenost, často se přepravoval lodí. První zmínky můžeme zaznamenat již v období 5. století před naším letopočtem v oblastech Blízkého východu na území tehdejší Perské říše. V období středověku však začíná význam cestovních pasů narůstat, především v zemích západní Evropy, například ve Velké Británii, kdy cestovní pas svému držiteli sloužil jako doklad k překračování hranic a ke vstupu do přístavů. Vzestup významu cestovních dokladů přichází v období 19. století při vzniku nové občanské společnosti, která začala vyžadovat nové způsoby prokázání totožnosti, jako byly různé veřejné listiny, pracovní knížky, křestní a domovské listy, cestovní pasy. Oproti dnešním dokladům jsou ty historické velmi jednoduché. Do roku 1906 se navíc na dokladech téměř nepoužívaly fotografie. Byly drahé, a proto je nahrazoval podrobný popis majitele. Tehdejší dokumenty prakticky neměly téměř žádné jistění, nebo jen velmi jednoduché, proto nebylo těžké je padělat. To je asi nejvýznamnější rozdíl oproti dnešním dokumentům, které jsou doslova nabitý jistícími prvky a nejrůznějšími technologiemi.⁵⁵

⁵⁴ DOLANSKÁ, Jitka. Sběrateli učarovalo kouzlo starých dokladů, lidé je uvidí v ašském muzeu. *IDNES.cz* [online]. Karlovy Vary, 2016 [cit. 2021-11-07]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/karlovy-vary/zpravy/sberatel-bohuslav-karban-stare-doklady-muzeum-as.A161208_2291206_vary-zpravy_ba

⁵⁵ Tamtéž

2.1 Cestovní doklady vydávané občanům České republiky

Podle současného pojetí je cestovní doklad veřejná listina, opravňující občana České republiky k překračování státních hranic České republiky přes hraniční přechod, nestanoví-li jinak mezinárodní smlouva, již je Česká republika vázána.⁵⁶

Cestovním dokladem občan prokazuje:

- a) jméno, popřípadě jména,
- b) příjmení,
- c) rodné číslo,
- d) podobu,
- e) státní občanství ČR,
- f) další údaje zapsané nebo zpracované v cestovním dokladu v souladu se zákonem.⁵⁷

Povinnými údaji zapisovanými do cestovního dokladu jsou:

- a) jméno, popřípadě jména, příjmení, rodné číslo, pohlaví, státní občanství, datum a místo narození, a jde-li o diplomatický nebo služební pas, i diplomatická nebo služební hodnost nebo funkce,
- b) územní a časová platnost cestovního dokladu, číslo dokladu, datum jeho vydání a označení úřadu, který jej vydal,
- c) strojově čitelné údaje zapisované do strojově čitelné zóny.⁵⁸

Cestovní doklad je zakázáno požadovat a přijímat jako zástavu a odebírat jej při vstupu do objektů nebo na pozemky. Je zakázáno pořizovat jakýmkoliv prostředky kopie cestovního dokladu bez souhlasu občana, kterému byl cestovní doklad vydán, pokud zvláštní zákon nebo mezinárodní smlouva nestanoví jinak.⁵⁹

⁵⁶ § 1 odst. 1 zákona č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech v posledním znění

⁵⁷ Zákon č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech v posledním znění

⁵⁸ § 6 zákona č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech v posledním znění

⁵⁹ § 2 zákona č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech v posledním znění

2.2 Cestovní pasy v období 1928 – 1948

Problematika cestovních pasů po vzniku samostatného státu v roce 1918 navázala v Československé republice na císařské nařízení č. 31 ř. z., ze dne 9. února 1857, o zavedení nového pasového systému. V návaznosti na zmocňovací zákon č. 37 ř. z., ze dne 24. července 1917, o mimořádných opatřeních válečných, bylo vydáno Nařízení č. 87/1918 Sb., o vydávání cestovních pasů. Toto nařízení stanovilo povinnost osobám, které chtěly opustit území Československé republiky, mít cestovní pas. Za zmínku určitě stojí skutečnost, že pas mohl být vydán pouze osobám, které prokázaly potvrzením, že mají zaplacené veškeré do té doby splatné daně a za daně budoucí musely složit kauci.⁶⁰ K provedení tohoto nařízení bylo vydáno Nařízení ministra financí, v dohodě s ministrem vnitra, ministrem průmyslu, obchodu a živností, a ministrem věcí zahraničních ze dne 18. ledna 1919 pod č. 46/1919 Sb.⁶¹

Tento právní stav se změnil přijetím zákona č. 55/1928 Sb., ze dne 29. března 1928, o cestovních pasech. Zákon upravoval problematiku cestovních pasů nejen občanů republiky překračujících hranice a pobývajících v cizině, ale i cizinců vstupujících a pobývajících na území našeho státu.

Cestovní pas byl opatřen šedofialovými textilními deskami, na kterých se nacházel modrou barvou vytištěný název státu, státní znak Československé republiky a označení druhu dokladu. Pas byl šitý nití spletenou z bílé, červené a modré nitě, která byla provlečena přes všechny strany ve dvou místech a na přední vnitřní straně desek byla zabezpečena proti manipulaci papírovou páskou a kulatým razítkem vydávajícího orgánu. Fotografie držitele cestovního pasu byla mechanicky zajištěna kovovými nýty proti manipulaci, na okraji fotografie se nacházelo mokré razítko vydávajícího orgánu. Jednotlivé rubriky čistopisu cestovního pasu byly vyplňovány ručně inkoustovým perem.

Cestovní pas musel obsahovat: jméno a podstatné údaje o držiteli, fotografii a podpis, dále označení, pro které země a na jakou dobu platí. Každá osoba musela mít vydán zvláštní pas, ale manželka mohla být zapsána do cestovního

⁶⁰ Nařízení č. 87/1918 Sb., o vydávání cestovních pasů ve znění ke dni 22. prosince 1918

⁶¹ Nařízení č. 46/1919 Sb., ku provedení nařízení z 22. prosince 1918, č. 87 sb. z. a n., o vydávání cestovních pasů v posledním znění

pasu manžela a děti mladší patnáct let mohly být zapsány v cestovním pase osoby, s kterou cestovaly. Cestovní pasy se vydávaly na dobu pěti let a jejich platnost mohla být prodloužena.⁶²



Obrázek 7 Cestovní pas z roku 1934⁶³

2.3 Cestovní pasy v období 1948 – 1969

Dne 1. dubna 1949 nabyl účinnosti zákon č. 53/1949 Sb. o cestovních pasech. Tento zákon navázal na předchozí právní úpravu cestovních pasů a zároveň ji zrušil. Stejně jako v předchozí právní úpravě byla i zde upravena problematika cestovních pasů nejen občanů republiky překračujících hranice a pobývajících v cizině, ale i cizinců vstupujících a pobývajících na území našeho státu. Zřejmě pod vlivem politické a společenské situace zákon stanovil, že příslušné orgány mohly vydaný československý cestovní pas odejmout, případně zkrátit jeho časovou nebo zúžit jeho územní platnost osobám, jejichž cesta do ciziny, nebo další pobyt v cizině, by mohly ohrozit zájmy státní bezpečnosti nebo jiné veřejné

⁶² § 3 zákona č. 55/1928 Sb., o cestovních pasech v posledním znění

⁶³ Brno. *Z historie cestovních dokladů: Jaký byl vývoj cestovních pasů na našem území od 19. století?* [online]. 2015 [cit. 2021-03-18]. Dostupné z: <https://www.brno.cz/sprava-mesta/magistrat-mesta-brna/usek-tajemnika/odbor-spravnich-cinnosti/potrebuji-si-vyridit/cestovni-doklady/z-historie-cestovnich-dokladu/>

zájmy, zejména hospodářské.⁶⁴ Odlišně od předchozího zákona zde nejsou výslovně stanoveny obsahové náležitosti cestovního pasu, ale zákon zmocňoval ministerstvo zahraničních věcí, aby vyhláškou stanovilo, jaké údaje československý cestovní pas obsahuje, dobu, na jakou jej lze vydat, a další podrobnosti. Byla to vyhláška ministerstva vnitra č. 439/1949 Ú. l. ze dne 16. března 1949, kterou se vydávají podrobnější předpisy k zákonu o cestovních pasech. Vyhláškou bylo stanoveno, že Československý cestovní pas obsahuje příjmení a jméno osoby, které byl vydán, údaje o datech a místu narození, bydlišti, zaměstnání, dále popis osoby s fotografií, podpis osoby, vyznačení časové a územní platnosti pasu a označení úřadu, který pas vydal. Obdobně, jako u předchozí právní úpravy, byla zachována možnost do cestovního pasu manžela zapsat manželku, která však nemohla na tento pas cestovat samostatně. Děti mladší 15 let mohly být zapsány v cestovním pase rodičů, pokud měly stejné příjmení a po dovršení 15 let musely být z cestovního pasu rodičů úředně vyškrtnuty. Zásadní a z dnešního pohledu zajímavou změnou byla časová platnost pasu. Československé cestovní pasy se vydávaly zásadně na dobu nezbytně nutnou k pobytu v cizině, nejvýše však na dobu 5 let. Časová platnost mohla být prodloužena, maximálně však na dobu nepřesahující 10 let ode dne vydání cestovního pasu.⁶⁵

Cestovní pas byl opatřen modrými textilními deskami, na kterých se nacházel zlatou ražbou vyražený název státu, státní znak Československé republiky a označení druhu dokladu. Pasy byly původně lepené, následně v období šedesátých let byly šité nití. Fotografie držitele cestovního pasu byla mechanicky zajištěna kovovým nýtem proti manipulaci, na dolním okraji fotografie se nacházelo mokré razítko vydávajícího orgánu. Jednotlivé rubriky čistopisu cestovního pasu byly vyplňovány ručně inkoustovým perem.

⁶⁴ § 3 zákona č. 53/1949 Sb., o cestovních pasech v posledním znění

⁶⁵ Vyhláška ministerstva vnitra č. 439/1949 Ú. l., kterou se vydávají podrobnější předpisy k zákonu o cestovních pasech v posledním znění



Obrázek 8 Cestovní pas z roku 1947⁶⁶

Na doplnění je vhodné zmínit vyhlášku ministerstva zahraničních věcí č. 100/1959 Ú. I. ze dne 30. května 1959 o vydání cestovních pasů, která stanovila, že platnost dosavadních cestovních pasů skončí dnem 30. června 1960 a od 1. července 1960 mohli občané Československé republiky překročit státní hranice nebo se zdržovat v cizině pouze s novým cestovním pasem.⁶⁷

2.4 Cestovní pasy v období 1969 – 1985

Další etapu vývoje právní úpravy cestovních pasů představoval rok 1965. Dnem 1. srpna 1965 nabyl účinnosti zákon číslo 63/1965 Sb., o cestovních dokladech. Společenskopolitická situace se promítla i do oblasti cestování a cestovních dokladů a proto se na cestovním pasu objevuje nový název – Československá socialistická republika. Poměrně jednoduchý zákon čítal devět paragrafů a zabýval se pouze cestovními doklady státních občanů tehdejší

⁶⁶ Brno. *Z historie cestovních dokladů: Jaký byl vývoj cestovních pasů na našem území od 19. století?* [online]. 2015 [cit. 2021-03-18]. Dostupné z: <https://www.brno.cz/sprava-mesta/magistrat-mesta-brna/usek-tajemnika/odbor-spravnich-cinnosti/potrebuji-si-vyridit/cestovni-doklady/z-historie-cestovnich-dokladu/>

⁶⁷ § 3 vyhlášky ministerstva zahraničních věcí č. 100/1959 Ú. I., o vydání cestovních pasů v posledním znění

Československé socialistické republiky, popřípadě občanů bez státní příslušnosti, pokud se tyto osoby zdržovaly trvale na území naší republiky.⁶⁸ Podrobnosti k provedení zákona byly stanoveny ve vyhlášce ministerstva vnitra a ministerstva zahraničních věcí č. 64/1965 Sb., kterou se vydávají prováděcí předpisy k zákonu o cestovních dokladech. Vyhláška stanovila, mimo jiné, i jednotlivé druhy cestovních dokladů a upravovala, zejména pamětníkům velmi dobře známou „Výjezdní doložku“. Platilo, že cestovní pasy opravňovaly k cestě do ciziny, jen pokud byly opatřeny výjezdní doložkou, která musela obsahovat výslovné údaje, pro které státy, na kolik cest a na jakou dobu platí.⁶⁹



Obrázek 9 Cestovní pas z roku 1966⁷⁰

⁶⁸ Zákon č. 63/1965 Sb., o cestovních dokladech v posledním znění

⁶⁹ § 3 vyhlášky ministerstva vnitra a ministerstva zahraničních věcí č. 64/1965 Sb., kterou se vydávají prováděcí předpisy k zákonu o cestovních dokladech v posledním znění

⁷⁰ Brno. Z historie cestovních dokladů: Jaký byl vývoj cestovních pasů na našem území od 19. století? [online]. 2015 [cit. 2021-03-18]. Dostupné z: <https://www.brno.cz/sprava-mesta/magistrat-mesta-brna/usek-tajemnika/odbor-spravnich-cinnosti/potrebuji-si-vyridit/cestovni-doklady/z-historie-cestovnich-dokladu/>

Cestovní pas byl opatřen textilními deskami šedomodré barvy, na kterých se nacházel zlatou ražbou vyražený název státu Československá socialistická republika, státní znak a označení druhu dokladu cestovní pas. Pasy byly sešité bílou nití. Fotografie držitele cestovního pasu byla přilepená ke stránce pasu a ve spodní části byla zajištěna razítkem vydávajícího orgánu. Jednotlivé rubriky čistopisu cestovního pasu byly vyplňovány psacím strojem.



Obrázek 10 Cestovní pas z roku 1974⁷¹

2.5 Cestovní pasy v období 1985 – 1990

Cestovní pas byl opatřen deskami tmavozelené barvy, vyrobenými ze syntetického materiálu. Nacházel se na nich stříbrnou barvou vyražený název státu Československá socialistická republika, státní znak a označení druhu dokladu cestovní pas. Pasy byly stejně jako u předchozího provedení sešité bílou nití. Fotografie držitele cestovního pasu byla přilepená ke stránce pasu

⁷¹ Brno. *Z historie cestovních dokladů: Jaký byl vývoj cestovních pasů na našem území od 19. století?* [online]. 2015 [cit. 2021-03-18]. Dostupné z: <https://www.brno.cz/sprava-mesta/magistrat-mesta-brna/usek-tajemnika/odbor-spravnich-cinnosti/potrebuji-si-vyridit/cestovni-doklady/z-historie-cestovnich-dokladu/>

a zabezpečena děrováním fotografie současně se stranou dokladu v pravé části fotografie. Jednotlivé rubriky čístopisu cestovního pasu byly vyplňovány psacím strojem.

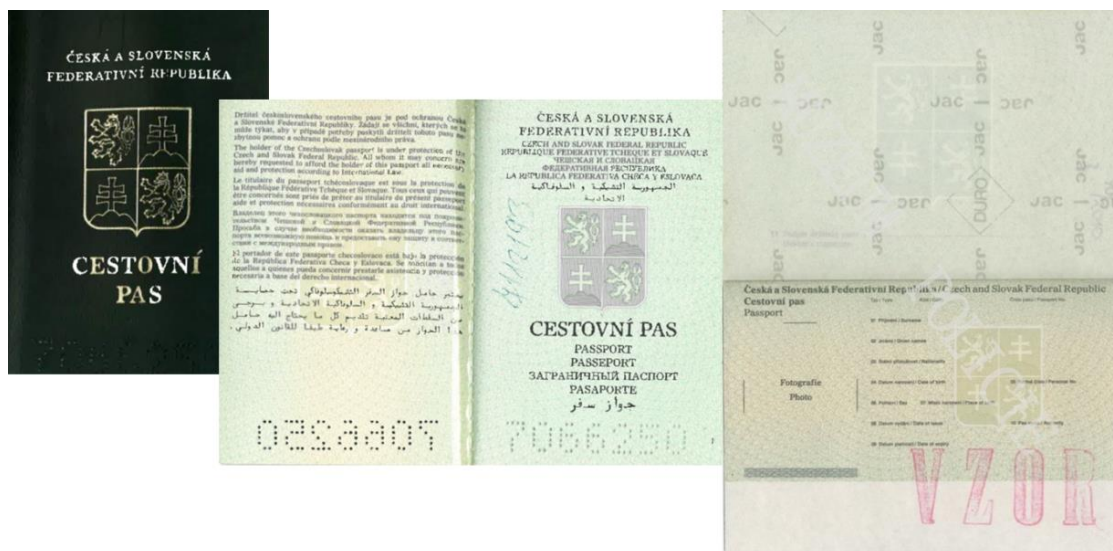


Obrázek 11 Cestovní pas z roku 1987⁷²

2.6 Cestovní pasy v období 1990 – 1992

Cestovní pas byl opatřen deskami zelené barvy, vyrobenými ze syntetického materiálu. Nacházel se na nich zlatou barvou vyražený název státu Česká a Slovenská federativní republika, státní znak a označení druhu dokladu cestovní pas. Pasy byly stejně jako u předchozího provedení sešité bílou nití. Fotografie držitele cestovního pasu byla přilepená ke stránce pasu a byla zajištěna razítkem přes fotografii v horní části fotografie. Jednotlivé rubriky čístopisu cestovního pasu byly vyplňovány psacím strojem. ID strana byla přelepena průhlednou jistící fólií.

⁷² Cestovní pasy: Cestovní pas 1987. In: *Scanzen.cz* [online]. [cit. 2021-03-03]. Dostupné z: [http://www.scanzen.cz/files/dobove_listiny/prukazy/Cestovni_pas_\(1987\).pdf](http://www.scanzen.cz/files/dobove_listiny/prukazy/Cestovni_pas_(1987).pdf)



Obrázek 12 Cestovní pas z roku 1992⁷³

2.7 Cestovní pasy v období 1993 – 2000

Cestovní pas - Model 93

Od 16. 8. 1993 byl vydáván cestovní pas v provedení s deskami tmavozelené barvy, vyrobenými z polotuhého syntetického materiálu. Nacházel se na nich zlatou barvou vyražený název státu Česká republika, státní znak a označení druhu dokladu cestovní pas. Pasy měly bílou nití šitý hřbet přes střed dokladu. Fotografie držitele cestovního pasu v černobílém nebo barevném provedení o rozměrech 3,5 x 4,5 cm byla přilepená ke stránce pasu. Jednotlivé rubriky čistopisu cestovního pasu byly vyplňovány psacím strojem. ID strana byla přelepena průhlednou jisticí fólií, od roku 1995 byla fólie v místě fotografie zesílena.

⁷³ Cestovní pas z roku 1987, vlastní, sbírka cestovních dokladů, Vyšší policejní škola a Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Holešově



Obrázek 13 Cestovní pas, Model 1993⁷⁴

Cestovní pas - Model 98

Cestovní pas byl opatřen deskami tmavozelené barvy, které byly na povrchu potaženy lakovaným plátnem. Nacházel se na nich zlatou barvou vyražený název státu Česká republika, státní znak a označení druhu dokladu cestovní pas. Pasy měly bílou nití šitý hřbet přes střed dokladu. Fotografie držitele cestovního pasu byla přilepená k ID stránce na zadní předsádce. Jednotlivé rubriky čistopisu cestovního pasu byly vyplňovány psacím strojem. ID strana byla přelepena průhlednou jistící termoplastickou fólií, s hologramem přes fotografii.



Obrázek 14 Cestovní pas, Model 1998⁷⁵

⁷⁴ Cestovní pas Model 1993, vlastní, sbírka cestovních dokladů, Vyšší policejní škola a Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Holešově

⁷⁵ Cestovní pas Model 1998, vlastní, sbírka cestovních dokladů, Vyšší policejní škola a Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Holešově

pas. Pasy měly bílou nití šitý hřbet přes střed dokladu. Odlišně od předchozího modelu byla ID stránka přesunuta ze zadní předsádky na 2. stranu pasu. Byla opatřena tištěnou podobenkou držitele cestovního pasu a byla doplněna o malou podobenku, tzv. „duch“, v pravé horní polovině ID stránky. Jednotlivé údaje v rubrikách cestovního pasu byly vytištěny při zhotovení pasu ve Státní tiskárně cenin v Praze. Na ID straně byly umístěny strojově čitelné údaje (strojově čitelná zóna) a celá ID strana byla jištěna pomocí fólie. Jednalo se o centrálně vydávaný doklad Státní tiskárnou cenin Praha. Později, od listopadu roku 2005, byla vydávána opravená verze cestovního pasu s opraveným zněním francouzského textu datové stránky.



Obrázek 16 Cestovní pas, Model 2005⁷⁷

Cestovní pas - Model 2006

Od 1. září 2006 je vydáván nový model cestovního pasu, který bývá označován jako e-pas, nebo také „biometrický pas“. Cestovní pas je cestovním dokladem typu knížka a obsahuje 34 stran. Pasová knížka pro e-pasy je tvořena stejně jako pasová knížka dosud používaných pasů se strojově čitelnou zónou ve formátu ID3 o velikosti 125 × 88 mm. Měkké desky pasu z lakovaného plátna jsou vyhotoveny v barvě bordó. Nachází se na nich zlatotiskem vyražený název státu Česká republika, nad název státu je uveden název „Evropská unie“, státní znak a označení druhu dokladu cestovní pas. Uprostřed dolní části desek přibyl symbol biometrických údajů. Pasy mají bílou nití šitý hřbet přes střed dokladu.

⁷⁷ Cestovní pas Model 2005, vlastní, sbírka cestovních dokladů, Vyšší policejní škola a Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Holešově

Odlišně od předchozího modelu je datová stránka přesunuta ze zadní předsádky na 2. stranu pasu a je vyrobena z bílého polykarbonátu. ID stránka je opatřena podobenkou držitele cestovního pasu zhotovenou laserovým gravírováním a je doplněna o malou podobenku, tzv. „duch“, v pravé horní polovině ID stránky. V pravém dolním rohu podobenky se nachází transparentní hologram, ve kterém je v závislosti na úhlu natočení střídavě viditelný státní znak České republiky, zkratka CZE, pěticípé hvězdy a obraz zeměkoule s mikrotextem "ČESKÁREPUBLIKA" a "CZECHREPUBLIC". V malé podobence je při sklopení viditelné číslo pasu. Jednotlivé údaje v rubrikách cestovního pasu jsou vytištěny při zhotovení pasu ve Státní tiskárně cenin v Praze. Na datové stránce jsou umístěny strojově čitelné údaje (strojově čitelná zóna), v horní části ID strany je opticky proměnlivá barva OVI a celá ID strana je jištěna pomocí fólie. Velmi významným ochranným prvkem a nedílnou součástí datové stránky cestovního pasu je nosič dat s biometrickými údaji (bezkontaktní čip) držitele cestovního pasu. V počátku byly biometrickými údaji uloženými v čipu digitálně zpracovaná podobenka občana a digitalizovaný podpis, od března 2009 k těmto údajům ještě přibýly digitalizované daktyloskopické otisky ukazováku pravé a levé ruky držitele. Na stranách 4 a 5 cestovního pasu je uveden překlad názvů příslušných údajů zapisovaných do tohoto cestovního pasu v jazyce německém, italském, španělském, portugalském, nizozemském, švédském, dánském, finském, řeckém, irském, slovenském, slovinském, polském, maďarském, maltském, litevském, estonském, lotyšském a ruském.⁷⁸ Jedná se o centrálně zhotovovaný doklad Státní tiskárnou cenin Praha. Vydávajícím orgánem je Obecní úřad obce s rozšířenou působností. Cestovní pas se vydá s územní platností do všech států světa a s dobou platnosti 5 let občanům mladším 15 let, nebo 10 let občanům starším 15 let. Dobu platnosti cestovního dokladu nelze prodloužit.⁷⁹

⁷⁸ Vyhláška ministerstva vnitra č. 400/2011 Sb., kterou se provádí zákon o občanských průkazech a zákon o cestovních dokladech v posledním znění

⁷⁹ § 12 zákona č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech v posledním znění



Obrázek 17 Vzor cestovního pasu České republiky vydávaný od 1. 9. 2006⁸⁰

Dosud poslední provedení cestovního pasu vychází z cestovního pasu 2006, od předchozího modelu se liší pouze tím, že v položce „09 PAS VYDAL/AUTHORITY/AUTORITÉ“ se tiskne (zkrácený) název vydávajícího úřadu městské části, magistrátu nebo městského úřadu (např. ÚMČ PRAHA 1, Magistrát města KLADNO, MěÚ ČESKÝ BROD),⁸¹ viz obrázek 18.



Obrázek 18 Vzor cestovního pasu České republiky vydávaný od 1. 1. 2012⁸²

⁸⁰ Cestovní pas Model 2006, vlastní, sbírka cestovních dokladů, Vyšší policejní škola a Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Holešově

⁸¹ Platné typy cestovních dokladů: Cestovní pasy se strojově čitelnými údaji. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha, 2020 [cit. 2021-03-11]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/rady-a-sluzby-dokumenty-platne-typy-cestovnich-dokladu.aspx>

⁸² Platné typy cestovních dokladů: Cestovní pasy se strojově čitelnými údaji. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha, 2020 [cit. 2021-03-11]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/rady-a-sluzby-dokumenty-platne-typy-cestovnich-dokladu.aspx>, upraveno

2.9 Diplomatický pas

Diplomatický pas vydává Ministerstvo zahraničních věcí s územní platností do všech států světa a s dobou platnosti 5 let občanům mladším 15 let, nebo 10 let občanům starším 15 let. Dobu platnosti cestovního dokladu nelze prodloužit. Aktuálně poslední model diplomatického pasu, tzv. e-pas, je vydáván od 1. 9. 2006. Diplomacický pas je cestovním dokladem typu knížka se zakulacenými rohy o rozměrech 125 x 88 mm a obsahuje 34 stran. Desky dokladu jsou vyrobeny z měkkého lakovaného plátna černé barvy a opatřené zlatotiskem. Diplomacický pas má šitý hřbet a vazba je provedena bílým šicím materiálem. Strojově čitelné údaje se zapisují ve stanovené zóně v dolní části druhé strany diplomatických pasů, na této straně je umístěn i nosič dat s biometrickými údaji. Na stranách 6 a 7 je uveden překlad názvů příslušných údajů zapisovaných do diplomatického pasu v jazyce německém, italském, španělském, portugalském, nizozemském, švédském, dánském, finském, řeckém, irském, slovenském, slovinském, polském, maďarském, maltském, litevském, estonském, lotyšském, ruském, čínském a arabském.⁸³

Diplomatický pas je vydáván:

- prezidentu republiky,
- poslanci a senátorovi,
- členovi vlády,
- soudci Ústavního soudu, předsedovi Nejvyššího soudu, předsedovi Nejvyššího správního soudu,
- prezidentu Nejvyššího kontrolního úřadu,
- manželu prezidenta republiky, manželu předsedy Poslanecké sněmovny a manželu předsedy Senátu, manželu člena vlády, manželu předsedy Ústavního soudu, manželu předsedy Nejvyššího soudu, manželu předsedy Nejvyššího správního soudu,

⁸³ Vyhláška Ministerstva zahraničních věcí č. 28/2016 Sb., o stanovení vzorů diplomatických a služebních pasů a cestovních průkazů a vzorů tiskopisů žádostí o jejich vydání a tiskopisu žádosti o provedení změn nebo doplnění údajů v cestovním průkazu v posledním znění, § 1

- diplomatickému pracovníku Ministerstva zahraničních věcí, manželu a nezaopatřenému dítěti diplomatického pracovníka pracujícího na zastupitelském úřadě, pokud s ním žijí ve společné domácnosti v místě působení,
- jiným osobám, u nichž to odpovídá mezinárodním zvyklostem, se souhlasem ministra zahraničních věcí.⁸⁴



Obrázek 19 Vzor diplomatického pasu České republiky⁸⁵

⁸⁴ § 13 zákona č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech, v posledním znění

⁸⁵ STAMBOLIDIS, Alexander a Hana KUČNÁ. *Příručka pro policisty České republiky. Cestovní doklady. Doklady cizinců. Evropská unie. Schengenská spolupráce*. 1. vydání. Holešov: VPŠ a SPŠ MV v Holešově, 2011. s. 20

Vyhláška Ministerstva zahraničních věcí č. 28/2016 Sb., o stanovení vzorů diplomatických a služebních pasů a cestovních průkazů a vzorů tiskopisů žádostí o jejich vydání a tiskopisu žádostí o provedení změn nebo doplnění údajů v cestovním průkazu v posledním znění, příloha č. 1

2.10 Služební pas

Služební pas vydává Ministerstvo zahraničních věcí s územní platností do všech států světa a s dobou platnosti 5 let občanům mladším 15 let, nebo 10 let občanům starším 15 let. Dobu platnosti cestovního dokladu nelze prodloužit. Aktuálně poslední model služebního pasu, tzv. e-pas, je vydáván od 1. 9. 2006. Služební pas je cestovním dokladem typu knížka se zakulacenými rohy o rozměrech 125 x 88 mm a obsahuje 34 stran. Desky dokladu jsou vyrobeny z měkkého lakovaného plátna modré barvy a opatřené zlatotiskem. Služební pas má šitý hřbet a vazba je provedena bílým šicím materiálem. Strojově čitelné údaje se zapisují ve stanovené zóně v dolní části druhé strany služebních pasů, na této straně je umístěn i nosič dat s biometrickými údaji. Na stranách 6 a 7 je uveden překlad názvů příslušných údajů zapisovaných do služebního pasu v jazyce německém, italském, španělském, portugalském, nizozemském, švédském, dánském, finském, řeckém, irském, slovenském, slovinském, polském, maďarském, maltském, litevském, estonském, lotyšském, ruském, čínském a arabském.⁸⁶

Služební pas je vydáván:

- nejvyššímu státnímu zástupci, náměstkovi ministra, místopředsedovi Nejvyššího soudu, náměstkovi nejvyššího státního zástupce, viceprezidentovi Nejvyššího kontrolního úřadu, vedoucímu Úřadu vlády, vedoucímu Kanceláře prezidenta republiky, vedoucímu Kanceláře Poslanecké sněmovny a vedoucímu Kanceláře Senátu,
- zaměstnanci Ministerstva zahraničních věcí k cestám při plnění pracovních úkolů v zahraničí, není-li držitelem diplomatického pasu,
- zaměstnanci zastupitelského úřadu, pokud není držitelem diplomatického pasu, a jeho manželu a nezaopatřenému dítěti, pokud s ním žijí ve společné domácnosti v místě působení,

⁸⁶ § 1 Vyhláška Ministerstva zahraničních věcí č. 28/2016 Sb., o stanovení vzorů diplomatických a služebních pasů a cestovních průkazů a vzorů tiskopisů žádostí o jejich vydání a tiskopisu žádostí o provedení změn nebo doplnění údajů v cestovním průkazu v posledním znění

- jiným osobám, se souhlasem ministra zahraničních věcí, pokud cestují do zahraničí v záležitostech České republiky.⁸⁷

Služební pas lze použít pouze ke služební cestě do zahraničí; po jejím skončení je držitel služebního pasu povinen jej bezodkladně odevzdat orgánu, který o vydání tohoto pasu požádal. Ten je povinen zabezpečit tento pas před ztrátou, odcizením, zničením, poškozením a zneužitím a předat jej jeho držiteli, pokud má uskutečnit služební cestu do zahraničí.⁸⁸



Obrázek 20 Vzor služebního pasu České republiky⁸⁹

⁸⁷ § 14 zákona č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech v posledním znění

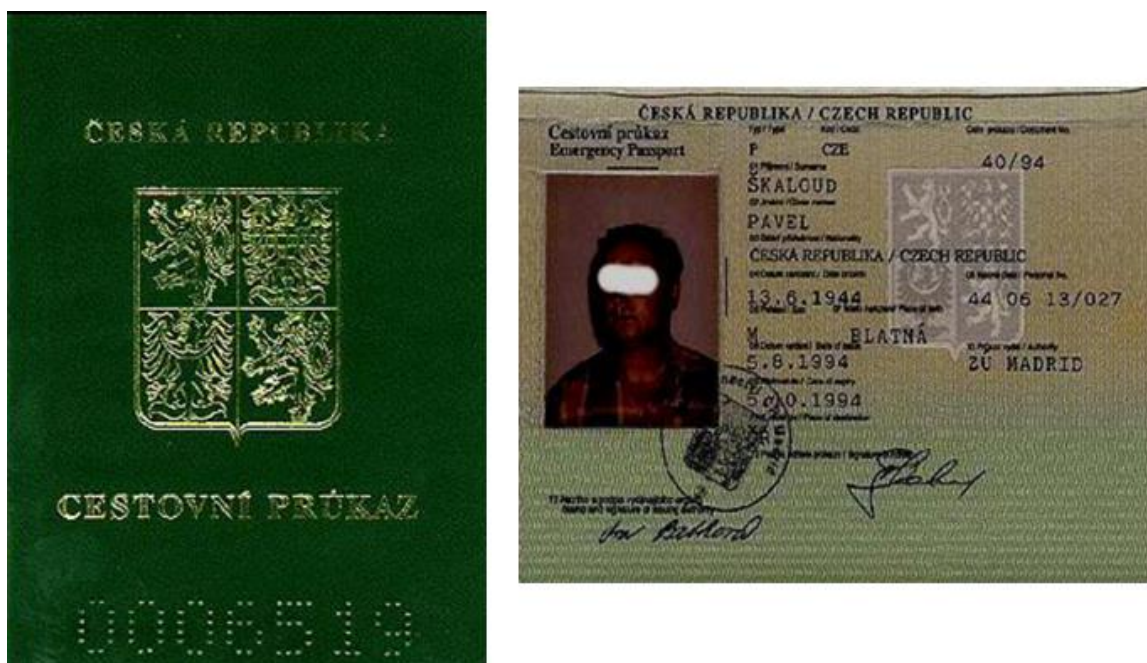
⁸⁸ § 14, odst. 3 a 4 zákona č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech v posledním znění

⁸⁹ STAMBOLIDIS, Alexander a Hana KUČNÁ. *Příručka pro policisty České republiky. Cestovní doklady. Doklady cizinců. Evropská unie. Schengenská spolupráce*. 1. vydání. Holešov: VPŠ a SPŠ MV v Holešově, 2011. s. 22

Vyhláška Ministerstva zahraničních věcí č. 28/2016 Sb., o stanovení vzorů diplomatických a služebních pasů a cestovních průkazů a vzorů tiskopisů žádostí o jejich vydání a tiskopisu žádostí o provedení změn nebo doplnění údajů v cestovním průkazu v posledním znění, příloha č. 2

2.11 Cestovní průkaz

Aktuálně poslední model Cestovního průkazu České republiky vydává Zastupitelský úřad v zahraničí od 1. 1. 2007, pokud nemá občan České republiky v zahraničí jiný cestovní doklad, např. z důvodu jeho ztráty, lze v odůvodněných případech vydat cestovní průkaz k jednotlivé cestě s územní a časovou platností omezenou účelem cesty, na dobu platnosti nejvýše 6 měsíců.⁹⁰ Cestovní průkaz České republiky je cestovním dokladem typu knížka se zakulacenými rohy o rozměrech 125 x 88 mm a obsahuje 8 stran. Desky dokladu jsou vyrobeny z tuhého syntetického materiálu tmavě zelené barvy a opatřené zlatotiskem. Cestovní průkaz má šitý hřbet a vazba je provedena bílým šicím materiálem.



Obrázek 21 Cestovní průkaz České republiky⁹¹

⁹⁰ § 15 zákona č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech v posledním znění

⁹¹ STAMBOLIDIS, Alexander a Hana KUČNÁ. *Příručka pro policisty České republiky. Cestovní doklady. Doklady cizinců. Evropská unie. Schengenská spolupráce*. 1. vydání. Holešov: VPŠ a SPŠ MV v Holešově, 2011. s. 24

Vyhláška Ministerstva zahraničních věcí č. 28/2016 Sb., o stanovení vzorů diplomatických a služebních pasů a cestovních průkazů a vzorů tiskopisů žádostí o jejich vydání a tiskopisů žádostí o provedení změn nebo doplnění údajů v cestovním průkazu v posledním znění, příloha č. 3

2.12 Náhradní cestovní doklad Evropské unie

Jedná se o doklad vytištěný na papíru vyšší gramáže, cca 120 g/cm². Rozměry dokladu jsou 90 x 129 mm, lze ho rozložit do rozměru 180 x 129 mm, čímž se vytvoří 4 neočíslované strany. Vydávajícím orgánem je zastupitelský úřad v zahraničí a doba platnosti cestovního průkazu je mírně delší než nezbytně nutná doba pro vykonání cesty, pro kterou je vydán. Mezi jistící prvky dokladu patří zejména tiskové techniky, skrytý tisk – sklopný efekt a UV jištění, doklad je opatřen fotografií držitele a jeho podpisem.

Vydává se státním příslušníkům členských států Evropské unie jménem členského státu, jehož je dotyčná osoba státním příslušníkem. Je vydán pro jednu cestu do členského státu EU původu žadatele, ve kterém má trvalé bydliště, ve výjimečných případech do jiného místa určení.

Pro jeho vydání musí být splněny tyto podmínky:

- dotyčná osoba je státním příslušníkem členského státu,
- cestovní pas osoby se ztratil, byl odcizen, zničen nebo není přechodně dostupný,
- osoba se nachází na území země, v níž nemá její domovský členský stát žádné dosažitelné diplomatické nebo konzulární zastoupení, které je oprávněno vydat cestovní doklad,
- byla ověřena totožnost žadatele domovským státem potvrzením správnosti údajů uváděných na žádosti o vydání náhradního cestovního dokladu Evropské unie.⁹²

⁹² § 15a zákona č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech v posledním znění
Směrnice Rady (EU) 2019/997 ze dne 18. června 2019, kterou se zavádí náhradní cestovní doklad EU a zrušuje rozhodnutí 96/409/SZBP



Obrázek 22 Náhradní cestovní doklad Evropské unie – vzor⁹³

2.13 Jiný cestovní doklad na základě mezinárodní smlouvy

2.13.1 Občanský průkaz

Od vstupu České republiky do Evropské unie od 1. května 2004 je možné kromě cestovního pasu využít pro cestování v rámci EU také občanský průkaz.

Po přechodnou dobu bylo cestování po členských zemích omezeno českým právním řádem pouze na občanské průkazy se strojově čitelnou zónou. Zákonem č. 140/2008 Sb., kterým se mění některé zákony na úseku cestovních dokladů, a který mimo jiné doplňuje také zákon o cestovních dokladech, se toto omezení ruší. Od 25. dubna 2008 je možné k překročení hranice s členským státem Evropské unie jako cestovní doklad použít jakýkoli platný občanský průkaz. O občanských průkazech bude blíže pojednáno v následující kapitole.

Legislativně vychází možnost cestování v rámci členských zemí Unie na identifikační doklad ze směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2004/38 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států. Konkrétně se jedná o ustanovení kapitoly II článek 4 (Právo na opuštění území) a článek 5 (Právo na vstup). V České

⁹³ STAMBOLIDIS, Alexander a Hana KUČNÁ. *Příručka pro policisty České republiky. Cestovní doklady. Doklady cizinců. Evropská unie. Schengenská spolupráce*. 1. vydání. Holešov: VPŠ a SPŠ MV v Holešově, 2011. s. 25

2.13.2 Cestovní rozkaz NATO

Doklad vydává Ministerstvo obrany a spolu s vojenskou knížkou je považován za cestovní doklad podle mezinárodní smlouvy.

KLASIFIKACE FORMULÁŘE: NEUTAJOVANÝ DOKUMENT NATO GRADING OF FORM: NATO UNCLASSIFIED CLASSEMENT DE SECURITE DU FORMULAIRE: OTAN-NON CLASSIFIE		
CESTOVNÍ ROZKAZ NATO – NATO TRAVEL ORDER – ORDRE DE MISSION OTAN		
Země původu: Country of Origin Pays de Provenance	Česká republika Czech Republic République tchèque	Pořadové číslo: ISF 751R Serial Number Numéro de série
1. Držitel (a skupina, jak je uvedeno v tomto dokumentu nebo v připojeném seznamu) The bearer (and group as shown hereon or on attached list) Le porteur (et personnel porté ci-dessus ou sur la liste jointe)		
Vojenský průkaz číslo: 21620		Passport number: 30071656
Personal/Identity Card No. N° Mlé/de la carte d'identité		
nrtm. (WO)		HERMAN Josef
Hodnost: Rank Grade		
First name and surname Nom et prénom		
2. Cestuje z PARDUBICE, Czech Republic do FAYZABAD, Afghanistan přes* Germany, TEREZ - Uzbekistan,		
Will travel from PARDUBICE, Czech Republic to FAYZABAD, Afghanistan via* Germany, TEREZ - Uzbekistan,		
Fera mouvement de PARDUBICE, Czech Republic à FAYZABAD, Afghanistan via* Germany, TEREZ - Uzbekistan,		
vrací se do* Germany		
and return* Germany		
et retour* Germany		
Datum odjezdu* 19th June 2006		Předpokládané datum návratu* 15th July 2006
Date of departure* 19th June 2006		Expected date of return* 15th July 2006
Date de départ* 19th June 2006		Date probable de retour* 15th July 2006
Doba platnosti* od 19th June 2006 do 15th July 2006		
Period of validity* from 19th June 2006 to 15th July 2006		
Durée de validité* de 19th June 2006 à 15th July 2006		
3. Vysílající služební orgán: Reference the Ministry of Defence-Directorate of Logistic Support/Centre of Military Transport No. 1054-8/2006-CVD		
Authority for travel Reference the Ministry of Defence-Directorate of Logistic Support/Centre of Military Transport No. 1054-8/2006-CVD		
Autorité qui a établi l'ordre Reference the Ministry of Defence-Directorate of Logistic Support/Centre of Military Transport No. 1054-8/2006-CVD		
4. Oprávnění držet a nosit zbraň: <input type="checkbox"/> bylo uděleno <input checked="" type="checkbox"/> nebylo uděleno		
Authorisation to possess and carry arms: <input type="checkbox"/> is granted <input checked="" type="checkbox"/> is not granted		
Autorisation de porte d'armes: <input type="checkbox"/> accordée <input checked="" type="checkbox"/> non accordée		
5. Oprávnění převážet oficiálně zapečetěné číslované dokumenty:		
Authorisation to carry sealed despatches numbered (these despatches contain only official documents):		
Autorisation de porte plus scellés numérotés (ces plus ne contiennent que des documents officiels):		
<input checked="" type="checkbox"/> bylo uděleno <input type="checkbox"/> nebylo uděleno		
is granted is not granted		
accordée non accordée		
6. Tímto potvrzují, že tato osoba je příslušníkem/skupina jsou příslušníci* ozbrojených sil České republiky podle definice obsažené v Dohodě mezi smluvními stranami Severoatlantické smlouvy o statutu jejich ozbrojených sil (NATO SOFA) a že je oprávněna k přesunu za podmínek této dohody.		
I hereby certify that this individual/group* is/are* member(s) of a Force as defined in the NATO Status of Forces Agreement, and that this is an authorised move under the terms of this Agreement.		
Je soussigné certifie que le personnel visé appartient à une armée telle que définie dans l'Accord OTAN sur le statut des Forces armées et que ce déplacement est officiel selon les termes de ce Accord.		
Oprávněný služební orgán a datum vydání Distribuční centrum/Distribution Centre Pardubice 2006		
Officer authorising the movement and date of issue Distribuční centrum/Distribution Centre Pardubice 2006		
Officier autorisant le mouvement et date de l'autorisation Distribuční centrum/Distribution Centre Pardubice 2006		
Hodnost, jméno a příjmení: mjr. Ing./Maj. Jan HOLČÍK		Podpis:
Rank, first name and surname mjr. Ing./Maj. Jan HOLČÍK		Signature
Grade, nom et prénom mjr. Ing./Maj. Jan HOLČÍK		Signature
Datum: 16th June 2006		Razítko:
Date 16th June 2006		Stamp
Date 16th June 2006		Cachet
* Co se nehodí, škrtněte delete if not applicable biffer la mention inutile		

Obrázek 24 Cestovní doklad NATO⁹⁵

⁹⁵ Cestovní doklad NATO. Sběrka dokladů VPŠ a SPŠ MV v Holešově

3 Historický vývoj osobních dokladů totožnosti

Předchozí kapitola představila historický vývoj jednotlivých druhů cestovních dokladů. Následující kapitola se bude obdobným způsobem zabývat historickým vývojem jednotlivých druhů osobních dokladů, u kterých se postupně ustálil název občanský průkaz, a které byly, a v současné době jsou, vydávány státními orgány České republiky.

V následující části budou popsány jednotlivé druhy osobních dokladů, resp. občanských průkazů, které byly vydávány oprávněnými orgány na území našeho státu od roku 1918 do současnosti. Cílem kapitoly není podat podrobný a dokonalý popis jednotlivých druhů dokladů a jejich technického provedení, nýbrž poskytnout základní přehled vývoje této problematiky v časové posloupnosti, doplněný o vybrané zákonné podmínky související s jednotlivými druhy dokladů a v případě potřeby a vhodnosti srovnání právní úpravy.

3.1 Všeobecná občanská legitimace

Všeobecná občanská legitimace jako doklad totožnosti byla v Československu zavedena nařízením vlády Československé republiky č. 481/1919 Sb., ze dne 8. srpna 1919. Jedná se o nařízení, kterým se zavádějí všeobecné občanské legitimace a které bylo vydáno na základě císařského nařízení č. 31 říšského zákoníku ze dne 9. února 1857, o zavedení nového systému pasů.

Na základě nařízení vlády č. 481/1919 Sb. měl každý občan Československé republiky právo požádat o vydání všeobecné občanské legitimace. Tyto legitimace byly zavedeny jako nepovinné. Každý občan Československé republiky měl právo požádat o její vydání a legitimace sloužila ve státě za průkaz totožnosti.⁹⁶ Nařízení vymezovalo i provedení dokladu. Legitimace byla zhotovena z tuhého papíru v kapesním formátu a obsahovala fotografii a vlastnoruční, úředně ověřený podpis osoby, které byla legitimace vydána, potřebná úřední data o této osobě, jakož i označení a razítko úřadu, jenž

⁹⁶ § 1 Nařízení vlády republiky Československé č. 481/1919 Sb., *kterým se zavádějí všeobecné občanské legitimace* v posledním znění

ji vydal.⁹⁷ Mezi zapisované údaje patřilo jméno, příjmení, povolání, rodinný stav, den, měsíc a rok narození, bydliště, popis osoby a otisk palce pravé ruky.⁹⁸ K vydávání legitimací byl příslušný politický úřad první instance podle místa řádného bydliště žadatele. Tam, kde byl zřízen státní policejní úřad, příslušelo vydání legitimace tomuto úřadu.⁹⁹ Stejně jako v současné době byla legitimace úřední listinou, jejíž padělání a zneužití bylo trestné podle platného trestního zákona. Zajímavá je skutečnost, že legitimace byla vydávána na základě ústní, nebo písemné žádosti a za náhradu hotových výloh.¹⁰⁰ Platnost všeobecných občanských legitimací nebyla časově omezena. V případě vydání nové legitimace musela být stará vrácena. Ztrátu legitimace musel občan bez zbytečného odkladu nahlásit politickému úřadu první instance, popř. státnímu policejnímu úřadu. Uvedené úřady rovněž mohly starou legitimaci opravit, zejména z důvodu změny jména, bydliště apod.¹⁰¹

Realizace, resp. provedení nařízení č. 481/1919 Sb. ze dne 8. srpna 1919 bylo uloženo ministru vnitra, který měl určit vyhláškou, kdy toto nařízení nabude účinnosti v jednotlivých obvodech státu.¹⁰²

V souladu s tímto zmocněním byla přijata vyhláška ministra vnitra č. 338/1920 Sb., ze dne 23. dubna 1920, o tom, kdy nabývá účinnosti nařízení vlády Československé republiky ze dne 8. srpna 1919, č. 481 Sb., o všeobecných občanských legitimacích. Pro Čechy, Moravu a Slezsko stanovila účinnost nařízení na den 1. května 1920. Pro Slovensko a Podkarpatskou Rus byla účinnost stanovena vyhláškou ministra vnitra č. 389/1921 Sb. ze dne 29. října 1921. Datum účinnosti bylo shodné se dnem uveřejnění této vyhlášky ve Sbírce zákonů a nařízení, což bylo 3. listopadu 1921.

⁹⁷ § 2 Nařízení vlády republiky Československé č. 481/1919 Sb., *kterým se zavádějí všeobecné občanské legitimace* v posledním znění

⁹⁸ *Scanzen.cz: Všeobecné občanské legitimace* [online]. [cit. 2021-06-22]. Dostupné z: <http://www.scanzen.cz/dobove-dokumenty/prukazy/vseobecna-obcanska-legitimace>

⁹⁹ § 3 Nařízení vlády republiky Československé č. 481/1919 Sb., *kterým se zavádějí všeobecné občanské legitimace* v posledním znění

¹⁰⁰ § 4 Nařízení vlády republiky Československé č. 481/1919 Sb., *kterým se zavádějí všeobecné občanské legitimace* v posledním znění

¹⁰¹ Tamtéž. § 5

¹⁰² Tamtéž. § 6

První povinná legitimace byla zavedena během německé okupace. Nařízením říšského protektora Konstantina von Neuratha ze dne 10. září 1939 byla na našem území poprvé zavedena povinnost prokazovat se osobním průkazem. „V oblasti Říše jsou všichni němečtí občané a příslušníci Protektorátu Čechy a Morava starší 15 let povinni na úřední výzvu prokázat se úředním průkazem s podobenkou.“¹⁰³ Tento průkaz byl navržen podle podobného dokumentu s fotografií z Třetí říše. V protektorátu byl označován jako kenkarta, v Sudetech to byl osobní průkaz (Personalausweis).¹⁰⁴ Osobní průkaz byl opatřen fotografií s razítkem policejního úřadu, který průkaz vydal a vedle běžných údajů (jméno, příjmení, datum a místo narození, bydliště) uváděl některé další údaje, zejména barvu očí a vlasů, tvar obličeje, postavu. Přitom se u popisu postavy vystačilo s termíny jako střední, středně velká, velká apod.



Obrázek 25 Všeobecná občanská legitimace¹⁰⁵

Nařízení vlády Československé republiky č. 481/1919 Sb., kterým se zavádějí všeobecné občanské legitimace, bylo účinné po celé období první republiky

¹⁰³ UHLÍŘ, Aleš. Počátky povinných občanských průkazů v českých zemích. *Britské listy: Skutečnost je vždy složitější* [online]. 2010, 22. 6. 2010 [cit. 2021-06-22]. Dostupné z: <https://legacy.blisty.cz/art/53204.html>

¹⁰⁴ *Scanzen.cz: Všeobecné občanské legitimace* [online]. [cit. 2021-06-22]. Dostupné z: <http://www.scanzen.cz/dobove-dokumenty/prukazy/vseobecna-obcanska-legitimace>

¹⁰⁵ Všeobecná občanská legitimace. In: *Scanzen.cz* [online]. [cit. 2021-11-07]. Dostupné z: [http://www.scanzen.cz/files/dobove_listiny/prukazy/Vseobecna_obcanska_legitimace_\(1926\).pdf](http://www.scanzen.cz/files/dobove_listiny/prukazy/Vseobecna_obcanska_legitimace_(1926).pdf)

a bylo zrušeno zákonem č. 198/1948 Sb., o občanských průkazech, který nabyl účinnosti dne 1. října 1948.

3.2 Občanský průkaz vzor 48

Se zákonem č. 198/1948 Sb., o občanských průkazech je fakticky spojen historický vznik občanských průkazů na území našeho státu. „*Občanský průkaz podle tohoto zákona je veřejná listina, kterou se všeobecně osvědčuje totožnost osoby, které průkaz svědčí, po případě i jiné významné právní skutečnosti, týkající se této osoby.*“¹⁰⁶

V ustanovení § 2 zákona se stanoví, že nárok na vydání občanského průkazu mají občané Československé republiky a osoby, které se za ně podle platných předpisů považují, pokud dovršili patnáctý rok věku, dále osoby, které se v Československé republice trvale zdržují, a nebylo zjištěno, že by byly cizími státními příslušníky nebo osobami bez státní příslušnosti.¹⁰⁷

Občanský průkaz obsahoval dva oddíly.¹⁰⁸ První oddíl občanského průkazu obsahoval všechny podstatné skutečnosti ke zjištění totožnosti osoby, které byl průkaz vydán. Jednalo se o jméno, příjmení, rodné příjmení, fotografii a podpis osoby, datum a místo narození, rodinný stav, povolání. Bylo možné zapsat i akademické tituly, bydliště a obsahoval i otisk palce pravé ruky. Druhý oddíl občanského průkazu mohl obsahovat osvědčení o československém státním občanství osoby, dále osvědčení podstatných skutečností osobního stavu i osobního stavu dětí mladších 15 let a manžela, popřípadě i osvědčení o dalších významných právních skutečnostech, jako byl branný poměr, údaj o krevní skupině, záznam o oprávnění k řízení motorových vozidel, záznam o oprávnění k nošení zbraní, záznam o propůjčení vyznamenání, pracovní průkaz a záznamy o zaměstnání nebo samostatné výdělečné činnosti. Údaje uvedené v druhém oddílu občanského průkazu nahrazovaly v plném rozsahu příslušné veřejné listiny (např. křestní listy manželky, dětí, oddací list, zbrojní pas, apod.).

¹⁰⁶ § 1 zákona č. 198/1948 Sb., o občanských průkazech ve znění platném k 26. 7. 1953

¹⁰⁷ § 2 zákona č. 198/1948 Sb., o občanských průkazech ve znění platném k 26. 7. 1953

¹⁰⁸ § 3 zákona č. 198/1948 Sb., o občanských průkazech ve znění platném k 26. 7. 1953

Úřední vzor občanského průkazu byl stanoven vyhláškou Ministerstva vnitra č. 2384/1948 Úředního listu ze dne 1. října 1948, která stanovila podrobnosti o občanských průkazech. Podle této vyhlášky občanský průkaz je „knížka vázaná v červených deskách, na nichž jest malý státní znak a nápis "Republika československá" - "Občanský průkaz". Čítá 30 stran, obsahuje dva oddíly. Podtisk listů, který je v oddílu prvním světlemodrý, v oddílu druhém světleřůžový, tvoří malý státní znak a výzdoba obsahující střídavě písmena ČSR a lipovou ratolest. Číslované stránky občanského průkazu obsahují předtisk pro údaje uvedené v ustanoveních § 2 a § 3 této vyhlášky. Tiskopisy občanských průkazů byly vydány v českém a slovenském znění.“¹⁰⁹

Jednalo se o doklad typu knížka o rozměrech 91 x 128 mm. Fotografie držitele dokladu o rozměrech 55 x 65 mm je lepená, připevněna nýty a chráněná razítkem vydávajícího úřadu. Papír nevykazuje luminiscenci v UV světle. Číslo dokladu je umístěno na přední předsádce. Podpis držitele dokladu je umístěn pod fotografií. Na straně č. 3 je umístěn otisk palce pravé ruky držitele dokladu. Doklad byl vyplňován ručně, nebo za použití razítek speciálním černým světlostálým inkoustem odolným proti vymytí rozpouštědly.¹¹⁰

Občanské průkazy vydávaly okresní národní výbory, které mohly zmocnit místní národní výbory svého obvodu, aby jeho jménem vydávaly občanské průkazy. Uvedené orgány byly rovněž zmocněny k provádění změn a oprav záznamů. Občanský průkaz se vydával zásadně na dobu 10 let. Pokud byl vydán na dobu kratší, mohla být jeho platnost prodloužena až na dobu 10 let.¹¹¹

Povinnost mít občanský průkaz platila v celním pohraničním pásmu a vztahovala se na každou osobu, která měla nárok na vydání občanského průkazu, i když se v tomto pásmu zdržovala jen přechodně. V této souvislosti platila povinnost prokázat se občanským průkazem kdykoli na úřední vyzvání s účinností od 1. ledna 1949.¹¹²

¹⁰⁹ Vyhláška Ministerstva vnitra č. 2384/1948 Ú. I. I., již se stanoví podrobnosti o občanských průkazech v posledním znění

¹¹⁰ Občanský průkaz vydávaný v letech 1948 – 1953. Databáze dokladů DATEX [online]. [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: http://datex.pcr.cz/vzory_dokladu/cesko/OP%2048-53.pdf

¹¹¹ § 5 a § 6 zákona č. 198/1948 Sb., o občanských průkazech ve znění platném k 26. 7. 1953

¹¹² § 10 a § 15 zákona č. 198/1948 Sb., o občanských průkazech ve znění platném k 26. 7. 1953

Všeobecná povinnost mít občanský průkaz byla občanům Československé republiky stanovena vyhláškou Ministerstva vnitra č. 736/1949 Úředního listu ze dne 30. června 1949, o všeobecné povinnosti prokazovat se občanským průkazem. Z této vyhlášky vyplývala povinnost pro občany, kteří mají nárok na vydání občanského průkazu, v souladu se zákonem č. 198/1948 Sb., o občanských průkazech, opatřit si jej do 31. prosince 1950 a od 1. ledna 1951 se jím na vyzvu oprávněných orgánů prokazovat.



Obrázek 26 Občanský průkaz vzor 1948¹¹³

3.3 Občanský průkaz vzor 53

Jako výchozí právní dokument upravující problematiku občanských průkazů v období od roku 1953 nutno zmínit zákon č. 241/1948 Sb., o prvním pětiletém hospodářském plánu rozvoje Československé republiky (zákon o pětiletém plánu). Ustanovení § 42 zmiňovaného zákona zmocňovalo vládu, *aby do 31. prosince 1953 nařízenými činila i taková opatření nutná ke splnění úkolů pětiletého plánu, k nimž by jinak bylo třeba zákona. Tato nařízení vyžadují souhlasu presidenta republiky, který je spolupodepisuje.*¹¹⁴ Na základě uvedeného zákonného zmocnění bylo vydáno vládní nařízení č. 61/1953 Sb., o občanských průkazech, které vymezuje občanský průkaz jako doklad, kterým občan prokazuje na území Československé republiky svou totožnost,

¹¹³ Občanský průkaz vzor 1948. Sbírka osobních dokladů, VPŠ a SPŠ MV v Holešově

¹¹⁴ § 42 zákona č. 241/1948 Sb., o prvním pětiletém hospodářském plánu rozvoje Československé republiky (zákon o pětiletém plánu) v posledním znění

československé státní občanství a jiné právní skutečnosti zapsané v občanském průkazu.¹¹⁵ Povinnost mít občanský průkaz se vztahovala na občany Československé republiky, kteří měli pobyt na jejím území a dosáhli věku 15 let.¹¹⁶ Občanské průkazy byly vydávány s platností na dobu 5 let, přičemž občanům starším 55 let se mohly vydávat občanské průkazy bez omezení doby platnosti.¹¹⁷

Povinnostmi občana, který měl občanský průkaz, bylo neustále nosit občanský průkaz a prokazovat se jím na vyzvání orgánů k tomu zmocněných; chránit občanský průkaz před odcizením, ztrátou, poškozením nebo zničením; dbát, aby zápisy v občanském průkazu odpovídaly skutečnosti a předložit občanský průkaz před uplynutím doby platnosti k prodloužení.¹¹⁸ Porušení stanovených povinností bylo považováno za přestupek, za který bylo možné uložit pokutu do tehdejších 200,- Kčs.¹¹⁹

Zápisy v občanském průkazu nahrazovaly osvědčení o státním občanství, rodný (křestní) list, přihlášku k trvalému nebo přechodnému pobytu, odhlášku z trvalého pobytu, oddací list, rodný list manžela a dětí mladších 15 let a průkaz o zaměstnání občana.¹²⁰ Občanské průkazy vydávalo okresní oddělení Veřejné bezpečnosti, v jehož obvodě měl občan trvalý pobyt.¹²¹ Zápisy do občanského průkazu ve věci přihlášky a odhlášky občana k trvalému nebo přechodnému pobytu, jakož i údaje o uzavření manželství, rozvodu, ovdovění, narození a úmrtí dítěte prováděly místní národní výbory, pokud tyto skutečnosti nastaly v době po vydání občanského průkazu. Pokud tyto skutečnosti nastaly před vydáním občanského průkazu, provedlo zápis okresní oddělení Veřejné bezpečnosti. Vedení podniků, úřadů a orgánů státní správy, institucí a organizací zapisovalo do občanského průkazu údaje o zaměstnání.¹²²

¹¹⁵ § 2 vládního nařízení č. 61/1953 Sb., o občanských průkazech v posledním znění

¹¹⁶ Tamtéž, § 1

¹¹⁷ § 3 vládního nařízení č. 61/1953 Sb., o občanských průkazech v posledním znění

¹¹⁸ Tamtéž, § 6

¹¹⁹ Tamtéž, § 9

¹²⁰ Tamtéž, § 5

¹²¹ Tamtéž, § 7

¹²² Tamtéž, § 4

Občanský průkaz byl vydáván od roku 1953 do roku 1960 v české a slovenské verzi. Platnost tohoto vzoru občanského průkazu byla ukončena k datu 31. prosince 2005.¹²³

Jednalo se o doklad typu knížka o rozměrech 89 x 130 mm. Desky jsou textilní, červené barvy. Doklad obsahuje 30 číslovaných stran, včetně předsádek. Fotografie držitele dokladu o rozměrech 55 x 65 mm je lepená, připevněna nýty a chráněná dvěma razítky. Papír nevykazuje luminiscenci v UV světle. Číslo dokladu je umístěno na všech stranách dokladu v jejich spodní části. Podpis držitele dokladu je umístěn pod fotografií. Na ploše všech vnitřních stran je jednotónový vodoznak ve tvaru spletených kosočtverců. Doklad byl vyplňován ručně speciálním černým světlostálým inkoustem odolným proti vymytí rozpouštědly.



Obrázek 27 Občanský průkaz vzor 53¹²⁴

¹²³ Skanzen.cz. Občanské průkazy. [online] [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: <http://www.skanzen.cz/dobove-dokumenty/prukazy/obcansky-prukaz>

¹²⁴ Platné typy občanských průkazů: Občanské průkazy bez strojově čitelných údajů. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2017 [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/rady-a-sluzby-dokumenty-platne-typy-obcanskych-prukazu.aspx>

3.4 Občanský průkaz vzor 60

Dnem 1. března 1958 došlo ke zrušení vládního nařízení č. 61/1953 Sb., o občanských průkazech a nabytí účinnosti zákona č. 75/1957 Sb., ze dne 19. prosince 1957 o občanských průkazech.

Nově je občanský průkaz vymezen jako veřejná listina, kterou občan Československé republiky prokazuje svou totožnost, československé státní občanství, místo pobytu a jiné významné právní a evidenční skutečnosti zapsané v občanském průkazu.¹²⁵ Kontinuálně s předchozí právní úpravou zákon stanoví, že občanský průkaz je povinen mít každý občan, který dosáhl věku 15 let a má pobyt na území Československé republiky.¹²⁶ Zápisy v občanském průkazu nahrazovaly osvědčení o československém státním občanství, potvrzení o místě pobytu a ostatní veřejné listiny o skutečnostech, které byly předmětem zápisu, a to v rozsahu uvedeném v občanském průkazu. Zároveň bylo stanoveno, že k prokazování skutečností zapsaných v občanském průkazu nebyl občan povinen předkládat další doklady.¹²⁷

Vydávání občanských průkazů bylo ponecháno v působnosti orgánů Veřejné bezpečnosti, které v nich při vydání prováděly i zápisy. Po vydání občanského průkazu do něho zapisovaly potřebné údaje orgány veřejné bezpečnosti, výkonné orgány místních národních výborů, popřípadě jiné příslušné orgány. Z dnešního pohledu stojí za povšimnutí zakotvení ustanovení, že občanský průkaz se nevydával občanům, kteří byli zcela zbaveni svéprávnosti.¹²⁸

K významným změnám došlo i v souvislosti s dobou platnosti občanských průkazů. Nově byly zavedeny tři druhy (délky) platnosti. Občanům ve věku od 15 do 20 let byly občanské průkazy vydávány s platností na dobu 5 let, občanům ve věku od 20 do 50 let s platností na dobu 10 let a občanům starším 50 let bez omezení doby platnosti. Ve zcela výjimečných případech mohl být občanský průkaz vydán s platností na dobu kratší než 5 let. Po uplynutí doby platnosti občanského průkazu orgány Veřejné bezpečnosti buď platnost

¹²⁵ § 1 zákona č. 75/1957 Sb., o občanských průkazech v posledním znění

¹²⁶ § 2 zákona č. 75/1957 Sb., o občanských průkazech v posledním znění

¹²⁷ § 3 zákona č. 75/1957 Sb., o občanských průkazech v posledním znění

¹²⁸ § 4 zákona č. 75/1957 Sb., o občanských průkazech v posledním znění

dosavadního občanského průkazu prodloužily, nebo byl občanu vydán nový občanský průkaz.¹²⁹

Při srovnání s předchozí právní úpravou stojí za povšimnutí vymezení povinností občana. Nejedná se o taxativní výčet, nýbrž o výčet demonstrativní. Zákon stanovil, že občan, jemuž byl vydán občanský průkaz, má zejména tyto povinnosti:

- chránit občanský průkaz před poškozením, zničením, ztrátou, odcizením nebo zneužitím nepovolanou osobou; v případě, že tyto okolnosti nastaly, hlásit je neprodleně orgánům Veřejné bezpečnosti,
- dbát, aby základní údaje zapsané v občanském průkazu stále odpovídaly skutečnosti, a za tím účelem včas předkládat občanský průkaz příslušným orgánům k zápisům,
- prokazovat se občanským průkazem na vyzvání bezpečnostním a jiným orgánům k tomu zmocněným,
- předkládat občanský průkaz při vzniku a ukončení pracovního (učebního) poměru zaměstnavateli,
- požádat neprodleně orgány Veřejné bezpečnosti o vydání nového občanského průkazu, ztratil-li dosavadní občanský průkaz svou průkazní moc,
- požádat před uplynutím doby platnosti občanského průkazu orgány veřejné bezpečnosti o prodloužení platnosti dosavadního občanského průkazu, popřípadě o vydání nového občanského průkazu,
- držitel občanského průkazu, který pozbyl československého státního občanství, je povinen jej neprodleně odevzdat orgánům veřejné bezpečnosti.¹³⁰

Zákon stanovil povinnost každému, kdo našel cizí občanský průkaz, odevzdat jej neprodleně orgánům Veřejné bezpečnosti. Dále byla stanovena povinnost odevzdat občanský průkaz občana, který byl zcela zbaven svéprávnosti, a rovněž i občanský průkaz zemřelého.¹³¹ Speciálně byla zákonem uložena

¹²⁹ § 5 zákona č. 75/1957 Sb., o občanských průkazech v posledním znění

¹³⁰ § 7 zákona č. 75/1957 Sb., o občanských průkazech v posledním znění

¹³¹ § 8 zákona č. 75/1957 Sb., o občanských průkazech v posledním znění

povinnost zaměstnavatele přezkoumat podle občanského průkazu totožnost občana, který u něho vstupoval do pracovního (učebního) poměru.¹³²

Jako „ochranné“, resp. omezující opatření lze vnímat ustanovení, že občanské průkazy nesměly být občanům odnímány při jejich vstupu do budov úřadů, podniků a závodů a nesměly být přijímány jako zástava.¹³³

Občanský průkaz bylo zakázáno vyvézt do ciziny s výjimkou případů, kdy tvořil součást cestovního dokladu a rovněž bylo stanoveno, že pokud byl občanský průkaz zasílán poštou, musel být podán jako cenné psaní nebo balík s uvedenou cenou nad 1001 Kčs.¹³⁴

Zákon č. 75/1957 Sb., o občanských průkazech zachovával kontinuitu ve vztahu k dosud vydávaným průkazům a deklaroval, že občanské průkazy vydané občanům podle zákona č. 198/1948 Sb., o občanských průkazech, zůstávaly v platnosti do doby, než budou vyměněny za nové občanské průkazy, přičemž se na ně vztahovaly přiměřeně ustanovení tohoto zákona, a občanské průkazy vydané občanům podle vládního nařízení č. 61/1953 Sb., o občanských průkazech, byly považovány za vydané podle tohoto zákona.¹³⁵

Občanský průkaz byl vydáván od roku 1960 do roku 1975 v české a slovenské verzi. Platnost tohoto vzoru občanského průkazu byla ukončena k datu 31. prosince 2005.¹³⁶ Jednalo se o doklad typu knížka o rozměrech 89 x 128 mm. Desky jsou z vínově červené plastické hmoty s vytlačeným státním znakem a nápisy. Doklad obsahuje 30 číslovaných stran, včetně předsádek. Fotografie držitele dokladu o rozměrech 55 x 65 mm je lepená, připevněna nýty a chráněna dvěma razítky vydávajícího úřadu. Papír nevykazuje luminiscenci v UV světle. Číslo dokladu je umístěno na všech stranách dokladu v jejich spodní části. Podpis držitele dokladu je umístěn pod fotografií. Na ploše všech vnitřních stran je vodoznak s opakujícím se nápisem ČSSR a pěticípou hvězdou. Doklad byl

¹³² § 9 zákona č. 75/1957 Sb., o občanských průkazech v posledním znění

¹³³ § 10 zákona č. 75/1957 Sb., o občanských průkazech v posledním znění

¹³⁴ Vyhláška Federálního ministerstva vnitra č. 135/1978 Sb., kterou se vydávají podrobnější předpisy o občanských průkazech v posledním znění

¹³⁵ § 11 zákona č. 75/1957 Sb., o občanských průkazech v posledním znění

¹³⁶ Skanzen.cz. Občanské průkazy. [online] [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: <http://www.skanzen.cz/dobove-dokumenty/prukazy/obcansky-prukaz>

vyplňován ručně speciálním černým světlostálým inkoustem odolným proti vymytí rozpouštědly.¹³⁷

Za povšimnutí určitě stojí několik skutečností. Zákon č. 75/1957 Sb., o občanských průkazech byl účinný v období od 1. března 1958 do 30. června 2000 a za celou dobu nebyl ani jednou novelizován, přičemž k úpravě problematiky občanských průkazů postačovalo patnáct poměrně jednoduchých a srozumitelných paragrafů.



Obrázek 28 Občanský průkaz vzor 60¹³⁸

3.5 Občanský průkaz vzor 77

Tento typ dokladu byl vydáván od roku 1975 do poloviny roku 1985 v české a slovenské verzi. Platnost občanského průkazu byla ukončena k 31. prosinci 2005. Jednalo se o doklad typu knížka o rozměrech 89 x 128 mm. Desky jsou z vínově červené plastické hmoty s vytlačeným státním znakem a nápisy. Doklad obsahuje 30 číslovaných stran, včetně předsádek. Fotografie držitele dokladu o rozměrech 55 x 65 mm je lepená, připevněna nýty a chráněná dvěma razítky vydávajícího úřadu. Papír nevykazuje luminiscenci v UV světle. Číslo dokladu je umístěno na všech stranách dokladu v jejich spodní části. Podpis držitele

¹³⁷ Občanský průkaz vydávaný v letech 1960 – 1975. Databáze dokladů DATEX [online]. [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: http://datex.pcr.cz/vzory_dokladu/cesko/OP%1960-75.pdf

¹³⁸ Platné typy občanských průkazů: Občanské průkazy bez strojově čitelných údajů. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. 2017 [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/rady-a-sluzby-dokumenty-platne-typy-obcanskych-prukazu.aspx>

dokladu je umístěn pod fotografií. Na ploše všech vnitřních stran je vodoznak s opakujícím se nápisem ČSSR a pěticípou hvězdou. Doklad byl vyplňován ručně speciálním černým světlostálým inkoustem odolným proti vymytí rozpouštědly.¹³⁹ Od předchozího vzoru 60 se lišil především uvedením rodného čísla držitele na přední předsádce (u vzoru 60 bylo rodné číslo zapisováno v části „Zvláštní záznamy“).



Obrázek 29 Občanský průkaz vzor 77¹⁴⁰

3.6 Občanský průkaz vzor 85

Doklad byl vydáván od roku 1985 do roku 1991 v české a slovenské verzi. Platnost občanského průkazu byla ukončena k 31. prosinci 2005. Jednalo se o doklad typu knížka o rozměrech 78 x 108 mm. Desky jsou z vínově červené plastické hmoty s vytlačeným státním znakem a nápisy. Doklad obsahuje 30 číslovaných stran, včetně předsádek. Fotografie držitele dokladu o rozměrech 35 x 45 mm je lepená, chráněná razítkem a suchou pečetí v podobě státního znaku. V UV světle svítí malý počet vláken papíru zeleně, papír nevykazuje vlastní luminiscenci. Číslo dokladu je umístěno na všech lichých stranách dokladu v jejich spodní části. Podpis držitele dokladu je umístěn pod fotografií.

¹³⁹ Občanský průkaz vydávaný v letech 1975 – 1985. Databáze dokladů DATEX [online]. [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: http://datex.pcr.cz/vzory_dokladu/cesko/OP%1975-85.pdf

¹⁴⁰ Platné typy občanských průkazů: Občanské průkazy bez strojově čitelných údajů. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2017 [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/rady-a-sluzby-dokumenty-platne-typy-obcanskych-prukazu.aspx>

Na ploše všech vnitřních stran je vodoznak tvořený nápisem ČSSR a stylizovanými lístky. Doklad byl vyplňován ručně speciálním černým světlostálým inkoustem odolným proti vymytí rozpouštědly. Podtisk stran tvoří světle fialový státní znak, kolem kterého je jednoduchý rastr tvořený lipovými lístky ve stejné barvě.¹⁴¹



Obrázek 30 Občanský průkaz vzor 85¹⁴²

3.7 Občanský průkaz vzor 91

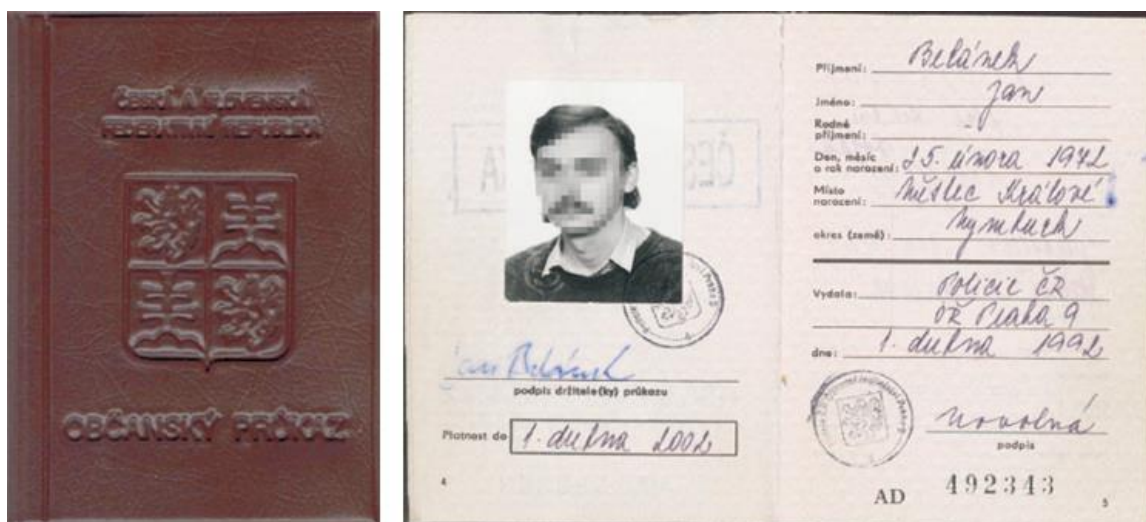
Společenské změny po listopadu 1989 zasahovaly dříve či později do všech sfér společenského života, oblast občanských průkazů nevyjímaje. Nový typ občanského průkazu je vydáván od roku 1991 do roku 1993. Zároveň se jednalo o poslední typ občanského průkazu, který byl vydáván v české i slovenské verzi. Opět se jednalo o doklad typu knížka o rozměrech 78 x 108 mm. Desky jsou z hnědé plastické hmoty s vytlačeným státním znakem a nápisy. Doklad obsahuje 30 číslovaných stran, včetně předsádek. Fotografie držitele dokladu o rozměrech 35 x 45 mm je lepená, chráněná razítkem a suchou pečetí v podobě stylizovaných písmen CS. V UV světle svítí šicí nitě zeleně, papír nevykazuje vlastní luminiscenci. Číslo dokladu je umístěno jako u předchozího

¹⁴¹ Občanský průkaz vydávaný v letech 1985 – 1991. Databáze dokladů DATEX [online]. [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: http://datex.pcr.cz/vzory_dokladu/cesko/OP%1985-91.pdf

¹⁴² Platné typy občanských průkazů: Občanské průkazy bez strojově čitelných údajů. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2017 [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/rady-a-sluzby-dokumenty-platne-typy-obcanskych-prukazu.aspx>

vzoru občanského průkazu na všech lichých stranách dokladu v jejich spodní části. Podpis držitele dokladu je umístěn pod fotografií. Na ploše všech vnitřních stran je dvoutónový vodoznak tvořený stylizovanými písmeny CS. Doklad byl vyplňován ručně speciálním černým světlostálým inkoustem odolným proti vymytí rozpouštědly. Podtisk stran tvoří růžový státní znak, kolem kterého je jednoduchý rastr tvořený lipovými lístky ve stejné barvě.¹⁴³

Zásadními změnami oproti občanskému průkazu vzor 85 byly: jiný státní znak na deskách, změna názvu státu - Česká a Slovenská federativní republika, barva desek z vínově červené na hnědou, podoba suché pečeti na fotografii držitele, barva a provedení podtisku jednotlivých stránek dokladu a ochranný prvek v případě luminiscence šicích nití, kterými byl občanský průkaz prošíty.



Obrázek 31 Občanský průkaz vzor 91¹⁴⁴

3.8 Občanský průkaz vzor 93

K datu 31. prosince 1992 zanikl společný stát Čechů a Slováků a dnem 1. ledna 1993 vznikla samostatná Česká republika. Tato společenská změna se zásadním způsobem promítla i do oblasti občanských průkazů. Od 1. května 1993 je vydáván nový vzor občanského průkazu. V nezměněné podobě je tento typ dokladu vydáván pouze do 30. listopadu 1994. Poprvé v historii našeho státu

¹⁴³ Občanský průkaz vydávaný v letech 1991 – 1993. Databáze dokladů DATEX [online]. [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: http://datex.pcr.cz/vzory_dokladu/cesko/OP%1991-93.pdf

¹⁴⁴ Platné typy občanských průkazů: Občanské průkazy bez strojově čitelných údajů. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. 2017 [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/rady-a-sluzby-dokumenty-platne-typy-obcanskych-prukazu.aspx>

nemá občanský průkaz podobu knížky. Průkaz je ve formě zalaminované papírové karty o velikosti 82 x 111 mm, je tištěn irisovým tiskem v červené a azurové barvě. Fotografie o rozměru 35 x 45 mm je nalepená na papírové jádro průkazu a je jištěna razítkem vydávajícího orgánu a suchou pečetí v podobě lipového lístku.



Obrázek 32 Občanský průkaz vzor 93¹⁴⁵

V období od 1. prosince 1994 do 31. října 1996 byl vydáván modifikovaný průkaz ve formě zalaminované papírové karty o velikosti 82 x 111 mm, tištěný irisovým tiskem v červené a azurové barvě. Fotografie o rozměru 35 x 45 mm je nalepená na papírové jádro průkazu a je jištěna razítkem vydávajícího orgánu a suchou pečetí v podobě lipového lístku. Od předchozího vzoru se liší skladbou položek na zadní straně průkazu a v provedení státního znaku.



Obrázek 33 Občanský průkaz vzor 94¹⁴⁶

¹⁴⁵ Platné typy občanských průkazů: Občanské průkazy bez strojově čitelných údajů. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2017 [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/rady-a-sluzby-dokumenty-platne-typy-obcanskych-prukazu.aspx>

¹⁴⁶ Doklad: CZE-BO-01003. In: *Evropská rada, Rada Evropské unie: Prado - Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů online* [online]. 2019 [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/CZE-BO-01003/image-315443.html>

3.9 Občanský průkaz vzor 96

V období od 1. listopadu 1996 byl vydáván průkaz ve formě zalaminované papírové karty o velikosti 82 x 111 mm, tištěný irisovým tiskem v červené a azurové barvě. Fotografie o rozměru 35 x 45 mm je nalepená na papírové jádro průkazu a je jištěna hologramem, na kterém je v jednom úhlu pohledu zřetelný nápis ČESKÁ REPUBLIKA ve středu a nápisy OBČANSKÝ PRŮKAZ mikropísmem kolem okrajů a v druhém úhlu pohledu jsou zřetelné zemské symboly Čech, Moravy a Slezska. Uvedený typ občanského průkazu byl sice „standardně“ vydáván do roku 2000, ale v souladu s aktuálně platnou a účinnou právní úpravou je s omezenou dobou platnosti vydáván dosud. Doba platnosti občanského průkazu bez strojově čitelných údajů je nejvýše:

6 měsíců – z důvodu technické závady na zařízení zabezpečujícím zpracování a přenos dat, nebo na výrobní technologii trvající déle než 7 kalendářních dnů, nebo v důsledku katastrofy nebo jiné mimořádné události a nelze vydávat OP se strojově čitelnými údaji a s kontaktním elektronickým čipem,

3 měsíce – v případě, kdy je občanovi vydáván občanský průkaz bezprostředně po nabytí státního občanství,

1 měsíc – v případě, kdy občan žádá o vydání občanského průkazu v souvislosti s výkonem volebního práva.¹⁴⁷



Obrázek 34 Občanský průkaz vzor 96¹⁴⁸

¹⁴⁷ § 10 odst. 2 zákona č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech v posledním znění

¹⁴⁸ Doklad: CZE-BO-01004. In: *Evropská rada, Rada Evropské unie: Prado - Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů online* [online]. 2019 [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/CZE-BO-01004/image-41890.html>

3.14 Občanský průkaz vzor 2014

Doklad byl vydáván od 19. května 2014 do konce července 2021. Provedení dokladu je totožné s předchozím typem s drobnými odchylkami. Občanský průkaz obsahuje namísto transparentního hologramu transparentní kinegram a státní znak tištěný ofsetem.

Občanský průkaz vydává obecní úřad obce s rozšířenou působností, u něhož občan podal žádost o jeho vydání, popř. Ministerstvo vnitra v případě vydávání občanského průkazu ve zkrácené lhůtě.

Platnost občanského průkazu se strojově čitelnými údaji a s kontaktním elektronickým čipem je:

- a) 10 let,
- b) 5 let je-li občanský průkaz vydáván občanu mladšímu 15 let,
- c) 35 let je-li občanský průkaz vydáván občanu staršímu 70 let.¹⁵³



Obrázek 38 Občanský průkaz vzor 2014¹⁵⁴

¹⁵³ § 10 odst. 1 zákona č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech v posledním znění

¹⁵⁴ Platné typy občanských průkazů: Občanské průkazy se strojově čitelnými údaji. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. 2017 [cit. 2021-03-13]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/rady-a-sluzby-dokumenty-platne-typy-obcanskych-prukazu.aspx>

3.15 Občanský průkaz vzor 2021

Aktuálně poslední typ občanského průkazu je vydáván od 2. srpna 2021, v souvislosti s nabytím účinnosti zákona č. 269/2021 Sb., o občanských průkazech. K této změně Česká republika přistoupila v souladu s Nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1157 ze dne 20. června 2019, o posílení zabezpečení průkazů totožnosti občanů Unie a povolení k pobytu vydávaných občanům Unie a jejich rodinným příslušníkům, kteří vykonávají své právo volného pohybu.

Jedná se o první občanský průkaz s biometrickými údaji, které jsou uloženy v zabezpečeném bezkontaktním čipu, přičemž biometrickými údaji jsou zobrazení obličeje držitele průkazu a dva otisky prstů. Standardně se jedná o otisky ukazováků pravé a levé ruky osoby, již je občanský průkaz vydáván. Pokud požadované otisky nelze pořídit v požadované kvalitě, pořídí se postupně otisky palce, prostředníku nebo otisk prsteníku ruky osoby. V případě, že žádný z otisků prstů ruky osoby nedosáhne požadované kvality, podací místo vybere otisk prstu osoby, který má nejlepší bodové ohodnocení stanovené pro otisk prstu s nižší kvalitou. Pokud u osoby, již je občanský průkaz vydáván, není fyzicky možné pořídit otisk žádného prstu z jedné ruky, podací místo pořídí otisk pouze jednoho prstu z druhé ruky osoby a v nosiči biometrických údajů se uvede záznam o tom, který otisk prstu osoby, již je občanský průkaz vydáván, byl pořízen, včetně údaje o kvalitě otisku prstu.¹⁵⁵

Oproti dosavadnímu typu občanského průkazu je součástí nově vydávaných občanských průkazů modře zbarvený malý obdélník umístěný v levém horním rohu na přední straně občanského průkazu. Uprostřed obdélníku se nachází kruh s 12 zlatými hvězdičkami a mezinárodní zkratkou České republiky „CZ“. Na druhé straně občanského průkazu je nově vyobrazené logo označující biometrický doklad.

Cílem zavedení biometrických údajů do osobních dokladů je zvýšení bezpečnosti a zjednodušení výkonu práva na volný pohyb občanů EU a jejich

¹⁵⁵ § 21 Vyhláška Ministerstva vnitra č. 281/2021 Sb., k provedení zákona o občanských průkazech a některých ustanovení zákona o cestovních dokladech a zákona o základních registrech v posledním znění

4 Jistící prvky používané v cestovních dokladech

Žijeme v době, kdy technický pokrok a finanční zdroje umožňují padělat téměř cokoliv. Moderní kopírovací zařízení a možnosti kvalitního tisku jsou dostupné prakticky komukoliv. S ohledem na tyto skutečnosti se i ochrana osobních dokladů totožnosti stává stále důležitější a propracovanější. Pokud bychom si položili otázku, co mají všechny současné druhy osobních dokladů zmíněné v předložené práci společného, nabízela by se jednoduchá odpověď: Státní tiskárna cenin, státní podnik. Jedná se o tradičního výrobce osobních dokladů, a to jak běžných typů dokladů v papírové podobě, tak v podobě plastových karet formátu ID-1. Doklady jsou vyráběny v souladu s národní i mezinárodní, zejména evropskou legislativou, splňují požadavky technických norem ISO, ICAO 9303 a technických standardů EU a svou kvalitou provedení patří k celosvětové špičce. Cestovní pasy a cestovní doklady vydávané Českou republikou musí splňovat minimální bezpečnostní normy stanovené pro všechny členské státy Evropské unie. *„Cestovní pasy a cestovní doklady musí obsahovat velmi bezpečné médium pro uchování údajů, které obsahuje zobrazení obličeje a dva ploché otisky prstů v interoperabilních formátech. Údaje musí být zabezpečeny a médium pro jejich uchování musí mít dostatečnou kapacitu a schopnost zaručit neporušitelnost, pravost a utajení údajů.“*¹⁵⁷ Jednotně jsou stanoveny i minimální požadavky na zabezpečení cestovních pasů a cestovních dokladů členských států. Stanovené požadavky se vztahují především na stránku s biografickými údaji, ale i na ostatní části cestovních pasů a cestovních dokladů. V současnosti vydávané cestovní doklady musí být vydávány ve strojově čitelné formě, přičemž grafická úprava stránky s biografickými údaji musí splňovat specifikace 1. části dokumentu ICAO 9303. Stejný dokument stanoví i specifikace a postupy vydávání strojově čitelných dokladů.¹⁵⁸

Zvýšená pozornost při vydávání dokladů musí být věnována osobním údajům a způsobům jejich zabezpečení před možností padělání. Jsou stanoveny

¹⁵⁷ Čl. 1, odst. 1 Nařízení rady (ES) č. 2252/2004, o normách pro bezpečnostní a biometrické prvky v cestovních pasech a cestovních dokladech vydávaných členskými státy v posledním znění

¹⁵⁸ Příloha Nařízení rady (ES) č. 2252/2004, o normách pro bezpečnostní a biometrické prvky v cestovních pasech a cestovních dokladech vydávaných členskými státy v posledním znění

speciální podmínky pro jejich zhotovení a zabezpečení, např. použité tiskové techniky, skryté obrazy, mikrotext, barvy s opticky proměnlivými vlastnostmi, difrakční opticky proměnlivé obrazové prvky (Diffractive Optically Variable Image Device – DOVID) a další. Cílem je maximální možná ochrana dokladu proti padělání a pozměňování.

Doklady mohou obsahovat kromě alfanumerických údajů strojově čitelnou zónu, elektronický kontaktní či bezkontaktní čip, případně i jiné typy nosičů dat, jako např. čárové kódy nebo magnetické proužky.¹⁵⁹ V další části budou uvedeny nejčastěji používané zabezpečovací prvky, s kterými se může policista při kontrole dokladů setkat. Vzhledem ke skutečnosti, že oblast zabezpečení dokladů představuje nesmírně rozsáhlou a složitou problematiku, není cílem popsat podrobně všechny možnosti zabezpečení dokladů, ale spíše poskytnou rámcový přehled dostačující pro praktický výkon bezpečnostní činnosti.

Úroveň a způsob zabezpečení je stěžejním prvkem dokladů. Běžně se používají tři stupně ochrany – viditelné pouhým okem, detekované pomocí speciálních technických prostředků a zjištěné pomocí laboratorních metod a prostředků. Použité ochranné prvky můžeme podle náročnosti rozpoznání rozdělit na:

- a) **ochranné prvky veřejné** – jsou určeny pro laickou veřejnost, jsou rozpoznatelné přímo za využití lidských smyslů bez použití jakýchkoli pomůcek, zejména zrakem a hmatem;
- b) **ochranné prvky utajené** – můžeme je dále rozřadit na ochranné prvky:
 - **skryté** – určené pro vyškolené pracovníky, zjištěné za použití jednoduchých, snadno dosažitelných pomůcek a zařízení, např. UV lampa, kontrolní fix, lupa, apod.;
 - **forenzní** – určené pro specializované laboratoře k jednoznačnému prokázání pravosti; k detekci těchto ochranných prvků se využívá relativně složitých a drahých zařízení a jsou vyžadovány technické znalosti.

¹⁵⁹ Výroba dokladů. *Státní tiskárna cenin* [online]. Praha, 2019 [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: https://stc.cz/wp-content/uploads/2017/12/PL_DOKLADY_mail_CZ.pdf

Všechny ochranné prvky mohou být umístěny v designu, v materiálu nebo v tisku.¹⁶⁰

4.1 Ochranné prvky umístěné v designu

Design chápeme jako zpracování požadavků zákazníka do konečné grafické podoby dokladu, přičemž je zahrnuto nejen hledisko estetické, ale i požadavky na odpovídající úroveň zajištění proti padělání. Za tímto účelem se používá celá řada prvků, přičemž v souvislosti s novými trendy, technologiemi a požadavky stále vznikají nové. I s ohledem na tyto skutečnosti není smyslem této kapitoly úplný výčet a popis zabezpečovacích prvků umístěných v designu dokladu, ale seznámení s těmi nejčastěji používanými. V cestovních dokladech jsou v souladu s požadavky na zabezpečení používány zejména mikropísmo (mikrotext), průhledové značky, dvoubarevné giloše, nebo rovnocenné struktury, skryté obrazce, podtiskové rastry a jemné pastelové odstíny barev, které jsou obtížně kopírovatelné, duhové zbarvení, pokud možno fluorescenční a mnoho dalších prvků.¹⁶¹

4.1.1 Opticky proměnlivý prvek

Opticky proměnlivý prvek – OVD (Optically Variable Device) je zajišťovací prvek zvyšující bezpečnost dokladu proti jeho padělání nebo pozměňování, zabraňuje jeho barevnému kopírování tím, že znázorňuje odlišné informace v závislosti na úhlu pohledu nebo osvětlení. Zvláštní změny vzhledu jsou vratné, předvídatelné a reprodukovatelné.

Základní typy opticky proměnlivých prvků

1) Prvky se změnami barev založenými na interferenci tenkých vrstev

– **Opticky proměnlivá barva** – OVI (Optically Variable Ink) je založená na optickém efektu. Prvek vytištěný speciální tiskovou barvou mění své zbarvení v závislosti na tom, v jakém úhlu se sklopí proti dopadajícímu

¹⁶⁰ Ochranné prvky. *Státní tiskárna cenin* [online]. Praha, 2019 [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: https://stc.cz/wp-content/uploads/2017/12/PL_DOKLADY_mail_CZ.pdf

¹⁶¹ Příloha Nařízení rady (ES) č. 2252/2004, o normách pro bezpečnostní a biometrické prvky v cestovních pasech a cestovních dokladech vydávaných členskými státy v posledním znění

světlu. Barva, kterou vidíme při běžném přímém pohledu na jistící prvek, se při sklopení proti světlu změní na barvu zcela jinou. Například modrá se změní na zelenou. Pro své vlastnosti a specifické použití je opticky proměnlivá barva dostupná jen prověřeným ceninovým tiskárnám. Z hlediska ceny se jedná o barvu finančně velmi nákladnou, proto bývá většinou používána jen na malé ploše. Tisk opticky proměnlivé barvy pro nedostupnost speciálních barev padělatelé většinou ignorují.¹⁶² Bližší informace o opticky proměnlivé barvě viz kapitola 4.2.7.7.

- **Iridescentní fólie** – fólie vykazuje třpytivé perleťové efekty spojené se změnou barvy, k níž dochází při změně úhlu pohledu či osvětlení. Z uvedeného vyplývá, že kontrola fólie se provádí v normálním světle nebo v šikmém světle.¹⁶³
- **Iridescentní barva** – speciální barva používaná při zajišťovacím tisku, bližší informace viz kapitola 4.2.7.1.

2) Materiály a struktury s různými vlastnostmi odrazu

- **Retroreflektivní fólie** – fólie, do které je integrován neviditelný obrázek, který lze vidět pouze prostřednictvím koaxiálního světla za pomoci speciálního prohlížeče (koaxiální retrohled) nebo zvláštního technického vybavení.



Vlevo v normálním světle a v koaxiálním světle vpravo

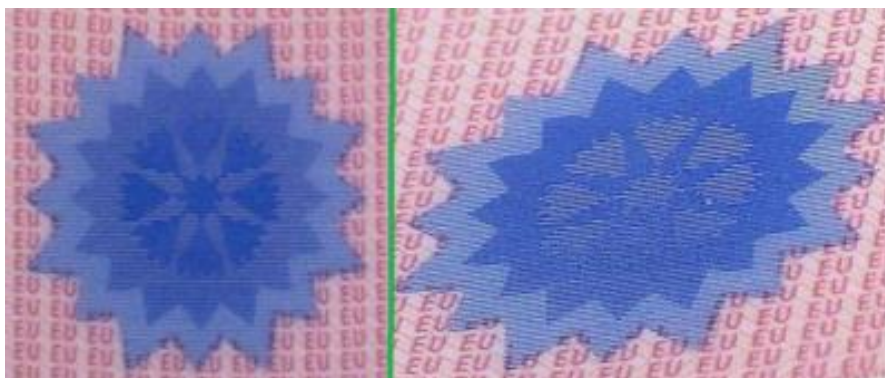
Obrázek 40 Retroreflektivní fólie)¹⁶⁴

¹⁶² *Ochranné prvky na bankovkách: Opticky proměnlivá barva* [online]. 2012 [cit. 2021-04-26]. Dostupné z: <http://www.papirovaplaidla.cz/informace/ochranne-prvky#20.opticky>

¹⁶³ Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-03-11]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>, str. 54

¹⁶⁴ Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-04-26]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>, str. 111

- **Sklopný efekt** – někdy označovaný jako skrytý obrazec je dalším z často používaných ochranných prvků. Vzniká speciálním uspořádáním plastických linek, na které dopadá světlo. Je viditelný, pokud doklad zvedneme do výše očí a sklopíme do vodorovné polohy. Při naklonění dokladu se objevuje nebo mění obrazec nebo znaky. V dokladech se můžeme setkat např. s opticky variabilními obrazci s integrovaným filtrem Sealys (Sealys LFI, Latent Filter Image) nebo zajišťovacími prvky Dynaprint®.¹⁶⁵



Obrázek 41 Skrytý obrazec¹⁶⁶

Chrpu lze vidět v závislosti na úhlu pohledu v pozitivním nebo negativním zobrazení

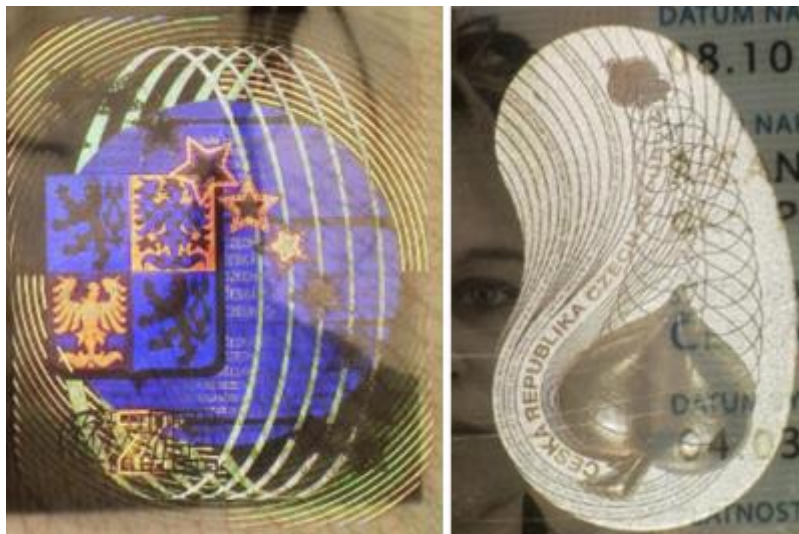
3) Difrakční opticky proměnlivé obrazové prvky

Difrakční opticky proměnlivé obrazové prvky – DOVID (Diffractive Optically Variable Image Devices) obsahují struktury, zpravidla s reliéfním povrchem, které ohýbají světlo. Tím vznikají různé efekty, např. dvourozměrné nebo trojrozměrné obrázky, kinematické efekty, nebo efekty změny barvy. Jednotlivé prvky DOVID se liší podle výsledného rozlišení obrázků, jasnosti a jejich schopností animace, může obsahovat mikrotisk, kinetický mikrotext, nebo proměnlivý laserově čitelný mikroobrazec neviditelný při zvětšení v normálním světle. DOVID může být integrován i do fólie. Nejznámějším a nejpoužívanějším typem DOVID je hologram. Jednotlivé prvky se obvykle označují příslušnými

¹⁶⁵ Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-04-26]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>, str. 118

¹⁶⁶ Tamtéž. str. 118

obchodními značkami, např. Kinegram®, Identigram®, Exelgram®, Movigram®, Pixelgram®, Stereogram®.¹⁶⁷



Obrázek 42 Difrakční opticky proměnlivé obrazové prvky
Hologram (vlevo) a kinegram (vpravo) v dokladech České republiky

4.1.2 Mikrotext

Minitisk a mikrotisk, někdy rovněž nazývaný velmi malé písmo - extra small print. Jedná se o linie nebo vzory, které jsou tvořeny velmi drobnými písmeny, čísly nebo vyobrazeními, integrovanými do designu dokladu, která nejsou téměř rozpoznatelná lidským okem a bývají čitelné zpravidla pouze za použití lupy. V dokladech často tvoří vodící linky pro psaní. Plochy nebo řádky z mikropísma se používají jako spolehlivý ochranný prvek, neboť je velmi obtížně kopírovatelný. Pro tisk mikrotextu se zpravidla využívá technika hlubotisku nebo ofsetu. V jednotlivých druzích dokladů se můžeme setkat s pozitivní nebo negativní variantou mikrotextu. Při použití pozitivní varianty jsou mikrotexty tmavší oproti světlému podkladu a u negativních je to přesně opačně. Při tisku se používá liniový tisk a mikrotexty jsou vždy ostré a dokonale čitelné. Při snaze o napodobení mikrotisku prostřednictvím inkoustové tiskárny, nebo barevné laserové kopírky nelze vytvořit kopii v liniové podobě. Při kopírování se mikrotext

¹⁶⁷ Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-04-26]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>, str. 91,

rozloží do tiskových bodů, a tak dojde k narušení jeho čitelnosti, což je zjizitelné pouhým okem, nebo za použití lupy. Výsledný mikrotext na padětku buď není čitelný vůbec, anebo je čitelný se značnými obtížemi. Využití pokročilých technik reprodukce, například použití liniového ofsetu, umožňuje reprodukovat minitisk a mikrotisk ve vysoké kvalitě.¹⁶⁸



Obrázek 43 Minitisk (modrý text) a mikrotisk (menší fialová písmena)¹⁶⁹

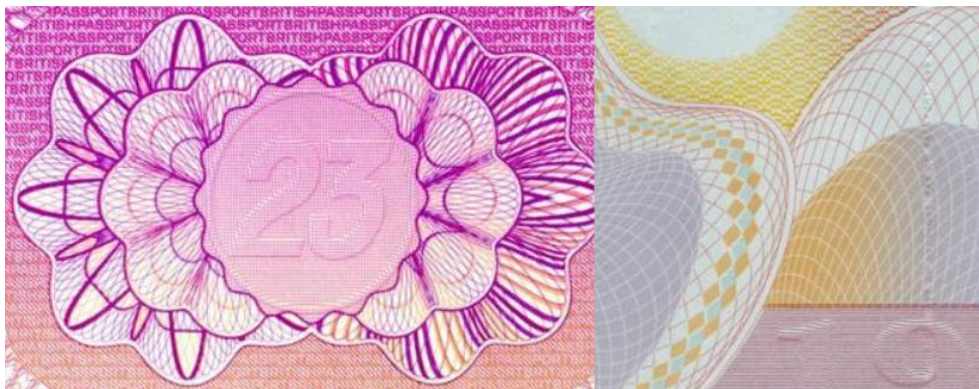
4.1.3 Giloše

Giloš neboli vzor z jemných čar, patří mezi tradiční ochranné prvky. Plní funkci ochrannou i estetickou. Jemné (komplexní) obrazce skládající se z propletených nepřerušovaných čar jsou sestaveny do geometrických vzorců. Pro zajišťovací tisk se používají obrazce z giloší nebo jiných vzorů z jemných čar, aby se tak

¹⁶⁸ Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-11-03]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>, str. 82

¹⁶⁹ Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-11-03]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>, str. 82

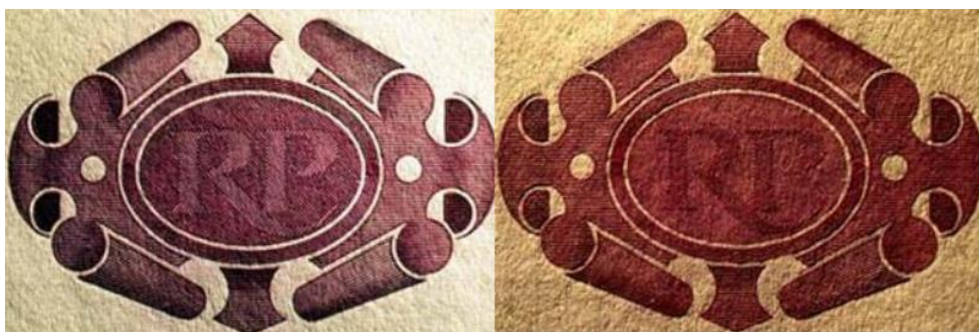
zvýšila obtížnost napodobení a reprodukce. Giloše a jiné vzory z jemných čar jsou často kombinovány s irisovým přechodem barev.¹⁷⁰



Obrázek 44 Pozitivní a negativní gilošové vzory¹⁷¹

4.1.4 Skrytý obrazec

Hlubotiskem provedený motiv je viditelný při náklonu v šikmém světle. V závislosti na úhlu šikmého světla se obrazec jeví jako světlý na tmavém pozadí a naopak. Tento prvek bývá rovněž označován jako sklopný efekt.



Obrázek 45 Skrytý obrazec

V závislosti na úhlu šikmého světla lze vidět písmena „RP“ ve světlé či tmavé barvě¹⁷²

¹⁷⁰ Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-11-03]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>. str. 38

¹⁷¹ Tamtéž. str. 38

¹⁷² Tamtéž. str. 119

4.1.5 Soutisk

Obrazce na lícové a rubové straně jsou vytištěny tak, že se odpovídající tiskové prvky přesně kryjí. Obrazce nebo částečné motivy jsou zdánlivě náhodně vytištěny na lícové a rubové straně základní vrstvy, ale dokonale si vzájemně odpovídají a tvoří úplný nový motiv viditelný v průchozím světle. Nedokonalý soutisk na falešných dokladech bude v průchozím světle vypadat jako rozmazaný obrázek.¹⁷³



Obrázek 46 Soutisk na občanském průkazu vzor 2000 – 2006;

Přední strana (vlevo), zadní strana (uprostřed), soutisk (vpravo)¹⁷⁴

4.2 Ochranné prvky umístěné v materiálu

Vždy se bude jednat o materiály, které nejsou na trhu volně dostupné, materiály vyráběné specializovanými firmami, evidované, s jedinečnými vlastnostmi.

4.2.1 Ceninový papír

Papíry obsahující ochranné prvky bývají někdy označovány také jako papíry ceninové. Je třeba zdůraznit, že výraz ceninový papír není úplně přesný, takže je lepší mluvit o papírech zabezpečených proti padělání ochrannými prvky. Teprve jejich potiskem a navazujícím speciálním dokončujícím zpracováním, v zásadě převážně v ceninových tiskárnách, vzniká určitá ceninová aplikace. Ochranné prvky používané k zabezpečování papírů, kterých existuje řada druhů, se historicky vyvíjely prakticky od počátků výroby papíru až do současnosti.

¹⁷³ Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-11-03]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>. str. 122

¹⁷⁴ Tamtéž, str. 122

Dnes jsou proto při výrobě zabezpečených papírů používány jak klasické, historické ochranné prvky, které se v papíru objevovaly už před několika stovkami let, tak i ochranné prvky moderní, které jsou výsledkem Hi-Tech technologií.¹⁷⁵

V souladu s mezinárodními standardy musí papír použitý na části cestovního pasu nebo cestovního dokladu, na kterých jsou zaznamenány osobní nebo jiné údaje, splňovat stanovené minimální požadavky. Je nepřipustné použití jakýchkoliv optických zjasňovačů, naopak je vyžadováno použití dvoutónových vodoznaků, použití bezpečnostních činidel na ochranu před pozměňováním chemickým výmazem, papír musí obsahovat barevná vlákna, která jsou částečně viditelná a částečně fluorescenční pod UV světlem nebo neviditelná a fluorescenční nejméně ve dvou barvách. Dále se doporučuje používat UV fluorescenční planšety a průhledový proužek. Je-li pro sešití dokladu použita bezpečnostní niť, měla by být chráněna před vyměněním. V případě, že stránka s biografickými údaji má podobu štítku, může být od vodoznaku na papíru použitém pro tuto stránku upuštěno. Od vodoznaku může být rovněž upuštěno u papíru použitého pro vnitřní stranu desek cestovního pasu. Bezpečnostní prvky musí být použity na vnitřní straně desek v případech, pokud jsou zde zapisovány údaje. Pokud je karta určená k uložení osobních údajů do cestovního pasu nebo cestovního dokladu vyrobená celá z umělé hmoty, není zpravidla možné začlenit veškeré autentizační znaky používané pro papír cestovních pasů a cestovních dokladů. V takovém případě musí být nedostatek znaků v materiálu nahrazen opatřeními bezpečnostního tisku a použitím prvku na ochranu proti kopírování.¹⁷⁶

4.2.2 Vodoznak, průsvitka, filigrán

Klasickým historickým ochranným prvkem je tzv. vodoznak, což je ale ne zcela správné označení. Přesněji by měl tento prvek být nazýván průsvitkou nebo také filigránem. Zpočátku se nejednalo o ochranný prvek, ale spíše o „podpis“, potvrzení autentičnosti, kterým výrobci označovali svoji produkci. Každá papírna

¹⁷⁵ DOLEŽAL, Ivan. Papíry s ochrannými prvky. *Svět tisku* [online]. Praha, 2013 [cit. 2021-11-04]. Dostupné z: http://www.svettisku.cz/buxus/generate_page.php?page_id=7267

¹⁷⁶ NAŘÍZENÍ RADY (ES) č. 2252/2004, *o normách pro bezpečnostní a biometrické prvky v cestovních pasech a cestovních dokladech vydávaných členskými státy* v posledním znění

měla svůj motiv průsvitky a tyto průsvitky prakticky až dodnes umožňují identifikaci výrobců papírů, na kterých jsou obsaženy. Postupně se ukázalo, že průsvitka by se mohla stát klasickým ochranným prvkem, který se postupně rozvíjel a je hojně využíván i v dnešní době, kdy je na stejném principu zhotovován moderními technologickými postupy.¹⁷⁷

Tradičním vodoznakem se rozumí obrázek, text nebo znak, který je vytvořen tlakem vyvíjeným na základní vrstvu během výroby. Výsledkem jsou variace tloušťky papíru. Někdy je nazýván též jako Fourdinierův vodoznak. Jelikož je příslušný obrázek či vzor výsledkem změny tloušťky či hustoty základní vrstvy papíru, není tradiční vodoznak (na rozdíl od své tištěné napodobeniny) vidět v UV světle.¹⁷⁸

Rozlišujeme různé typy vodoznaků:

- jednotónový vodoznak – může být světlý nebo tmavý,
- dvoutónový vodoznak – je vždy světlý a tmavý,
- vícetónový vodoznak – někdy označovaný jako vodoznak vyrobený válcovým sítem (cylinder mould watermark) nebo stínový vodoznak. Polygrafický průmysl jej při vysoce bezpečnostním tisku obvykle používá pouze na bankovkách, cestovních pasech a jiných velmi cenných dokladech.¹⁷⁹

¹⁷⁷ DOLEŽAL, Ivan. Papíry s ochrannými prvky: Vodoznak, průsvitka, filigrán. *Svět tisku* [online]. Praha, 2013 [cit. 2021-11-04]. Dostupné z: http://www.svettisku.cz/buxus/generate_page.php?page_id=7267

¹⁷⁸ Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-03-24]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>. str. 144 - 148

¹⁷⁹ Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-22-03]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>. str. 144-148



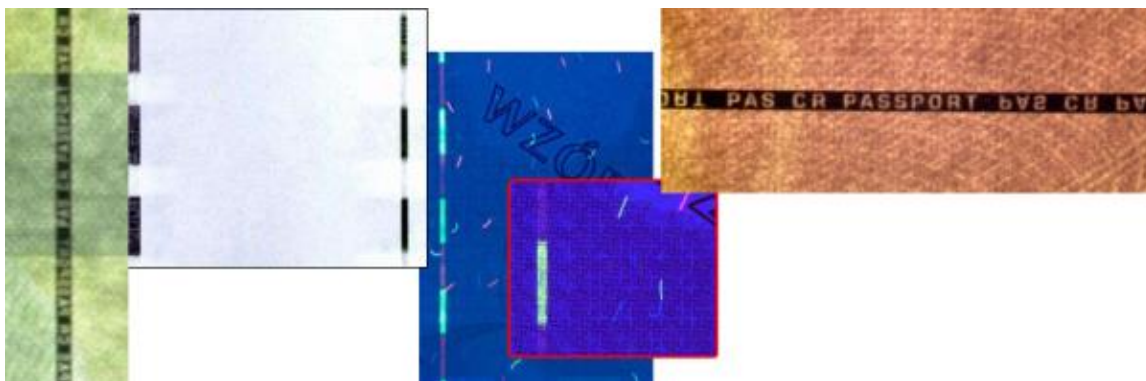
Obrázek 47 Vodoznak¹⁸⁰

Vícetónový portrét ženy v cestovním pasu ČR (vlevo) a světlý portrét ženy a lipový list (vpravo)

4.2.3 Zabezpečovací proužek

V cestovních pasech a cestovních dokladech se může zabezpečovací proužek vyskytovat v provedení plastovém, kovovém nebo z jiného materiálu. Existuje celá řada zabezpečovacích proužků, od polymerních proužků přes proužky potažené kovovou vrstvou, zbarvené proužky, proužky z fólie obsahující mikrotisk až po vysoce komplexní proužky. Zabezpečovací proužky mohou mít strojově čitelné vlastnosti, mohou být magnetické nebo holografické, mohou být zcela zasazeny do základní vrstvy nebo mohou na této vrstvě částečně spočívat ve formě okének; v takovém případě mluvíme o okénkovém zabezpečovacím proužku. Můžeme se setkat i s fluorescentním zabezpečovacím proužkem, který fluoreskuje v UV světle. Tato reakce může být rovněž vícebarevná. Ve všech popsaných případech je proužek integrovaný do základní vrstvy již v průběhu výroby.

¹⁸⁰ DATEX: Přehled dostupných vzorů cestovních a jiných dokladů. *Vodoznak* [online]. [cit. 2022-03-18]. Dostupné z: http://datex.pcr.cz/vzory_dokladu/cesko/07_cp_vnitrek.htm#vodoznak



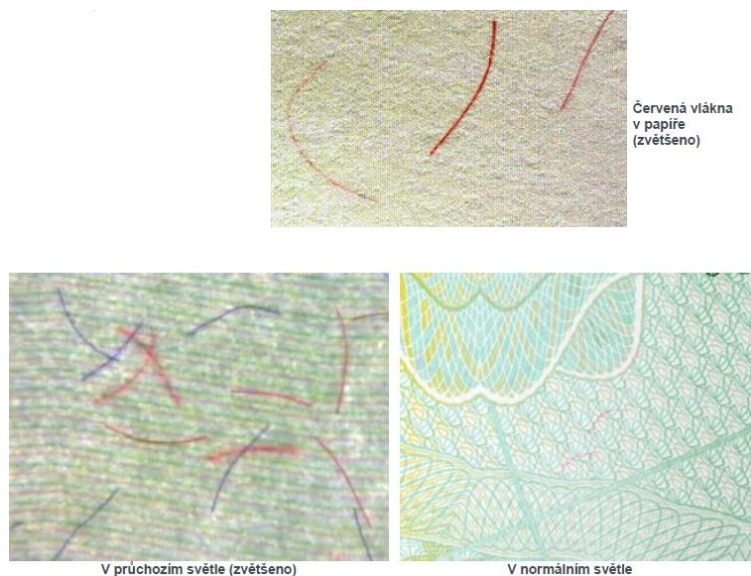
Obrázek 48 Ukázka různých provedení zabezpečovacího proužku¹⁸¹

4.2.4 Ochranná vlákna, fluorescentní částice, planžety

Významným ochranným prvkem používaným k výrobě papírů zabezpečených proti padělání jsou různé druhy vláken obsažených ve hmotě těchto papírů, například vláken, která „svítí“ po ozáření paprsky určité části světelného spektra. Tato ochranná vlákna se dělí do tří skupin. První skupina zahrnuje vlákna viditelná pouhým okem, druhá obsahuje vlákna viditelná v UV světle a do třetí skupiny patří vlákna, která mají při běžném pohledu určitý barevný odstín, ale v UV světle se tento barevný odstín změní na jiný, nebo dokonce „svítí“ v kombinacích. Ve všech třech případech se většinou jedná o vlákna polyesterová nebo polyamidová. Díky barvě se vlákna od papíru jasně odlišují a lze je snadno rozpoznat pouhým okem. Melírovací zajišťovací vlákna jsou vlákna, jež mají různé barvy, nebo jsou vícebarevná a při výrobě papíru se zamíchávají do papíroviny, takže jsou v papíru rozmístěna náhodně v různých hloubkách a odlišně na každé straně.¹⁸²

¹⁸¹ Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-03-24]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>. str. 25, 149-150

¹⁸² Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-03-24]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>. str. 18-19, 76-77



Obrázek 49 Melírovací zajišťovací vlákna¹⁸³

Principiálně obdobným bezpečnostním prvkem používaným při výrobě papírové základní vrstvy jsou fluorescenční částice v papíře (hi-lites). Jedná se o velmi drobné fluorescenční částice, které se zamíchávají do papíroviny při výrobě. Tyto částice jsou při kontrole viditelné v UV světle.

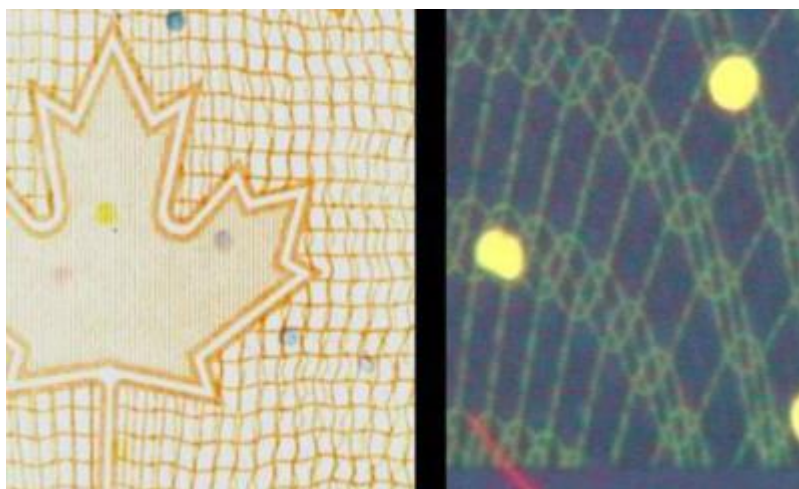


Obrázek 50 Ukázka zobrazení fluorescenčních částic¹⁸⁴

¹⁸³ Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-03-24]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>, str. 76

¹⁸⁴ Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-03-24]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>, str. 18

Planžety představují zajišťovací prvek, vytvořený drobnými barevnými disky, které jsou v průběhu výroby papírové základní vrstvy zamíchávány do papíroviny, ve které jsou rozptýleny. Planžety mohou být i kovové nebo transparentní, mohou fluoreskovat v UV světle, nebo mohou být vyrobeny z iridescentní hmoty vykazující barevné změny. Fluorescentní planžety mohou být v normálním světle viditelné, anebo neviditelné, lze je zobrazit v UV světle.

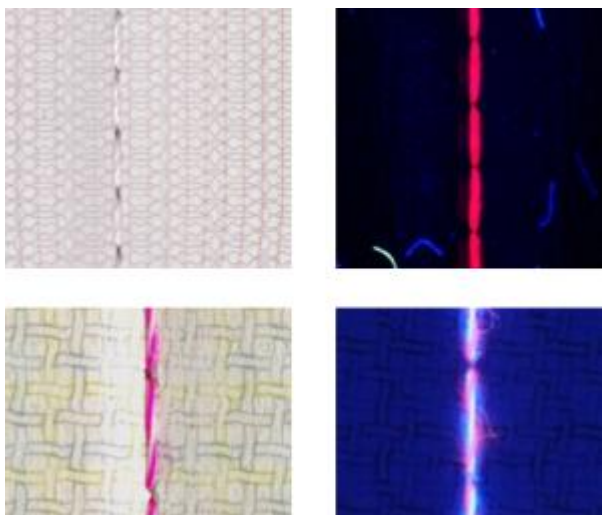


Obrázek 51 Planžety v normálním světle (vlevo) a v UV světle (vpravo)¹⁸⁵

4.2.5 Prošivací nit

V souvislosti s ochrannými prvky umístěnými v materiálu nelze opomenout prošivací nit, která se používá při kompletaci, resp. vazbě cestovních pasů nebo cestovních dokladů. Nejběžnějším způsobem vazby je sešití nití ve hřbetu dokladu, čímž dojde k sepnutí stran sešitu dohromady. Prošivací nit může být tvořena jedním, nebo několika, navzájem protkanými vlákny. Jednotlivé nitě mohou mít různé barvy, např. trikolora, nebo mohou v UV světle fluoreskovat jednou či více barvami. Součástí textilních vláken jsou fluorescentní barva a fluorescentní melírovací vlákna.

¹⁸⁵ Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-03-24]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>. str. 20, 94



Obrázek 52 Různé použití prošívací niti¹⁸⁶
Zobrazení v normálním světle (vlevo) a v UV světle (vpravo)

4.2.6 Bezkontaktní čip

Biometrická autentizace osoby představuje vysoký stupeň bezpečnosti a je v současné době velmi významným prvkem bezpečného zjišťování a ověřování identity osob. Zavedení biometrických údajů do cestovních pasů a cestovních dokladů bylo logickým krokem souvisejícím s využitím moderních bezpečnostních prostředků, které umožňují jednoznačnou identifikaci osob a automatizované získávání údajů obsažených v cestovním pasu, nebo cestovním dokladu. Jako nosič biometrických údajů v pasu byl zvolen bezkontaktní čip odpovídající specifikacím ISO 7816 a ISO 14443.

V současné době se můžeme setkat s několika různými způsoby umístění bezkontaktního čipu v pasové knížce. Pro umístění bezkontaktního čipu je nezbytná speciální konstrukce některé ze stran pasu, která musí zakrýt a ochránit anténu, s jejímž využitím pas komunikuje. Mezi nejčastěji využívané způsoby řadíme umístění čipu v deskách pasu, ve speciální papírové stránce uvnitř pasu, anebo v polykarbonátové kartě (stránce), na které je rovněž vytištěna datová stránka. Způsob vložení čipu do pasové knížky je významný

¹⁸⁶ Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-03-24]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>. str. 23

ochranný prvek, jehož význam spočívá zejména ve znemožnění výměny čipu mezi pasy navzájem, anebo usnadnění detekování pokusu o jeho výměnu. V českých pasech je využito technologie umístění čipu do polykarbonátové datové stránky, obsahující laserovou personalizaci osobních údajů do vnitřní světlocitlivé vrstvy, s celou řadou dalších dodatečných ochranných prvků vytvořených s využitím technologií ceninového tisku a dalších moderních technologií.¹⁸⁷

Lze konstatovat, že u většiny dokladů nelze bezkontaktní čip vidět v normálním světle. Na skutečnost, že doklad obsahuje bezkontaktní čip, obvykle upozorňuje symbol e-pasu. Na polykarbonátových kartách lze umístění bezkontaktního mikročipu vidět v jasném šikmém světle. Nad blokem mikročipu je uvnitř korpusu karty téměř vždy mírná prohlubeň o průměru 3–5 mm, která je přibližně 0,01 mm hluboká. Prohlubeň nelze nahmatat, neboť se jedná spíše o postupnou změnu výšky povrchu. Mikročip je spojen s elektromagnetickou rámovou anténou, jež umožňuje komunikaci se čtecím zařízením karet prostřednictvím radiofrekvenční identifikační technologie (RFID, Radio Frequency Identification). Aby mohla být čipu dodána energie, mohla být zahájena komunikace a čtení chráněných údajů, je nezbytné, aby čtecí zařízení bylo umístěno ve vzdálenosti 0–10 cm.¹⁸⁸



Obrázek 53 Příklad umístění mikročipu¹⁸⁹

¹⁸⁷ RAŠEK, Luděk. *Sborník příspěvků z XXIX. konference EurOpen.CZ: Elektronické pasy - jak fungují* [online]. Praha: Impromat CZ, 2006 [cit. 2021-03-29]. ISBN 80-86583-11-2. Dostupné z: <https://www.europen.cz/Anot/39/eo-2-11.pdf#page=83>. str. 17

¹⁸⁸ Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>. str. 79

¹⁸⁹ Tamtéž, str. 79



Obrázek 54 Mezinárodní symbol e-pasu¹⁹⁰

Odpovídá ustanovením ICAO, umístěný na vnější straně předních desek

4.2.7 Barvy používané při tisku dokladů

Relativně samostatnou oblastí mezi bezpečnostními prvky využívanými při zhotovování a zabezpečování cestovních pasů a cestovních dokladů představují samotné barvy, které jsou použity k tisku jednotlivých údajů a dalších bezpečnostních prvků, umístěných v dokladu. V následující části budou uvedeny stručné charakteristiky jednotlivých druhů barev používaných v dokladech.

4.2.7.1 Iridescentní barva

Iridescentní barvy, zpravidla používané jako barvy perlové, perleťové, nebo perlově třpytivé, obsahují poloprůhledné pigmenty nanesené v tenké vrstvě na drobné slídové vločky. Nanesené barvy způsobují interferenci s dopadajícím světlem, přičemž výsledkem tohoto jevu jsou třpytivé, perleťově pableskující efekty, které se při změně úhlu pohledu či osvětlení stávají viditelnými, neviditelnými, anebo mění barvu. Pro zkoumání popsaného jevu se v praxi využívá změny úhlu pohledu na stranu dokladu obsahující tisk iridescentní barvou a osvětlením normálním nebo šikmým světlem. Tisk těmito barvami může být proveden na papírové stránky dokladu, anebo i na fólii.

¹⁹⁰ Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>. str. 9



Obrázek 55 Třpytivý perleťový efekt iridescentní barvy na fólii¹⁹¹

4.2.7.2 Kovová barva

Kovovou barvou rozumíme takový druh barvy, jejíž součástí jsou kovové pigmenty, např. hliník, nebo bronz. Kovy používané jako pigmenty tvoří nedílnou složku tiskových barev a vytvářejí povrch vyznačující se kovovým leskem. Kovová barva není zajišťovací barvou v pravém smyslu slova, neboť je běžně využívána při veřejném, komerčním tisku. Význam kovové barvy především spočívá ve využití jako zabezpečovacího prvku pro zamezení kopírování, neboť v kopii nelze zachovat původní kovový efekt. Pro praktické zkoumání se využívá změny úhlu pohledu na stranu dokladu obsahující tisk kovovou barvou a osvětlení normálním nebo šikmým světlem.



Obrázek 56 Tisk kovovou barvou – stříbřitě zbarvený kovový pigment¹⁹²

¹⁹¹ Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>. str. 52-54

¹⁹² Tamtéž, str. 64

4.2.7.3 Metamerická barva

Metamerické barvy jsou dvojice chemicky odlišných barev, které od sebe v normálním jasném denním světle nelze rozlišit, ale které v infračerveném světle vykazují značný barevný kontrast. Mezi speciální metamerické efekty patří např. vytrácení určitých tiskových obrazců, nebo jejich částí v infračerveném světle, tzn., že běžně viditelná barva (infra bílá barva) je v určitém úseku infračervené části spektra neviditelná. Kromě použití v cestovních dokladech je využití těchto barev běžné i při zabezpečení bankovek.



Obrázek 57 Ukázka použití metamerické barvy na eurobankovkovec

V normálním světle (vlevo) a v infračerveném světle (vpravo)¹⁹³

4.2.7.4 Rozpíjející se barva

Rozpíjející se barva, někdy také označovaná jako prostupující barva, bývá v dokladech používána jako zajišťovací barva obsahující barviva a rozpouštědla. Po nanesení barva prostupuje papírem základní vrstvy a dojde k tzv. „rozpíjení se na papíře“, anebo k prostoupení barvy na druhou stranu papíru základní vrstvy. Zajišťovací funkce barvy spočívá v tom, že jakýkoli pokus o mechanické odstranění způsobí na dokladu viditelné stopy.

¹⁹³ Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>. str. 78



Obrázek 58 Tisk rozpíjející se barvou¹⁹⁴

Vlevo ukázka použití tisku sériového čísla rozpíjející se (prostupující) barvou a viditelné prostoupení barvy na rubovou stranu (vpravo)

4.2.7.5 Rozpouštějící se barva

V tomto případě se jedná o typ rozpustné barvy, která se rozpouští v určitých rozpouštědlech, anebo ve vodě. Využívá se při tisku, nebo podtisku určité zajišťující části dokladu. V případě pokusu o odstranění personalizovaného textu vytištěného na podtisku zhotoveného rozpouštějící se barvou, za použití rozpouštědel, dojde ke zmazení, nebo vyblednutí takto vytištěné části. Takto vzniklé změny jsou zjistitelné pohledem v normálním světle, případně za použití lupy. Na obrázku č. 59 je viditelné poškození tisku působením vody.



Obrázek 59 Poškození tisku provedeného rozpouštějící se barvou¹⁹⁵

¹⁹⁴ Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>. str. 112

¹⁹⁵ Tamtéž, str. 113

4.2.7.6 Termochromická barva

Termochromická barva je zvláštní barva, která vlivem různých teplot mění svůj barevný odstín. Obvykle se používají speciální inkousty s reversibilním efektem, což znamená, že po změně teploty na původní se opět změni odstín barvy na původní.



Obrázek 60 Ukázka fungování termochromické barvy

Zleva původní odstín, působení tělesné teploty (uprostřed), změna barvy působením teploty (vpravo)¹⁹⁶

4.2.7.7 Opticky proměnlivá barva

Opticky proměnlivá barva - OVI (Optically Variable Ink) je tisková barva, která obsahuje mikroskopické částice, které se projevují jako interferenční filtry. Výsledkem jsou viditelné barevné změny v závislosti na úhlu pohledu nebo osvětlení.¹⁹⁷ Na obrázku je zřetelná změna barvy z modré na zelenou.



Obrázek 61 Detail prvku zhotoveného opticky proměnlivou barvou¹⁹⁸

¹⁹⁶ Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>. str. 135

¹⁹⁷ Tamtéž. str.88

¹⁹⁸ DATEX: Přehled dostupných vzorů cestovních a jiných dokladů. *Opticky proměnlivá barva* [online]. [cit. 2022-03-18]. Dostupné z: http://datex.pcr.cz/vzory_dokladu/cesko/07_cp_vnitrek.htm#opticky_proměnlivá_barva

4.2.8 Nanočástice jako ochranný prvek

S rozvojem moderních technologií je logické jejich pronikání i do oblastí implementace částic nanotechnologicky zpracovaných prvků do papíru, tedy zejména technických papírů, kterým mohou tyto nanočástice dodat nové, naprosto revoluční technické parametry, především z hlediska pevnosti, a tím i poskytnout možnost náhrady plastů a kovových fólií takovými papíry. V současnosti se pracuje na možnosti aplikace nanočástic jako ochranného prvku ceninových papírů. Tím by byla vytvořena nová, samostatná skupina ochranných prvků, které by padělání tímto způsobem zabezpečených papírů prakticky vyloučily. Technologie výroby zabezpečených papírů obsahujících ochranné prvky je velice náročná, protože téměř vždy je používána kombinace dvou nebo více uvedených ochranných prvků, které jsou do těchto papírů implementovány či aplikovány.¹⁹⁹

4.3 Ochranné prvky v tisku

K vlastnímu tisku dokladů se využívá několik druhů tiskových technik. Jedná se zejména o liniový hlubotisk, tzv. mokry a suchý ofset, knihtisk a ražba fólií za tepla. Vedle těchto „klasických“ tiskových technik se u moderních dokladů využívají i moderní metody tisku, mezi které řadíme například laserový tisk, tepelný přenos, inkoustový tryskový tisk, nebo laserové rytí, které účinně proniká do vrstev karty nesoucí bezpečnostní znaky.²⁰⁰ K dosažení vyššího stupně zajištění výsledného produktu je často použita kombinace více tiskových technik s aplikací speciálních barev a materiálů.

4.3.1 Knihitisk

Jedná se o techniku tisku využívající vystouplá tisknoucí místa, podobně jako je tomu u razítka. Je jednou z nejstarších technik tisku. Princip knihtisku, tedy tisku z výšky, byl znám již v 9. století v Číně. Tisk však byl velmi pomalý,

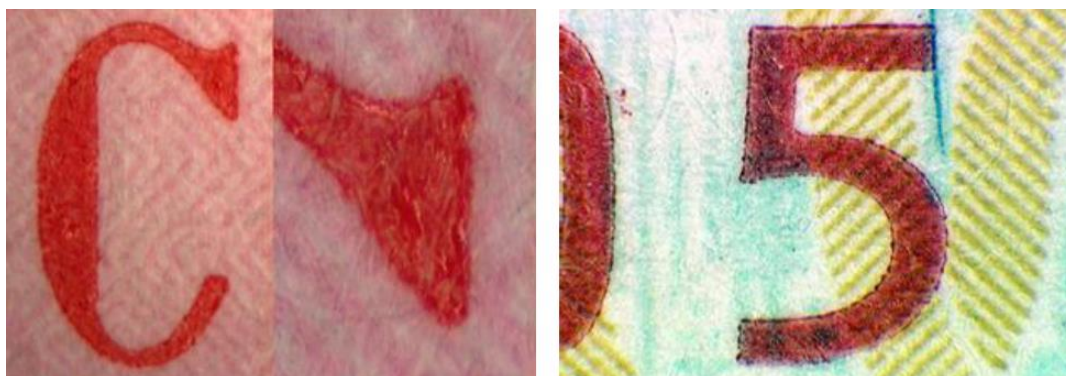
¹⁹⁹ DOLEŽAL, Ivan. Papíry s ochrannými prvky: Nanočástice jako ochranný prvek. *Svět tisku* [online]. Praha, 2013 [cit. 2021-11-04]. Dostupné z: http://www.svettisku.cz/buxus/generate_page.php?page_id=7267

²⁰⁰ Příloha Nařízení rady (ES) č. 2252/2004, o *normách pro bezpečnostní a biometrické prvky v cestovních pasech a cestovních dokladech vydávaných členskými státy* v posledním znění

nákladný, neefektivní a tím pádem málo používaný. Jeho masové rozšíření je neodmyslitelně spojeno se jménem Johanna Gutenberga, který se v období let 1447-1448 významně zasloužil o zdokonalení sazby v důsledku sériově odlévaných tiskařských liter. Gutenberg přispěl k rozvoji knihtisku zejména vynálezem písmolijectví. To umožnilo sériovou výrobu tvarově shodných tiskařských liter. Písmorytec nejprve zhotovil tzv. patrici – zrcadlově obrácený obraz písmene, která byla následně použita jako razidlo. Jejím otiskem do měkkého kovu vznikla matrice, jinými slovy forma, do které se nalil roztavený kov, a vznikla litera, tzn. otočený obraz písmene. Litery byly odlévány z liteřiny, což byla slitina cínu, olova a antimonu. Tato slitina měla vysokou odolnost vůči opotřebení, proto nedocházelo k rychlé deformaci písmen. Protože jednotlivé litery byly tvarově shodné a měly stejnou výšku písma, byly řazeny do jednotné sazby, což v praxi znamenalo, že mohla být poskládána forma pro tisk celého archu najednou, přičemž v textu bylo dodrženo přesné řádkování a stejné mezery. A právě v této skutečnosti spočívá největší pokrok, protože do té doby byla jednotlivá písmena otiskována zvlášť. Pro vlastní tisk se nejdříve sestavila celá sazba, na kterou se nanasla tiskařská čerň a sazba se otiskla za použití tlaku na papír. Otisk probíhal za použití knihařského lisu, kterým byl zdokonalený lis na víno. Tento princip knihtisku se bez výrazných změn používal až do konce 18. století. V dnešní době se v knihtisku používají fotopolymerové desky, knihařský lis byl plně zautomatizován, ale jinak se jedná o stále stejný princip. Nicméně, zejména kvůli nákladnosti knihtisku a menší rychlosti knihtiskových strojů, knihtisk už v běžném tisku používaný není a nahradil ho především ofset. Dnes je knihtisk využíván téměř výlučně ke speciálním účelům, jako je ražba nebo slepotisk.²⁰¹ Techniku knihtisku lze využít k potištění téměř jakéhokoli typu základní vrstvy, včetně plastových vrstev. Charakteristickými znaky patrnými při použití uvedené tiskové techniky jsou prohlubně vytlačené do základní vrstvy, ostře ohraničený silný proužek barvy v okolí vytištěného obrazce, který je od těla znaku nepatrně vzdálen, přičemž v některých případech může dojít k nedokonalému vybarvení plochy vytištěného znaku. U zabezpečených

²⁰¹ Knihitisk. *Machinery Europe: Stroje se životopisem* [online]. [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <https://www.machineryeurope.com/knihitisk>

dokumentů se knihtisk často používá k tisku pořadových čísel, např. sériových čísel.



Obrázek 62 Ukázka sériového čísla provedeného knihtiskem²⁰²

4.3.2 Flexografický tisk

Flexografický tisk, označovaný také jako flexotisk, je jednoduchý způsob tisku, při němž dochází k nanášení barvy přes tiskový štoček. Jedná se o techniku přímého tisku, podobně jako mnohem rozšířenější technika reliéfního tisku, tj. knihtisk. Flexotiskem lze tisknout opakující se texty a jednoduché obrázky zejména tam, kde není kladen důraz na detailní kvalitu potisku. Jako tiskařské štočky (desky) mohou být použity tenké archy například laserově gravírovaného polymerního materiálu. Mohou být použity tekuté inkousty na bázi vody, rozpouštědel, nebo inkousty nízké viskozity tvrzené UV zářením. Flexotisk má velmi široké využití a může být použit pro tisk na téměř jakoukoli absorpční nebo neabsorpční podkladovou vrstvu, včetně například fólie.²⁰³ Touto technikou je možné realizovat plnobarevný, nebo pouze jednobarevný tisk. Nevýhodou flexotisku je snížená kvalita v detailech oproti vyspělejším technikám tisku, jako

²⁰² Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-11-03]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>. str. 60

²⁰³ Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>. str. 16

jsou např. digitální a ofsetový tisk. Nespornou výhodou je zejména jednoduchost přípravy tisku a nízké tiskové náklady.²⁰⁴



Obrázek 63 Flexotisk na folii²⁰⁵

4.3.3 Ofsetový tisk

Ofsetový tisk, někdy též nazývaný litografie nebo mokrý ofset, je postup nepřímého tisku, kdy je text nebo obraz přenášen z formového válce s hladkým povrchem na ofsetový válec pokrytý gumovým potahem a odtud pak tištěn na základní vrstvu. Charakteristické je rovnoměrné rozvrstvení barvy a přesné ohraničení. Výsledný tisk je ostrý, čistý obraz, a to i ve velmi jemných liniích. Tisk se neprotlačuje do papíru a nemá zvlněné okraje. Pro zajišťovací tisk je velmi rozšířená i další nepřímá technika tisku, nepřímý knihtisk, někdy též nazýván suchý, nevlhčený nebo bezvodý ofset. Při této technice se využívá laseru nebo fotografických procesů, jejichž aplikací na ohebnou tiskovou desku vzniká reliéfní povrch. Výsledek je velmi obdobný technice tzv. mokrého ofsetu. Nevýhodou bezvodého ofsetu je vznik malých částech prachu, které se olupují na pomezí tisknoucích i netisknoucích prvků, což se projevuje malými bílými místy v tištěném obrazu, tzv. „vypadávání barvy“. Tomuto lze zabránit častým mytím tiskových válců. Naopak předností je vysoká kvalita tisku, protože nepřítomnost

²⁰⁴ Flexotisk. *KRPA FORM: The Power of Paper*. [online]. [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.krpa-form.cz/tisk/flexotisk>

²⁰⁵ Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>. str. 16

vlhčícího roztoku umožňuje tisknout jemnější rastry díky přesnější reprodukci tiskového bodu.²⁰⁶



Obrázek 64 Ofsetový tisk²⁰⁷

4.3.4 Hlubotisk

Hlubotisk, někdy také intaglio, anebo tisk z hloubky je tisková technika pracující na principu tisku z hloubky. Tento princip se poprvé k tisku uplatnil v 15. století za využití mědirytu, což je považováno je nejstarší a zároveň nejobtížnější grafickou technikou tisku z hloubky. Do měděné destičky se obraz ručně zahluboval rydlem. Tisková forma je reliéfní a tiskové prvky jsou zahloubeny pod úroveň prvků netisknoucích, tedy přesně naopak, než u tisku z výšky. Hlubotisk je technika tisku, jejímž použitím vzniká vystouplý hmatatelný reliéf, tzv. hmatatelný zajišťovací prvek, rozpoznatelný rovněž v šikmém světle. Tato charakteristická vlastnost hlubotisku je rovněž vhodná pro vytvoření efektu skrytých obrazců. Jedná se o techniku tisku, jejímž prostřednictvím je obrazec, jenž má být vytištěn, vyleptán či vyryt do povrchu tiskové desky. Nejprve se na tiskovou desku nanese hustá, vysoce pigmentovaná barva a poté je z netisknoucích míst, které nejsou vyhloubeny, barva setřena. Následně je barva, jež zůstala ve vyhloubených částech tiskové desky, přenesena

²⁰⁶ Tiskové technologie: Ofsetový tisk. *Printing: Tisk, Pre-press a knihařské zpracování* [online]. 19. 02. 2021 [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://www.printing.cz/clanky/tiskove-technologie/ofsetovy-tisk-1125cz>

²⁰⁷ Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>. str. 87

pod vysokým tlakem na základní vrstvu. Základní vrstva tlakem pronikne do vyhloubených oblastí tiskové desky.²⁰⁸ K fixaci barvy na papíru dochází odpařením těkavých rozpouštědel. Technika hlubotisku se pro velkou výdržnost tiskové formy, dobrou reprodukci jemných pérovek a obtížnou napodobitelnost používá při tisku cenin.²⁰⁹ Podobně jako u knihtisku existuje také nepřímý hlubotisk.



Obrázek 65 Hlubotisk²¹⁰

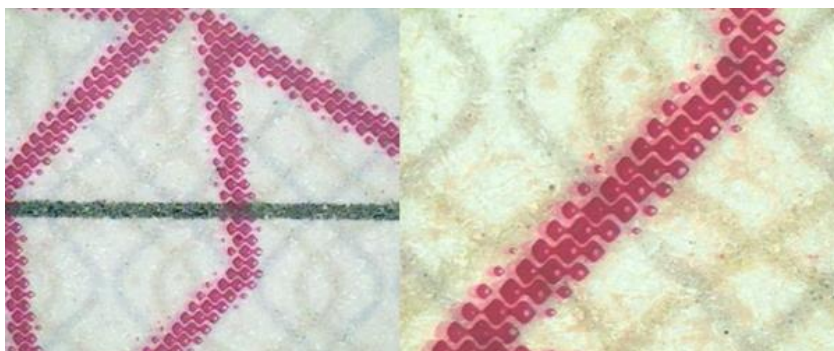
4.3.5 Rastrový hlubotisk

V případě rastrového hlubotisku se jedná o tiskovou techniku podobnou hlubotisku. Využívá se tiskových desek s vyhloubenými oblastmi, nebo buňkami sestavenými do tvaru tištěného obrazce. Tisková deska se dostává do přímého kontaktu se základní vrstvou. Hloubka a rozměr vyhloubených buněk určují množství barvy, které je na základní vrstvu přeneseno. Používají se velmi řídké a rychle schnoucí barvy, což rovněž umožňuje tištění různých barev přes sebe. V zajišťovacím tisku se technika rastrového hlubotisku používá například pro potisk fólie.

²⁰⁸ Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>. str. 39

²⁰⁹ Hlubotisk. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Hlubotisk>

²¹⁰ Intaglio tisk. *Státní tiskárna cenin* [online]. Praha, 2019 [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: https://stc.cz/wp-content/uploads/2017/12/PL_DOKLADY_mail_CZ.pdf



Obrázek 66 Detail potisku fólie technikou rastrového hlubotisku²¹¹

4.3.6 Irisový přechod barev

Irisový přechod barev je rovněž nazýván irisový tisk. Tento barevný postup používaný v ofsetovém tisku slouží k ochraně zabezpečených dokladů proti separaci barev nebo kopírování. Jedná se o způsob tisku, při kterém se několik oddělených různých tiskových barev na výtisku vzájemně prolíná a vytváří další tóny. Výsledkem je postupná změna barvy. Technologie ofsetu patří díky využití tzv. irisového přechodu barev a možnosti široké palety ceninových barev k nejběžnějším a nejdostupnějším způsobům bezpečnostního zajištění tiskovin.²¹²



Obrázek 67 Irisový tisk²¹³

²¹¹ Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-04-19]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>. str. 107

²¹² Státní tiskárna cenin: Státní podnik. *Ofset* [online]. [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://stc.cz/techniky-tisku/ofset/>

²¹³ Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-11-03]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>. str. 55

4.3.7 Sítotisk

Sítotisk je technika tisku někdy označovaná jako hedvábný tisk, nebo šablonový tisk, anebo průtisk. Tisková technika je založena na principu tisku protlačováním barvy pomocí tiskové stěrky přes propustné oblasti síta na základní vrstvu umístěnou pod sítem. Sítotisk umožňuje použít v průběhu jediné operace silnější nános tiskové barvy než jakékoliv jiné způsoby tisku. Charakteristické pro sítotisk je zejména husté pokrytí tiskovou barvou, silný nános barvy a jasná struktura a pilovitý okraj tištěného objektu. Při zabezpečovacím tisku se sítotisk používá zejména pro potisk fólie nebo tisk opticky proměnlivou barvou.



Obrázek 68 Příklad sítotisku opticky proměnlivou barvou²¹⁴

4.3.8 Ražba

Ražba je metoda podobná tisku z výšky, ale v tomto případě se nepoužívá barva, ale pouze raznice. V cestovních dokladech se setkáváme zejména s reliéfní ražbou, která se také někdy označuje jako sleporažba (blind embossing). Jedná se o bezbarvou ražbu písmen, motivů nebo jiných obrazců pomocí vysokého tlaku a tepla. V podobě tzv. suchého razítka byla dříve ražba používána k autentifikaci dokladu nebo fotografie držitele nalepené v dokladu. Tento způsob ražby můžeme pozorovat v normálním nebo v šikmém světle,

²¹⁴ Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-04-19]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>. str. 117

ražba je zjištěitelná i hmatem buď jako vystouplý, nebo vyhloubený povrch. Dalším z používaných způsobů je ražba přes fólii za tepla. Uvedený způsob zahrnuje přenos fólie pomocí zahřáté raznice a lze konstatovat, že i v tomto případě se jedná o jistou formu knihtisku, s tím rozdílem, že místo barvy je použita razicí fólie. Působením vysoké teploty a tlaku dojde k oddělení vrstvy fólie od nosné desky v místech, kde má raznice vyvýšené oblasti; fólie se přenesou na základní vrstvu, do níž je trvale a nesmazatelně zapuštěna. Ražba přes fólii za tepla se často používá k tisku textu a různých motivů na desky pasu, viz například zlatotisk na deskách cestovního pasu České republiky. Ražba přes fólii za tepla se rovněž používá pro aplikaci hologramů a kinegramů.²¹⁵



Obrázek 69 Ukázka ražby za tepla přes fólii (vlevo) a reliéfní ražby (vpravo)²¹⁶

²¹⁵ Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-04-19]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>. str. 108 – 111

²¹⁶ Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-04-19]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>. str. 109 – 110

5 Zkoumání pravosti cestovních dokladů

Jestliže předchozí kapitola popisovala vybrané, nejčastěji využívané bezpečnostní prvky používané v cestovních dokladech, je logické a nezbytné popsat i základní metody a prostředky, které jsou využívány při kontrole pravosti dokladů. Praktickou realizaci kontroly pravosti cestovních dokladů můžeme v současné době vnímat jako jednu ze základních a nezbytných činností bezpečnostních orgánů při zajišťování bezpečnosti státu. S ohledem na současné bezpečnostní hrozby jsou kontroly osob, včetně jejich identifikačních a cestovních dokladů, chápány jako jeden z významných nástrojů v boji proti pachatelům trestné činnosti, terorismu a nelegální migraci. Ačkoli kontrola pravosti dokladů může být prováděna mnoha orgány a organizacemi, kapitola se zaměří primárně na metody a prostředky využívané Policií České republiky.

Současné technické možnosti a úroveň poznání umožňuje padělat v podstatě cokoli, včetně cestovních dokladů. Tak, jako v dalších oblastech, i na poli padělání a pozměňování dokladů se v podstatě jedná o nikdy nekončící souboj mezi tvůrci dokladů a těmi, kdo se je snaží padělat nebo pozměnit. *„Tak ty tvrdíš, že nic není nezfalšovatelné, je to tak? To je pravda. To, co už někdo vymyslel a udělal, může druhý nutně zopakovat.“*²¹⁷

Vzhledem k výše uvedenému je nutné v policejní práci aplikovat teoretické znalosti a praktické dovednosti v oblasti metod zkoumání pravosti cestovních dokladů, včetně využití odpovídajících moderních technických prostředků.

5.1 Kriminálně-technické zkoumání dokladů

Kriminálně-technické zkoumání dokladů zahrnuje celou řadu expertíz, jejichž cílem je zjistit prostředky a materiály související se vznikem dokladu. V souladu se zaměřením práce lze konstatovat, že hlavním cílem kriminálně-technického zkoumání dokladů je zjištění pravosti dokladu, popř. zjištění dalších relevantních skutečností. V této souvislosti se zkoumání zaměřuje zejména

²¹⁷ KAMINSKY, Sarah. *Padělatel Adolfo Kaminsky*. Praha: Metafora, 2018. ISBN 978-80-7359-550-0. str. 116

na způsob zhotovení zkoumaného dokladu, např. jaká tisková technika byla použita, jaký základní materiál byl na zhotovení dokladu použit, zda nedošlo k výměně jednotlivých částí dokladu, anebo použití částí několika dokladů v jednom. V případě padělání nebo pozměnění dokladu se zkoumání zaměřuje zejména na použitý způsob doplnění nebo odstranění údajů a částí textu, způsob výměny nebo zhotovení fotografie, razítek apod. Při zkoumání dokladů lze využít poměrně širokou škálu metod a postupů, které můžeme rozdělit do dvou skupin. První skupinu představují metody nedestruktivní. Již z jazykového významu je zřejmé, že tyto metody zkoumaný doklad žádným způsobem nepoškozují. Druhou skupinu představují metody destruktivní, jejichž použitím vznikají na zkoumaném dokladu drobné změny a poškození, např. barevné skvrny, odstraněné části textu nebo malé vyříznuté části. V praktické činnosti je mnohdy nejlepších výsledků dosahováno kombinací obou skupin metod, ale samozřejmě existují případy, ve kterých je poškození zkoumaného dokladu vyloučeno, proto lze použít výlučně metody nedestruktivní.²¹⁸ V literatuře se můžeme setkat i s rozdělením metod zkoumání dokladů na metody běžné a metody speciální.²¹⁹

5.1.1 Nedestruktivní metody zkoumání dokladů

Nedestruktivní metody zkoumání dokladů jsou metody fyzikálního charakteru, a jak již bylo uvedeno výše, jejich použitím nedochází ke změnám a poškození zkoumaného dokladu.

5.1.1.1 Vizuelní zkoumání dokladů

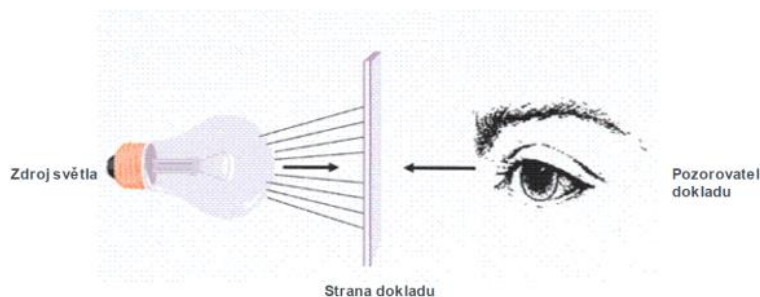
Metoda je založena na prohlídce zkoumaného dokladu prostým zrakem. Lze využít bílé světlo a doklad pozorovat v procházejícím a i dopadajícím světle. Touto metodou lze zjistit pouze hrubé zásahy do dokladu, přítomnost nebo absenci některých viditelných zajišťovacích prvků. V některých případech je vhodné použít barevné filtry, kterými se vyčlení z bílého světla jen určitá oblast

²¹⁸ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přepracované a doplněné vydání. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9. str. 235

²¹⁹ PORADA, Viktor. *Kriminalistika*. Brno: CERM, 2001. ISBN 80-7204-194-0. str. 246

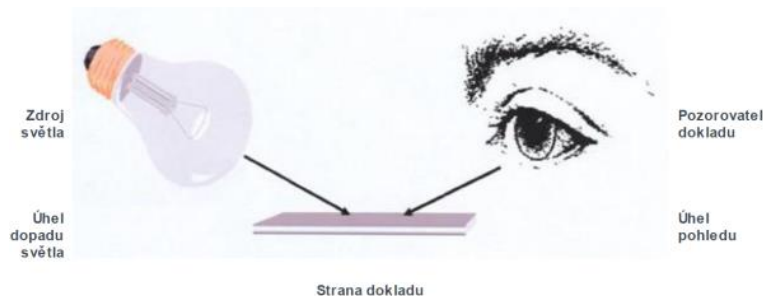
vlnových délek, což umožňuje zjistit další, relevantní informace, např. použití dvou odlišných druhů psacích prostředků, které vykazují v bílém světle shodu.²²⁰

Průchozí světlo je světlo, které prochází skrze pozorovaný doklad, který je umístěn mezi okem a zdrojem světla.



Obrázek 70 Princip využití průchozího světla²²¹

Šikmé světlo, někdy označované jako světlo ze strany, dopadá pod ostrým úhlem a odkrývá strukturu povrchu dokladu prostřednictvím kontrastů světla a stínu. Využívá se zejména ke zkoumání suchých razítek, hlubotisku, skrytých obrazců a mechanických odstranění původní informace obsažené v dokladu.



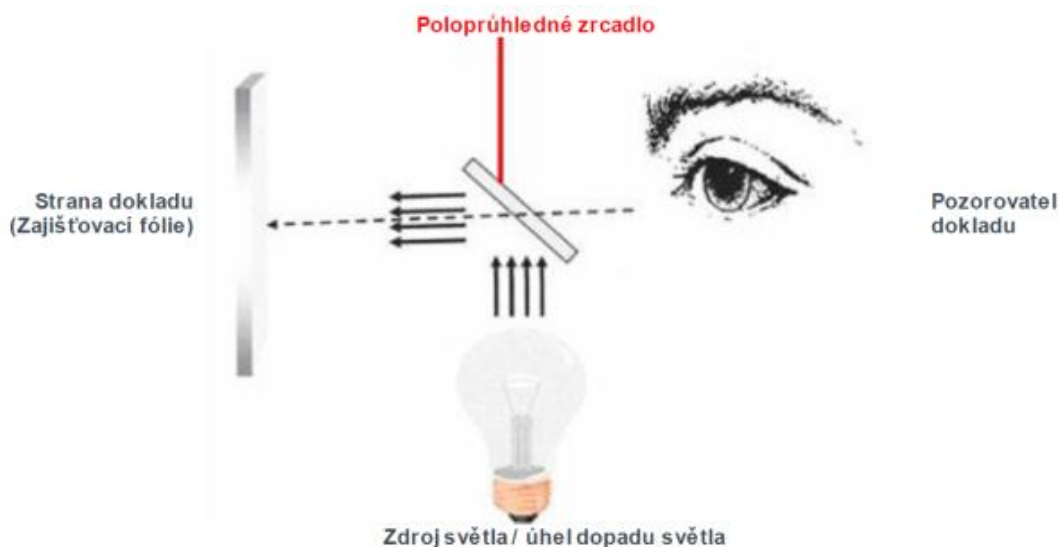
Obrázek 71 Princip využití šikmého světla²²²

²²⁰ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přepracované a doplněné vydání. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9. str. 235

²²¹ Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-04-19]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>. str. 117. str. 103

²²² Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-04-19]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>. str. 132

Koaxiální světlo je světlo procházející optickou soustavou rovnoběžně s optickou osou (např. čtecí zařízení retrohled). Koaxiální světlo se používá k zobrazení skrytých motivů v retroreflektivní fólii.



Obrázek 72 Princip využití koaxiálního světla²²³

5.1.1.2 Mikroskopická zkoumání dokladů

Jedná se o metodu umožňující detailní pozorování a zkoumání dokladu. Pomocí uvedené metody lze pozorovat změny ve struktuře papíru, překrývající se tahy psacích prostředků, překreslení písmen, číslic, znaků nebo existenci úmyslných chybotisků a další. Běžně se používá dvacetinásobné až tisícinásobné zvětšení zkoumaného objektu.²²⁴ Při praktickém využití se zpravidla využívá maximálně padesátinásobného zvětšení, s použitím většího zvětšení se setkáme jen ve výjimečných případech.²²⁵

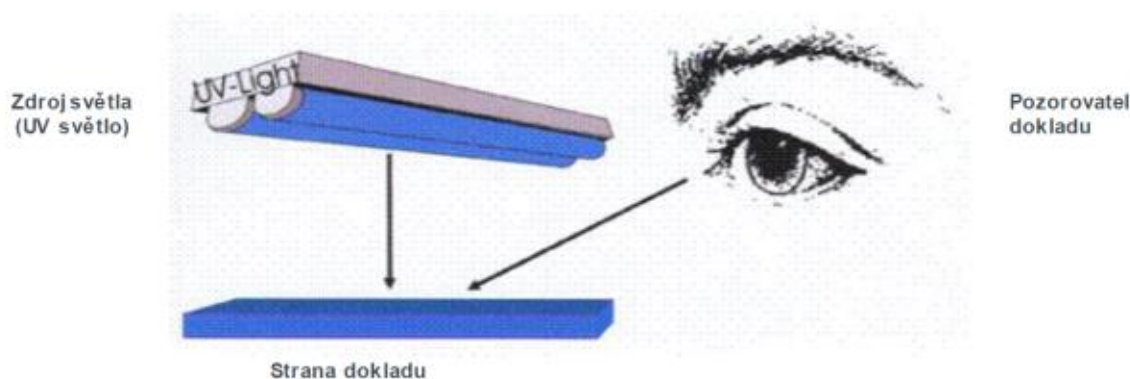
²²³ Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-04-19]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>. str. 71

²²⁴ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přepracované a doplněné vydání. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9. str. 129, 236

²²⁵ STRAUS, Jiří. *Kriminalistická technika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-052-9. str. 255

5.1.1.3 Zkoumání za využití ultrafialového záření

Ultrafialové světlo (UV světlo) patří mezi elektromagnetická záření o vlnové délce kratší než viditelné světlo. Při zkoumání se využívají laboratorní zdroje, které vysílají záření o vlnové délce 254 nebo 366 nanometrů. UV světlo není viditelné samo o sobě, lze vidět pouze jeho efekty, kterými je fluorescence podmíněná UV světlem. Tento zdroj světla se často využívá k analýze luminiscence základní vrstvy, fluorescentních barev a dalších zajišťovacích prvků, jakož i k ověření manipulace s nimi, k vyvolání fluorescence některých psacích prostředků, razítkových barev ochranných vláken, planžet, míst působení chemikálií a další.²²⁶ Je možné zjistit i místa, kde byl chemickou metodou odstraněn inkoustový i jiný text. Zjištěné změny můžeme zadokumentovat fotograficky.²²⁷



Obrázek 73 Využití ultrafialového světla²²⁸

²²⁶ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přepracované a doplněné vydání. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9. str. 236

²²⁷ STRAUS, Jiří. *Kriminalistická technika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-052-9. str. 256

²²⁸ Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-04-19]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>. str. 138



Obrázek 74 Fluotest – přístroj na zkoumání dokumentů pod UV světlem²²⁹

5.1.1.4 Zkoumání dokladů za využití infračerveného záření

Infračervené záření je elektromagnetické záření s vlnovou délkou větší než viditelné světlo. Metoda je založena na schopnosti infračerveného záření pronikat některými materiály. Díky tomu lze zviditelnit například zakrytý text anebo text, který se nachází na silně zašpiněných objektech. Podmínkou úspěšného využití infračerveného záření je, že zakrývací materiál nesmí obsahovat grafický uhlík, např. grafitovou tuhu, protože tímto materiálem infračervené záření neproniká. Při praktickém využití se používají přístroje převádějící neviditelné infračervené záření do viditelného spektra.²³⁰

5.1.1.5 Rentgenové záření

Rentgenové záření je v současné době využíváno výjimečně, zpravidla v souvislosti se zkoumáním historických objektů. Značný praktický význam má rentgenová fluorescenční analýza, pomocí které lze určit prvkové chemické složení zkoumaného objektu nebo jeho části, např. ochranných proužků. Principiálně se sice jedná o nedestruktivní metodu, ale omezené pracovní

²²⁹ STRAUS, Jiří. *Kriminalistická technika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-052-9. str. 256

²³⁰ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přepracované a doplněné vydání. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9. str. 236

prostory přístrojů umožňují vložení pouze malého objektu, což bývá mnohdy spojeno s nutností jeho poškození.²³¹

5.1.2 Destruktivní metody zkoumání dokladů

Destruktivní metody jsou metody fyzikálněchemického, nebo chemického charakteru. Při využití těchto metod dochází k různě závažnému poškození zkoumaných objektů, přičemž podle povahy věci mohou na zkoumaných objektech vzniknout barevně odlišné skvrny, může dojít k odstranění části textu, případně může být vyříznuta malá část zkoumaného objektu.

5.1.2.1 Elektronová mikroskopie

Jedná se o metodu, která umožňuje pracovat s velmi vysokým zvětšením zkoumaného objektu a rovněž lze jejím prostřednictvím provádět nedestruktivním způsobem chemickou prvkovou analýzu zkoumaných objektů. Metodu elektronové mikroskopie lze s úspěchem využít například při určování tiskových technik, druhů papíru, textů zhotovených na počítačových tiskárnách a další. Elektronová mikroskopie je ve své podstatě metodou nedestruktivní, ale s ohledem na velikost pracovního prostoru použitého přístroje je uvedený způsob zkoumání zpravidla spojen s poškozením zkoumaného objektu a jeho rozdělením na menší části, popř. oddělením určité malé části zkoumaného objektu.²³²

5.1.2.2 Analytické kvalitativní metody

Jedná se o tzv. kapkové, srážecí analytické metody, které představují velmi jednoduché chemické reakce, které se zpravidla provádějí přímo na zkoumaném dokladu. Při praktickém využití se na konkrétní zkoumané místo nanese kapka příslušného činidla a pozoruje se případná reakce, která se může projevit změnou barvy, vznikem sraženiny, popř. uvolněním bublinek plynu. Uvedenými analytickými metodami můžeme prokázat různé příměsi v papíru, psacích prostředcích, razítkových barvách, ale i použití stěrací pryže. Výsledek použití

²³¹ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přepracované a doplněné vydání. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9. str. 236

²³² MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přepracované a doplněné vydání. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9. str. 237

těchto metod je pozorovatelný prostým okem, případně za použití jednoduchých optických prostředků, jako je lupa nebo optický mikroskop s malým zvětšením. Důsledkem aplikace popsaných metod je poškození zkoumaného dokladu vytvořením viditelných skvrn.²³³

5.1.2.3 Chromatografické metody

Původně hojně využívaná papírová chromatografie je v současné době nahrazována chromatografií na tenké vrstvě. Uvedené metody zkoumání jsou uplatňovány zejména pro zkoumání psacích prostředků, razítkových barev, je možné zkoumat i lepidla, tiskové barvy a další materiály. Praktické využití spočívá v získání zkoumaného objektu seškrábnutím, nebo odřezáním malé části dokladu, a následnou extrakcí vzorku vhodným rozpouštědlem. Vzorek se následně nanese na chromatickou desku, ponoří se do soustavy rozpouštědel a provede se chromatografická analýza. Na vyvolaných chromatogramech se následně porovnávají barevné skvrny jednotlivých složek zkoumaných materiálů, přičemž se posuzují shody, nebo rozdíly.²³⁴

5.1.2.4 Metody ultrafialové a infračervené spektrofotometrie

Metody ultrafialové a infračervené spektrofotometrie jsou užívány k obdobným účelům jako chromatografické metody. Srovnatelný je i způsob odběru zkoumaných vzorků. Využití spočívá v získání absorpčních spekter a jejich chemické identifikaci, čímž lze v některých případech jednoznačně identifikovat jednotlivé složky zkoumaného vzorku.²³⁵

²³³ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přepracované a doplněné vydání. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9. str. 237

STRAUS, Jiří. *Kriminalistická technika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-052-9. str. 259

²³⁴ STRAUS, Jiří. *Kriminalistická technika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-052-9. str. 259-260

²³⁵ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přepracované a doplněné vydání. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9. str. 237

5.2 Prostředky používané při zkoumání dokladů

Kontrola totožnosti osob a kontrola dokladů totožnosti je nedílnou součástí plnění úkolů všech policistů a všech služeb, které jsou v policii zřízeny. Lze konstatovat, že nejvýznamnější roli v uvedené oblasti představují činnosti prováděné Službou cizinecké policie. Právě v souvislosti s kontrolou, odhalováním padělaných a pozměněných dokladů při hraniční a pobytové kontrole cizineckou policií je využívána celá řada moderních technických prostředků a databází dokladů.

Kontrolou dokladu se rozumí získávání a vyhodnocování informací o dokladu, které vedou k nepochybnému zjištění, zda je doklad předkládán oprávněným držitelem a zda je platný a pravý.²³⁶ Praktickou kontrolu dokladů můžeme charakterizovat obecným, snadno zapamatovatelným pravidlem 3P, což představuje zaměření policisty na pravost dokladu, platnost dokladu a podobu předkladatele dokladu.

Pro kontrolu a případné následné zadokumentování dokladu využívají policisté nebo specialisté na vyhodnocování dokladů technické prostředky, které můžeme rozdělit do tří základních skupin:

- a) **mobilní technické prostředky** – např. lupa s přisvětlením, forenzní lupa, UV lampa, koaxiální retrohled, fotoaparát, svítilna, pinzeta;
- b) **statické technické prostředky** – např. zařízení pro zkoumání dokladů, tzv. dokutest, mikroskop, videospektrální komparátor;
- c) **speciální technické prostředky** – např. speciální vozidlo upravené jako mobilní kancelář pro kontrolu dokladů.²³⁷

Následující část práce je zaměřena na představení vybraných technických prostředků, které jsou využívány při plnění úkolů Policie České republiky v oblasti kontroly a odhalování neregulérních dokladů. Rozhodně není cílem práce, ani v možnostech autora postihnout komplexní přehled všech technických prostředků a pomůcek využívaných při kontrole dokladů. Uvedené prostředky

²³⁶ Pokyn ředitele Ředitelství služby cizinecké policie č. 42 ze dne 12. července 2016, o *kontrole dokladů* v posledním znění. čl. 3 písm. i)

²³⁷ Pokyn ředitele Ředitelství služby cizinecké policie č. 42 ze dne 12. července 2016, o *kontrole dokladů* v posledním znění. čl. 9

lze chápat jako základní přehled technických možností, které jsou policistům, popřípadě specialistům na kontrolu dokladů, k dispozici při odhalování neregulérních dokladů v boji proti pachatelům trestné činnosti a nelegální migraci.

5.2.1 Mobilní technické prostředky

Základními mobilními technickými prostředky pro posuzování pravosti dokladů používanými příslušníky cizinecké policie při výkonu služby jsou zejména UV lampy, kapesní lupy, koaxiální retrohledy určené ke kontrole CONFIRM fólií, pinzety s ostrými hroty nebo měrky na razítka. Mezi další technické prostředky můžeme zařadit kombinované přístroje obsahující lupu, které disponují více než desetinásobným zvětšením a jsou vybaveny různými druhy osvětlení, jako je UV záření, přímé a boční bílé světlo, kontrolou v průsvitu, kontrolou v IR spektru. Dále je to ruční digitální USB mikroskop s LED osvětlením, s dvaceti až dvěstěpadesátinásobným zvětšením, které umožňují detailnější zkoumání jednotlivých tiskových technik a jejich následnou dokumentaci.

5.2.1.1 Souprava pro kontrolu pravosti dokladů

Jedná se o běžně používané prostředky určené ke kontrole pravosti dokladů. Souprava je uložena v mobilním plastovém kufříku a zahrnuje základní pomůcky využívané policisty při rychlé kontrole pravosti dokladů. Výhodou je, že jednotlivé pomůcky mohou být používány na pracovišti i v terénu. Obsah kufříku umožňuje pevné a přehledné umístění jednotlivých pomůcek. V současném provedení souprava obsahuje tyto pomůcky pro kontrolu pravosti dokladů:

- Lupa s osvětlením (zvětšení 10x),
- Lupa skládací (zvětšení 8x),
- UV lampa,
- Videospektrální retrohled Comfirm 3M,
- Pinzeta rovná ostrá,
- Pinzeta zahnutá,
- Nůžky s hroty,
- Preparační jehla,
- Skalpel a výměnné čepelky ke skalpelu,

- Svítilna Mag-lite,
- Lámací nůž,
- Psací potřeby.



Obrázek 75 *Souprava pro kontrolu pravosti dokladů*

Zdroj: vlastní

5.2.1.2 UV lampa pro kontrolu pravosti dokladů

Mezi běžně používané technické prostředky pro kontrolu dokladů řadíme např. UV lampu, využívající světlo o vlnové délce 365nm. UV lampu využíváme k posouzení jasnosti papíru a fluorescentních barev, pomocí UV lampy lze ověřovat ochranné UV prvky a další zajišťovací prvky. Podle provedení může být součástí vybavení i bílá LED svítilna, určená pro kontrolu vodoznaků, okénkového proužku s mikrotextem a podobně.



Obrázek 76 *UV lampa*

Zdroj: vlastní

5.2.1.3 Koaxiální retrohled Confirm 3M

Koaxiální retrohled Confirm 3M je ruční technický prostředek, který se používá k zobrazení skrytých motivů v retroreflektivní fólii. Nepostradatelným pomocníkem se stává při zkoumání dokladů, které jsou chráněny 3M fólií pro zabránění manipulace (záměny) fotografie a pozměňování osobních údajů. Jedná se o fólie, které mají na svém povrchu nanесeny drobné skleněné kuličky, na jejichž boku je nanесen obraz. Uvnitř retrohledu je zabudováno polopropustné zrcadlo, které láme část světelných paprsků pod úhlem, ve kterém je na kuličkách nanесen obraz.



Obrázek 77 Koaxiální retrohled Confirm 3M

Zdroj: vlastní

5.2.1.4 Doculus Lumus®

Jedná se o mobilní přístroj určený na kontrolu pravosti cestovních dokladů. Přístroj zahrnuje celou řadu funkcí, kterými jsou:

- patnáctinásobné zvětšení s kvalitními skleněnými čočkami,
- 4 LED pro dopadající světlo, včetně režimu kapesní svítilny, využívá se při potřebě větší intenzity světla, např. k prosvícení vodoznaku;
- 4 UV LED s vlnovou délkou 365 nm, umožňuje optimální zobrazení UV bezpečnostních barev nejen při pohledu bezpečnostním sklem, ale i při šikmém osvětlení z malé vzdálenosti;
- 8 LED pro rotující boční světlo, slouží k identifikaci hlubotisků, reliéfů, kinegramů a hologramů s měnícími se barvami;
- RFDI čtečka pro kontrolu transpondéru cestovního pasu, umožňuje rychlou verifikaci transpondéru integrovaného v cestovních pasech a ID kartách, tzn., že umožňuje provést kontrolu pravosti, funkčnosti a typu transpondéru čipu.



Obrázek 78 Doculus Lumus®

Zdroj: Vlastní

5.2.1.5 Mobilní laboratoř model 8003

Souprava mobilní laboratoře představuje moderní technická zařízení v kombinaci s programovým vybavením pro rychlou, důkladnou a spolehlivou kontrolu pravosti cestovních dokladů. Vzhledem ke své kompaktnosti umožňuje použití v terénu. Pomocí soupravy jsme schopni pořizovat snímky zajišťovacích prvků, tyto následně zpracovávat, komparovat a archivovat. Součástí mobilní laboratoře je:

- spektrální luminiscenční lupa Regula 4177,
- světelná tabule Regula 4167,
- kompaktní zařízení Regula 1019,
- notebook s předinstalovaným softwarem Video Scope na zkoumání, zpracovávání a archivaci získaných obrázků.



Obrázek 79 Mobilní laboratoř model 8003²³⁸

²³⁸ Mobilné laboratórium 8003. *Irisident* [online]. 2012 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.irisident.cz/Regula/Page.aspx?PageID=Menu71>

Spektrální luminiscenční lupa Regula 4177 se připojuje k počítači prostřednictvím USB portu a je určena pro snímání a převedení zkoumaného objektu do počítače, jeho další zkoumání, porovnání a archivaci prostřednictvím programu Video Scope. Lupa obsahuje zdroj bílého světla, šikmého světla, zdroj IR záření v oblasti vlnových délek 870 nm a 940 nm, UV záření o vlnové délce 365 nm a zelené světlo o vlnové délce 530 nm.



Obrázek 80 Spektrální luminiscenční lupa Regula 4177²³⁹

Světelná tabule Regula 4167 nám umožňuje zkoumat bezpečnostní prvky v průhledovém bílém nebo IR světle o vlnové délce 870 nm. Používáme ji zejména při zkoumání vodoznaků, bezpečnostních pásků a proužků, vláken integrovaných v papíru, soutisku a dalších zajišťovacích prvků.



Obrázek 81 Světelná tabule Regula 4167²⁴⁰

²³⁹ Spektrální luminiscenční lupa Regula 4177. *Irisident* [online]. 2012 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.irisident.cz/Regula/Download/8003.pdf>. str. 1

²⁴⁰ Světelná tabule Regula 4167. *Irisident* [online]. 2012 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.irisident.cz/Regula/Download/8003.pdf>. str. 2

Kompaktní zařízení Regula 1019 je kompaktní přístroj určený pro odbornou kontrolu pravosti dokladů. V zařízení je integrována lupa s 10ti-násobným zvětšením, koaxiální retrohled a světelné zdroje, kterými jsou bílé světlo, UV záření s možností volby vlnové délky 254 nm, 313 nm nebo 365 nm. Snímaný obraz je ostrý, s možností zaostření, bez zkreslení, s vysokým jasnem a kontrastem.



Obrázek 82 Kompaktní zařízení Regula 1019²⁴¹

Jak již bylo uvedeno výše, nedílnou součástí mobilní laboratoře je notebook s předinstalovaným softwarem Video Scope, který umožňuje zkoumání, zpracovávání a archivaci získaných snímků bezpečnostních prvků zkoumaných dokladů, včetně jejich porovnání s databází cestovních dokladů. Databáze obsahuje obecné údaje o dokladech, včetně podrobného popisu jejich bezpečnostních prvků.

5.2.2 Statické technické prostředky

Mezi statické technické prostředky můžeme zařadit taková zařízení, která pro svoji povahu, rozměry a požadavky na napájení není zpravidla možné běžně využívat při běžném plnění úkolů v terénu. Výjimku bude tvořit osazení takových technických prostředků ve speciálně vybavených vozidlech, která jsou využívána při plnění úkolů v terénu. Uvedená speciální vozidla jsou označována jako „Schengenbusy“ a jsou důležitými pomocníky policistů, neboť jejich součástí jsou technické prostředky pro kontrolu pravosti dokladů, které jsou jinak využívány

²⁴¹ Kompaktní zařízení Regula 1019. *Irisident* [online]. 2012 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: [https:// www.irisident.cz/Regula/Download/8003.pdf](https://www.irisident.cz/Regula/Download/8003.pdf). str. 2

v laboratorních podmínkách. Mezi využívanou laboratorní techniku, resp. techniku pro podrobnější zkoumání dokladů patří např. tzv. dokutest, mikroskop, videospektrální komparátor.

5.2.2.1 Příklad pro kontrolu pravosti dokumentů Regula 4103

Pod označením „Docutest“ se skrývá přístroj pro kontrolu pravosti dokumentů. V současné době se jedná nejčastěji o model Regula 4103. Kompaktní přístroj o rozměrech 270 x 185 x 175 mm slouží k ověřování pasů, řidičských průkazů, občanských průkazů, osvědčení o evidenci motorového vozidla, víz, bankovek a jiných cenných papírů se speciálními ochrannými prvky. Široká škála UV, IR spektra a další zabudované světelné zdroje umožňují zviditelnění a zkoumání ochranných prvků, které se na dokumentech, dokladech či bankovkách nacházejí. Maximální velikost zkoumaného dokumentu je 210 x 300 mm, přičemž dokumenty lze zkoumat za použití denního bílého světla, vrchního bílého světla, šikmého bílého světla, UV 365 nm, 313 nm nebo 254 nm. Přístroj rovněž umožňuje zkoumání magnetických vlastností dokumentů. Zařízení má osy X a Y s měřítky, které pomáhají při určování velikosti zkoumaných prvků na dokumentech. K zařízení může být připojena i lupa s 10ti-násobným zvětšením ke zkoumání bezpečnostních prvků malých rozměrů.²⁴²



Obrázek 83 Příklad pro kontrolu pravosti dokumentů Regula 4103

Zdroj: Vlastní

²⁴² Příklad pro kontrolu originality dokumentů 4103. *Irident* [online]. 2012 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.irident.cz/Regula/Page.aspx?PageID=Menu51>

5.2.2.2 Příklad pro kontrolu pravosti dokumentů Regula 4205D.03

V tomto případě se jedná o špičkové stolní zařízení určené pro pokročilé ověřování pravosti pasů, občanských průkazů, cestovních dokladů, vízových štítků a mnoha dalších dokladů, listin, dokumentů, bankovek, cenných papírů s ochrannými prvky. K dispozici je celá škála světelných zdrojů využívaných při zkoumání dokladů, tzn. bílé světlo, včetně šikmého a koaxiálního, ultrafialové o vlnových délkách 254 nm, 313 nm a 365 nm, infračervené o vlnových délkách 870 nebo 950 nm a zelené světlo 505 nm. Zařízení má prostornou pracovní plochu, která umožňuje zkoumat dokumenty o maximální velikosti 190×280 mm, které lze snímat kamerou s rozlišením 5 Mpix. Součástí zařízení jsou moduly pro čtení strojově čitelné zóny (MRZ), čárových kódů a čipů RFID (Radio Frequency Identification), na které navazuje integrovaný informační systémem pro porovnání zkoumaného dokumentu s dokumentem z databáze. Díky širokému spektru vybavení můžeme zjistit různé změny dokladu, např. výmaz údajů, leptání, stopy padělání podpisu, neoprávněně provedené změny provedené IR neprůhlednými inkousty, rozmazané a přeškrtnuté záznamy, texty a obrázky, mechanické změny v podobě řezů, trhlin, záhybů atd. Zařízení umožňuje zkoumat jistící prvky dokladu, kterými jsou zejména: průhlednost/neprůhlednost papíru, vodoznaky, bezpečnostní vlákna, planžety, hologramy, ražba fólií, jistící proužky, stínové obrázky, retroreflexní ochrana, tiskové metody použité pro zhotovení textů, gilošů, mikrotisku, skrytých obrazů, opticky proměnlivých prvků, soutisku atd. Díky světelným zdrojům zařízení umožňuje zkoumat i prvky fyzikálně-chemické ochrany v podobě jistění pomocí UV luminiscence.²⁴³

²⁴³ Document authenticity verification device Regula 4205D. *Machine Assisted Document Verification* [online]. 2012 [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: https://regulaforensics-com.translate.google/en/products/express_verification/4205D/?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=cs&_x_tr_hl=cs&_x_tr_pto=sc



Obrázek 84 Zařízení pro ověřování pravosti dokumentů Regula 4205D.03

Zdroj: Vlastní

5.2.2.3 Mikroskop ZEISS Stemi 2000-C

Při detailním zkoumání dokumentů a potřebě většího zvětšení jednotlivých zabezpečovacích prvků nebo jejich částí jsou využívány mikroskopy různých značek, včetně rozličného příslušenství. Jednou z možností použití v policejní praxi je mikroskop ZEISS Stemi 2000-C. V uvedeném případě se jedná o laboratorní zařízení – stereomikroskop, určený k zobrazení zkoumaného objektu ve velkém 6,5 – 50ti-násobném přiblížení. Mikroskop je doplněn zdrojem studeného světla KL1500 LCD, který slouží k intenzivnímu osvětlení zkoumaného objektu. K mikroskopu je možné připojit i fotoaparát a provést dokumentaci zkoumaného objektu.



Obrázek 85 Mikroskop ZEISS Stemi 2000-C

Zdroj: Vlastní

5.2.2.4 Videospektrální komparátor

Mezi špičkovou laboratorní techniku určenou pro expertizní zkoumání dokladů můžeme zařadit videospektrální komparátor VSC 6000. Jedná se o multifunkční zařízení pro kontrolu pasů, víz, identifikačních průkazů a dalších dokladů. Princip fungování komparátoru je založen na rozsáhlém systému expertíz a jeho funkce umožňují potvrdit nebo vyvrátit pravost dokladu. Součástí VSC 6000 je široké spektrum světelných zdrojů, mikrospektrometr a programové vybavení, umožňující měřit, porovnávat, zpracovávat a zvýrazňovat jednotlivé části obrazu, měřit barevnost a popisovat zkoumaný obraz přímo na monitoru přístroje. Pomocí softwaru přístroje lze zobrazit neviditelné osobní informace obsažené v dokumentech, které je obsahují. Příslušenstvím je i čtečka ICAO, pomocí které lze provést kontrolu údajů ve strojově čitelné zóně pasů a dalších dokladů, pokud tyto údaje obsahují. Software dále umožňuje měřit a popisovat objekty a číst čárové kódy různých formátů. Další důležitou funkcí komparátoru je porovnání živého obrazu a obrazu uloženého v galerii obrazů prolínáním nebo horizontálním a vertikálním rozdělením, což může být využito v případě pochybností nad skutečnou totožností osoby předkládající zkoumaný doklad. Pro doplnění považuji za vhodné uvést, že v policejní praxi se můžeme setkat i s jinými modely videospektrálních komparátorů. Jedná se zejména o model VSC 400, VSC 40 nebo VSC 4 Plus. Videospektrální komparátor VSC 4 Plus byl navržen jako přenosný, což umožňuje práci i bez nutnosti připojení počítače.



Obrázek 86 Videospektrální komparátor VSC 6000

Zdroj: Vlastní

5.2.3 Speciální technické prostředky

Speciálním technickým prostředkem využívaným při práci policistů v terénu je bezpochyby speciálně vybavené vozidlo, tzv. Schengenbus. Můžeme říct, že se jedná o „pojízdnu laboratoř“ určenou na odhalování neregulérních dokladů. Prostor vozidla je vybaven speciální technikou zmiňovanou v předchozích kapitolách, zejména zde nalezneme Docutest, stereoskopický mikroskop, videospektrální komparátor, forenzní lupu, digitální USB mikroskop, videokameru, termovizní kameru, výpočetní techniku včetně programového vybavení a přístupu do policejních informačních systémů. S pomocí tohoto vybavení jsou policisté schopni v relativně krátkém čase posoudit, zda se jedná o padělaný nebo pozměněný doklad či písemnost a určit rozsah padělání. Vozidlo je využíváno při výkonu služby cizinecké policie, dále je využíváno v rámci výkonu služby při opatřeních souvisejících s předpokládaným výskytem většího množství dokladů, jako účelné se jeví použití v rámci součinnostních akcí s ostatními službami policie, při dopravně bezpečnostních akcích, při společném nasazení s ostatními subjekty mimo Policii ČR, zejména pak v rámci součinnostních akcí s Celní správou.



Obrázek 87 Speciálně vybavené vozidlo – Schengenbus

Zdroj: Vlastní

Závěr

Policisté podílející se na plnění úkolů služby cizinecké policie na vnější schengenské hranici nebo ve vnitrozemí se setkávají se značným množstvím padělaných nebo pozměněných dokladů. Kvalita „napadených“ dokladů se samozřejmě liší od těch velmi zdařilých až po vyloženě laické a naivní způsoby padělání a pozměnění. Potřeba použití padělaných dokladů cizinci mnohdy pramení z potřeby obejít nebo se vyhnout předchozímu správnímu nebo trestnímu opatření. Jedná se zejména o případy, kdy bylo rozhodnuto o vyhoštění nebo o správním vyhoštění. Častým důvodem pro padělání nebo pozměňování dokladů je potřeba skrýt původní identitu osoby, zejména z důvodu páchání trestné činnosti nebo v souvislosti s nelegální migrací. Dalším častým důvodem pro padělání nebo pozměňování dokladů je skutečnost, že cizinec nesplnil zákonné podmínky pro vydání víza nebo povolení k pobytu. Shrňme-li uvedené nejčastější důvody pro padělání a pozměňování dokladů, můžeme s určitostí prohlásit, že kontrola a ověřování pravosti dokladů představuje jeden z hlavních nástrojů v boji proti podvodům s falešnou identitou, obchodování s lidmi, v potírání terorismu, nelegální migrace a organizovaného zločinu.

Cílem předložené práce je blíže seznámit čtenáře, především z řad příslušníků Policie České republiky nově přijatých do služebního poměru, popř. žáky a žákyně oboru vzdělání bezpečnostně právní činnost, s problematikou cestovních a osobních dokladů, bezpečnostními prvky používanými při zabezpečení dokladů před jejich pozměňováním a paděláním a v neposlední řadě s technickými prostředky využívanými při činnosti Policie České republiky. Svým zaměřením a rozsahem může práce sloužit i jako metodická pomůcka pro policisty dalších služeb Policie České republiky. Práce se cíleně nezabývá cizinci a jejich cestovními a osobními doklady, protože se jedná o poměrně širokou problematiku. Nicméně lze konstatovat, že s ohledem na mezinárodní zvyklosti a evropské standardy jsou mnohé informace obsažené v předložené práci platné i pro doklady a způsoby jejich zabezpečení u cizích státních příslušníků.

V úvodní kapitole nalezneme výčet základních právních předpisů dotýkajících se cestovních a osobních dokladů občanů České republiky, dále pak základní

pojmy bezprostředně související s řešenou problematikou. Následující kapitoly nabízí historický vývoj jednotlivých druhů a modelů cestovních dokladů a občanských průkazů, vydávaných na našem území od vzniku samostatné Československé republiky do současnosti. Stěžejní částí práce je kapitola zabývající se jistíci prvky používanými v cestovních pasech a cestovních dokladech. Jedná se o velmi širokou problematiku, a proto byly pro potřeby práce vybrány takové ochranné prvky, které jsou zpravidla relativně snadno zjistitelné a ověřitelné při kontrole dokladů, přičemž je samozřejmě nezbytné zdůraznit, že mnohé z jistících prvků podléhají režimu utajení, jsou známy jen úzkému okruhu osob a jsou zjistitelné pouze v rámci znaleckého zkoumání. V posledních letech můžeme pozorovat značný nárůst počtu úspěšně odhalených padělaných nebo pozměněných dokladů, což lze přisuzovat i zavedení nových technických prostředků určených pro ověřování pravosti dokladů. O jednotlivých metodách zkoumání pravosti dokladů a technických prostředcích používaných v policejní praxi je pojednáno v závěrečných kapitolách této práce.

Efektivita policejní práce související s kontrolou dokladů a odhalováním padělaných a pozměněných dokladů je neodmyslitelně spjata s profesionalitou, úrovní znalostí a dovedností všech policistů provádějících kontrolou dokladů. Být profesionálem ve své profesi znamená, mimo jiné, soustavně se vzdělávat, doplňovat, rozšiřovat a prohlubovat své znalosti a dovednosti. Je neskromným přáním autora, aby předložená práce přispěla právě k prohloubení znalostí a dovedností v oblasti odhalování padělaných a pozměněných dokladů.

Seznam použité literatury

Monografie

BLAHOVÁ, Zdenka, NOVOSÁD, Petr. *Studijní materiál pro studenty 3. a 4. ročníku Střední policejní školy MV v Holešově*. Holešov: 2020. 103 s.

BORSKÝ, Vladimír. *Služba pořádkové a cizinecké policie*. Brno: Policie České republiky, Útvar policejního vzdělávání a služební přípravy, 2018. 193 s.

DRAŠTÍK, Antonín, FREMR, Robert a Tomáš DURDÍK. *Trestní zákoník: Komentář 1. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-790. 3264 s.

ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vydání. Ostrava: Sagit, 2012. ISBN 978-80-7208-922-2. 1119 s.

GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-454-1. 310 s.

GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-454-1. 310 s.

GRONSKÝ, Ján. *Komentované dokumenty k ústavním dějinám Československa. Svazek IV*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1389-5. 652 s.

ICAO. *Doc 9303, Machine Readable Travel Documents: Part 1 — Introduction* [online]. Montreal, 2015 [cit. 2021-03-24]. ISBN 978-92-9249-790-3. Dostupné z: https://www.icao.int/publications/Documents/9303_p1_cons_en.pdf

INNES, Brian. *Falza a padělky - Skutečné příběhy o největších světových podvodech: Zločinci, jejich činy a oběti*. 1. vydání. Praha: Universum, 2006. ISBN 80-242-1706-6. 256 s.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 7. aktualizované vydání podle stavu k 1. 10. 2017. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-230-1. 1312 s.

KAMINSKY, Sarah. *Padělatel Adolfo Kaminsky*. Praha: Metafora, 2018. ISBN 978-80-7359-550-0. 179 s.

LEHKÝ, Jiří a Vladimír OŠŤÁDAL. *Cestovní doklady České republiky*. Holešov: VPŠ a SPŠ MV v Holešově, 2008. 38 s.

MATES, Pavel, Jindřich ŠKODA a František VAVERA. *Veřejné sbory*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2011. ISBN 978-80-7357-604-2. 363 s.

MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2. přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9. 583 s.

NĚMEC, Miroslav a kol. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium – I. díl. Aktuální problémy kriminalistické teorie*. Praha: Abook. 2018. ISBN 978-80-906974-1-6. 491 s.

NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky*. 1. vydání. Praha: Abook, 2017. ISBN 978-80-906974-0-9. 548 s.

NOVOTNÝ, František a kol. *Trestní právo hmotné*. 4. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-651-4, 373 s.

PORADA, Viktor a kolektiv. *Bezpečnostní vědy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-758-0. 780 s.

PORADA, Viktor. *Kriminalistika*. Brno: CERM, 2001. ISBN 80-7204-194-0. 746 s.

PORADA, Viktor a kolektiv. *Kriminalistika: Technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-741-2. 1205 s.

RYCHLÍK, Jan. *Cestování do ciziny v habsburské monarchii a v Československu: pasová, vízová a vystěhovalecká politika 1848–1989*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v.v.i., 2007. Česká společnost po roce 1945, sv. 4. ISBN 978-80-7285-081-50. 259 s.

STAMBOLIDIS, Alexander a Hana KUČNÁ. *Příručka pro policisty České republiky. Cestovní doklady. Doklady cizinců. Evropská unie. Schengenská spolupráce*. 1. vydání. Holešov: VPŠ a SPŠ MV v Holešově, 2011. 79 s.

STAMBOLIDIS, Alexander, Hana KUČNÁ a Petr NOVOSÁD. *Příručka pro příslušníky Policie ČR - II: Řidičské průkazy ČR, EU a třetích zemí, Občanské průkazy ČR a ID karty EU, Profilace osob ve vztahu k padělaným*

a pozměněným dokladům. Holešov: Ministerstvo vnitra. Odbor bezpečnostního výzkumu a policejního vzdělávání MV ve spolupráci s Vyšší policejní školou a Střední policejní školou MV v Holešově, 2014. ISBN 978-80-86466-68-2. 67 s.

STRAUS, Jiří. *Kriminalistická technika.* 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-052-9. 430 s.

ŠKODA, Jindřich, František VAVERA a Radek ŠMERDA. *Zákon o policii s komentářem.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-160-1. 397 s.

ŠEBESTA, Jaroslav. *Popis platných českých a zahraničních dokladů totožnosti.* Brno: VPŠ a SPŠ MV v Holešově, 2013. 79 s.

VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii české republiky. Komentář.* 2. vydání Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-543-5. 483 s.

Zákonná úprava a IAŘ

Zákon č. 1/1993 Sb., *Ústava České republiky* v posledním znění

Usnesení č. 2/1993 Sb., *o vyhlášení listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku české republiky* v posledním znění

Zákon č. 55/1928 Sb., *o cestovních pasech* v posledním znění

Zákon č. 198/1948 Sb., *o občanských průkazech* ve znění platném k 26. 7. 1953

Zákon č. 241/1948 Sb., *o prvním pětiletém hospodářském plánu rozvoje Československé republiky (zákon o pětiletém plánu)* v posledním znění

Zákon č. 53/1949 Sb., *o cestovních pasech* v posledním znění

Zákon č. 75/1957 Sb., *o občanských průkazech* v posledním znění

Zákon č. 141/1961 Sb., *o trestním řízení soudním (trestní řád)* v posledním znění

Zákon č. 99/1963 Sb., *občanský soudní řád* v posledním znění

Zákon číslo 63/1965 Sb., *o cestovních dokladech* v posledním znění

Zákon č. 335/1991 Sb., *o soudech a soudcích* v posledním znění

Zákon č. 358/1992 Sb., *notářský řád* v posledním znění

Zákon č. 269/1994 Sb., o *Rejstříku trestů* v posledním znění

Zákon č. 90/1995 Sb., o *jednacím řádu Poslanecké sněmovny* v posledním znění

Zákon č. 82/1998 Sb., o *odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)* v posledním znění

Zákon č. 107/1999 Sb., o *jednacím řádu Senátu* v posledním znění

Zákon č. 325/1999 Sb., o *azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky*, v posledním znění

Zákon č. 326/1999 Sb., o *pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů* v posledním znění

Zákon č. 328/1999 Sb., o *občanských průkazech* v posledním znění

Zákon č. 329/1999 Sb., o *cestovních dokladech* v posledním znění

Zákon č. 65/2000 Sb., o *námořní plavbě* v posledním znění

Zákon č. 133/2000 Sb., o *evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel)* v posledním znění

Zákon č. 301/2000 Sb., o *matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů* v posledním znění

Zákon č. 361/2000 Sb., o *provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů* v posledním znění

Zákon č. 119/2002 Sb., o *střelných zbraních a střelivu* v posledním znění

Zákon č. 150/2002 Sb., *soudní řád správní* v posledním znění

Zákon č. 218/2003 Sb., o *odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů* v posledním znění

Zákon č. 500/2004 Sb., *správní řád* v posledním znění

Zákon č. 187/2006 Sb., o *nemocenském pojištění* v posledním znění

Zákon č. 140/2008 Sb., *kterým se mění některé zákony na úseku cestovních dokladů* v posledním znění

Zákon č. 273/2008 Sb., *o Policii české republiky* v posledním znění

Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník* v posledním znění

Zákon č. 280/2009 Sb., *daňový řád* v posledním znění

Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník* v posledním znění

Zákon č. 255/2012 Sb., *o kontrole (kontrolní řád)* v posledním znění

Zákon č. 250/2016 Sb., *o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich* v posledním znění

Zákon č. 251/2016 Sb., *o některých přestupcích* v posledním znění

Zákon č. 197/2009 Sb., *o certifikaci veřejných dokladů s biometrickými údaji a o změně některých zákonů* v posledním znění

Zákon č. 110/2019 Sb., *o zpracování osobních údajů* v posledním znění

Zákon č. 269/2021 Sb., *o občanských průkazech* v posledním znění

NAŘÍZENÍ RADY (ES) č. 2252/2004, *o normách pro bezpečnostní a biometrické prvky v cestovních pasech a cestovních dokladech vydávaných členskými státy* v posledním znění

Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU 2016/399 ze dne 9. března 2016, *kterým se stanoví kodex Unie o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (Schengenský hraniční kodex)*, v posledním znění

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 *o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES*, v posledním znění

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1157 ze dne 20. června 2019 *o posílení zabezpečení průkazů totožnosti občanů Unie a povolení k pobytu vydávaných občanům Unie a jejich rodinným příslušníkům, kteří vykonávají své právo volného pohybu* v posledním znění.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/680 ze dne 27. dubna 2016 *o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů příslušnými orgány za účelem prevence, vyšetřování, odhalování či stíhání trestných činů nebo výkonu trestů, o volném pohybu těchto údajů a o zrušení rámcového rozhodnutí Rady 2008/977/SVV, v posledním znění*

Směrnice Rady (EU) 2019/997 ze dne 18. června 2019, *kteřou se zavádí náhradní cestovní doklad EU a zrušuje rozhodnutí 96/409/SZBP*

Usnesení vlády České republiky č. 1604/2008 *k zajišťování bezpečnosti chráněných objektů a prostorů*, ve znění usnesení č. 518/2011 a 544/2017

Nařízení vlády republiky Československé č. 481/1919 Sb., *kteřým se zavádějí všeobecné občanské legitimace* v posledním znění

Nařízení č. 87/1918 Sb., *o vydávání cestovních pasů* ve znění ke dni 22. prosince 1918

Nařízení č. 46/1919 Sb., *ku provedení nařízení z 22. prosince 1918, č. 87 sb. z. a n., o vydávání cestových pasů* v posledním znění

Vládní nařízení č. 61/1953 Sb., *o občanských průkazech* v posledním znění

Vyhláška ministerstva vnitra č. 2384/1948 Ú. I. I., *jíž se stanoví podrobnosti o občanských průkazech* v posledním znění

Vyhláška ministerstva vnitra č. 439/1949 Ú. I., *kteřou se vydávají podrobnější předpisy k zákonu o cestovních pasech* v posledním znění

Vyhláška ministerstva zahraničních věcí č. 100/1959 Ú. I. *o vydání cestovních pasů* v posledním znění

Vyhláška ministerstva vnitra a ministerstva zahraničních věcí č. 64/1965 Sb., *kteřou se vydávají prováděcí předpisy k zákonu o cestovních dokladech* v posledním znění

Vyhláška Federálního ministerstva vnitra č. 135/1978 Sb., *kteřou se vydávají podrobnější předpisy o občanských průkazech* v posledním znění

Vyhláška Ministerstva dopravy a spojů č. 31/2001 Sb., *o řídičských průkazech a o registru řidičů* v posledním znění

Vyhláška Ministerstva vnitra č. 400/2011 Sb., *kteou se provádí zákon o občanských průkazech a zákon o cestovních dokladech* v posledním znění

Vyhláška Ministerstva dopravy č. 112/2015 Sb., *o odborné a zdravotní způsobilosti členů posádky lodě, průkazech způsobilosti, námořnických knížkách a kapitánském slibu* v posledním znění

Vyhláška Ministerstva zahraničních věcí č. 28/2016 Sb., *o stanovení vzorů diplomatických a služebních pasů a cestovních průkazů a vzorů tiskopisů žádostí o jejich vydání a tiskopisu žádosti o provedení změn nebo doplnění údajů v cestovním průkazu* v posledním znění

Vyhláška Ministerstva vnitra č. 281/2021 Sb., *k provedení zákona o občanských průkazech a některých ustanovení zákona o cestovních dokladech a zákona o základních registrech* v posledním znění

Pokyn policejního prezidenta č. 151/2018 *o mobilním přístupu k informačním systémům, komunikaci, přenosu obrazových, textových a zvukových záznamů, ukládání úkolů a jiných službách podpory výkonu činnosti Policie České republiky (o mobilní bezpečné platformě)*

Pokyn ředitele Ředitelství služby cizinecké policie č. 42 ze dne 12. července 2016, *o kontrole dokladů* v posledním znění

Pokyn rektora policejní akademie české republiky v Praze č. 10/2016, *kterým se upravuje formální úprava vysokoškolských kvalifikačních prací zpracovávaných na Policejní akademii České republiky v Praze* v posledním znění

Letecký předpis *zjednodušení formalit L 9*. [online]. Uveřejněno pod číslem jednacím:702/2010-220-SP/1. [cit. 2021-11-04]. Dostupné z <https://aim.rlp.cz/predpisy/predpisy/dokumenty/L/L-9/data/print/L-9.pdf>

Webové stránky a elektronické zdroje

DOLANSKÁ, Jitka. Sběrateli učarovalo kouzlo starých dokladů, lidé je uvidí v ašském muzeu. *IDNES.cz* [online]. Karlovy Vary, 2016 [cit. 2021-11-07]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/karlovy-vary/zpravy/sberatel-bohuslav-karban-stare-doklady-muzeum-as.A161208_2291206_vary-zpravy_ba

DOLEŽAL, Ivan. Papíry s ochrannými prvky: Nanočástice jako ochranný prvek. *Svět tisku* [online]. Praha, 2013 [cit. 2021-11-04]. Dostupné z: http://www.svettisku.cz/buxus/generate_page.php?page_id=7267

DOLEŽAL, Ivan. Papíry s ochrannými prvky: Vodoznak, průsvitka, filigrán. *Svět tisku* [online]. Praha, 2013 [cit. 2021-11-04]. Dostupné z: http://www.svettisku.cz/buxus/generate_page.php?page_id=7267

DOLEŽAL, Ivan. Papíry s ochrannými prvky. *Svět tisku* [online]. Praha, 2013 [cit. 2021-11-04]. Dostupné z: http://www.svettisku.cz/buxus/generate_page.php?page_id=7267

DRAŠTÍK, Antonín. *Veřejná listina*. Komentář k § 131 zákona č. 40/2009 *trestní zákoník* v posledním znění. In ASPI verze 2018 [právní informační systém]. Wolters Kluwer, © 2000-2018 [cit. 2021-04-11].

MACKOVÁ, Alena. *Pojem veřejné listiny*. Komentář k § 567 zákona č. 89/2012 *občanský zákoník* v posledním znění. In ASPI verze 2018 [právní informační systém]. Wolters Kluwer, © 2000-2018 [cit. 2021-04-11].

RAŠEK, Luděk. *Sborník příspěvků z XXIX. konference EurOpen.CZ: Elektronické pasy - jak fungují* [online]. Praha: Impromat CZ, 2006 [cit. 2021-03-29]. ISBN 80-86583-11-2. Dostupné z: <https://www.europen.cz/Anot/39/eo-2-11.pdf#page=83>.

SLÁMOVÁ, Jaroslava. *Tvorba bibliografických odkazů a citací ve vysokoškolských kvalifikačních pracích: Nejčastější dotazy a jejich řešení* [online]. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2017 [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: <http://www.polac.cz/knihovna/citace.pdf>

UHLÍŘ, Aleš. Počátky povinných občanských průkazů v českých zemích. *Britské listy: Skutečnost je vždy složitější* [online]. 2010, 22. 6. 2010 [cit. 2021-06-22]. Dostupné z: <https://legacy.blisty.cz/art/53204.html>

Brno. *Z historie cestovních dokladů: Jaký byl vývoj cestovních pasů na našem území od 19. století?* [online]. 2015 [cit. 2021-03-18]. Dostupné z: <https://www.brno.cz/sprava-mesta/magistrat-mesta-brna/usek-tajemnika/odbor-spravnich-cinnosti/potrebuji-si-vyridit/cestovni-doklady/z-historie-cestovnich-dokladu/>

Cestovní pasy: Cestovní pas 1987. In: Scenzen.cz [online]. [cit. 2021-03-03]. Dostupné z: [http://www.scenzen.cz/files/dobove_listiny/prukazy/Cestovni_pas_\(1987\).pdf](http://www.scenzen.cz/files/dobove_listiny/prukazy/Cestovni_pas_(1987).pdf)

DATEX: *Přehled dostupných vzorů cestovních a jiných dokladů. Cestovní pas.* [online]. [cit. 2021-04-14]. Dostupné z: http://datex.pcr.cz/vzory_dokladu/cesko/07_cp_vnitrek.htm

DATEX: *Přehled dostupných vzorů cestovních a jiných dokladů. Cestovní pas.* [online]. [cit. 2021-04-19]. Dostupné z: http://datex.pcr.cz/vzory_dokladu/cesko/07_cp_vnitrek.htm. Upraveno

DATEX: *Vzory dokladů* [online]. Praha [cit. 2021-11-15]. Dostupné z: http://datex.pcr.cz/vzory_dokladu/cesko/OP%2060-75.pdf

DATEX: *Přehled dostupných vzorů cestovních a jiných dokladů. Vodoznak* [online]. [cit. 2022-03-18]. Dostupné z: http://datex.pcr.cz/vzory_dokladu/cesko/07_cp_vnitrek.htm#vodoznak

DATEX: *Přehled dostupných vzorů cestovních a jiných dokladů. Opticky proměnlivá barva* [online]. [cit. 2022-03-18]. Dostupné z: [http://datex.pcr.cz/vzory_dokladu/cesko/07_cp_vnitrek.htm#opticky_proměnlivá_barva](http://datex.pcr.cz/vzory_dokladu/cesko/07_cp_vnitrek.htm#opticky_promenlivá_barva)

Document authenticity verification device Regula 4205D. *Machine Assisted Document Verification* [online]. 2012 [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: https://regulaforensics-com.translate.google/en/products/express_verification/4205D/?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=cs&_x_tr_hl=cs&_x_tr_pto=sc

Doklad: CZE-AO-04001. In: *Evropská rada, Rada Evropské unie: Prado - Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů online* [online]. 2019 [cit. 2021-03-08]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/CZE-AO-04001/image-96179.html>

Doklad: CZE-BO-01003. In: *Evropská rada, Rada Evropské unie: Prado - Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů online* [online]. 2019 [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/CZE-BO-01003/image-315443.html>

Doklad: CZE-BO-01004. In: *Evropská rada, Rada Evropské unie: Prado - Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů online* [online]. 2019 [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/CZE-BO-01004/image-41890.html>

Doklad: CZE-BO-02001. In: *Evropská rada, Rada Evropské unie: Prado - Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů online* [online]. 2019 [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/CZE-BO-02001/image-315454.html>

Doklad: CZE-BO-03001. In: *Evropská rada, Rada Evropské unie: Prado - Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů online* [online]. 2019 [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/CZE-BO-03001/image-46343.html>

Evropská rada, Rada Evropské unie: Prado - Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů online [online]. 2019 [cit. 2021-11-09]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-start-page.html>

Flexotisk. *KRPA FORM: The Power of Paper*. [online]. [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.krpa-form.cz/tisk/flexotisk>

Hlubotisk. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Hlubotisk>

Intaglio tisk. *Státní tiskárna cenin* [online]. Praha, 2019 [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: https://stc.cz/wp-content/uploads/2017/12/PL_DOKLADY_mail_CZ.pdf

Knihtisk. *Machinery Europe: Stroje se životopisem* [online]. [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <https://www.machineryeurope.com/knihtisk>

Kompaktní zařízení Regula 1019. *Irisident* [online]. 2012 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.irisident.cz/Regula/Download/8003.pdf>.

Mikrotexty. *Miroslav Vašák: Expert na padělané peníze* [online]. Cheb, 2019, [cit. 2021-03-19]. Dostupné z: <https://www.miroslavvasak.cz//mikrotexty/#>

Ministerstvo vnitra České republiky. *Neplatné doklady* [online]. Praha, 2019 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: <https://aplikace.mvcr.cz/neplatne-doklady/default.aspx>

Mobilné laboratórium 8003. *Irisident* [online]. 2012 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.irisident.cz/Regula/Page.aspx?PageID=Menu71>

Občanské průkazy se strojově čitelnými údaji vydávané od srpna 2021. *Ministerstvo vnitra České republiky: Platné typy občanských průkazů* [online]. 4. srpna 2021 [cit. 2021-08-05]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/rady-a-sluzby-dokumenty-platne-typy-obcanskych-prukazu.aspx>

Občanský průkaz vydávaný v letech 1948 – 1953. Databáze dokladů DATEX [online]. [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: http://datex.pcr.cz/vzory_dokladu/cesko/OP%2048-53.pdf

Občanský průkaz vydávaný v letech 1960 – 1975. Databáze dokladů DATEX [online]. [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: http://datex.pcr.cz/vzory_dokladu/cesko/OP%1960-75.pdf

Občanský průkaz vydávaný v letech 1975 – 1985. Databáze dokladů DATEX [online]. [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: http://datex.pcr.cz/vzory_dokladu/cesko/OP%1975-85.pdf

Občanský průkaz vydávaný v letech 1985 – 1991. Databáze dokladů DATEX [online]. [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: http://datex.pcr.cz/vzory_dokladu/cesko/OP%1985-91.pdf

Občanský průkaz vydávaný v letech 1991 – 1993. Databáze dokladů DATEX [online]. [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: http://datex.pcr.cz/vzory_dokladu/cesko/OP%1991-93.pdf

Ochranné prvky. *Státní tiskárna cenin* [online]. Praha, 2019 [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: https://stc.cz/wp-content/uploads/2017/12/PL_DOKLADY_mail_CZ.pdf

Ochranné prvky na bankovkách: Opticky proměnlivá barva [online]. 2012 [cit. 2021-04-26]. Dostupné z: <http://www.papirovaplatidla.cz/informace/ochranne-prvky# 20.opticky>

Platné typy cestovních dokladů: Cestovní pasy se strojově čitelnými údaji. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha, 2020 [cit. 2021-04-11]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/rady-a-sluzby-dokumenty-platne-typy-cestovnich-dokladu.aspx>

Platné typy občanských průkazů: Občanské průkazy bez strojově čitelných údajů. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2017 [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/rady-a-sluzby-dokumenty-platne-typy-obcanskych-prukazu.aspx>

Platné typy občanských průkazů: Občanské průkazy se strojově čitelnými údaji. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2017 [cit. 2021-03-13]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/rady-a-sluzby-dokumenty-platne-typy-obcanskych-prukazu.aspx>

Přístroj na kontrolu originality dokumentů 4103. *Irisident* [online]. 2012 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.irisident.cz/Regula/Page.aspx?PageID=Menu51>

Rodné číslo. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2018 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/rady-a-sluzby-dokumenty-rodne-cislo.aspx>

Rodné číslo: Kontrolní číslice. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 15. 10. 2019 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Rodn%C3%A9_%C4%8D%C3%ADslo

Scanzen.cz: *Všeobecné občanské legitimace* [online]. [cit. 2021-06-22]. Dostupné z: <http://www.scanzen.cz/dobove-dokumenty/prukazy/vseobecna-obcanska-legitimace>

Scanzen.cz. *Občanské průkazy*. [online] [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: <http://www.scanzen.cz/dobove-dokumenty/prukazy/obcansky-prukaz>

Spektrální luminiscenční lupa Regula 4177. *Irisident* [online]. 2012 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.irisident.cz/Regula/Download/8003.pdf>.

Světelná tabule Regula 4167. *Irisident* [online]. 2012 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.irisident.cz/Regula/Download/8003.pdf>.

Státní tiskárna cenin: Státní podnik. *Ofset* [online]. [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://stc.cz/techniky-tisku/ofset/>

Traveller identification programme: ID management solutions for more secure travel documents. *ICAO Security and facilitation* [online]. [cit. 21-03-09]. Dostupné z: <https://www.icao.int/Security/FAL/TRIP/Pages/default.aspx>

Veřejný rejstřík pravých dokladů totožnosti a cestovních dokladů ONLINE PRADO: Glosář technických pojmů souvisejících se zajišťovacími prvky a zabezpečenými doklady. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Rada Evropské unie Generální sekretariát, 2021 [cit. 2021-11-03]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-glossary/prado-glossary.pdf>

Tiskové technologie: Ofsetový tisk. *Printing: Tisk, Pre-press a knihařské zpracování* [online]. 19. 02. 2021 [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://www.printing.cz/clanky/tiskove-technologie/ofsetovy-tisk-1125cz>

Všeobecná občanská legitimace. In: *Scanzen.cz* [online]. [cit. 2021-11-07]. Dostupné z: [http://www.scanzen.cz/files/dobove_listiny/prukazy/Vseobecna_obcanska_legitimace_\(1926\).pdf](http://www.scanzen.cz/files/dobove_listiny/prukazy/Vseobecna_obcanska_legitimace_(1926).pdf)

Výroba dokladů. *Státní tiskárna cenin* [online]. Praha, 2019 [cit. 2021-07-11]. Dostupné z: https://stc.cz/wp-content/uploads/2017/12/PL_DOKLADY_mail_CZ.pdf

Seznam obrázků

Obrázek 1	Struktura rodného čísla.....	22
Obrázek 2	Vzor datové strany cestovního pasu České republiky	23
Obrázek 3	Zóna vizuální kontroly a strojově čitelná zóna ID stránky	27
Obrázek 4	Příklad strojově čitelných údajů – cestovní pas České republiky	28
Obrázek 5	Příklad strojově čitelných údajů – občanský průkaz vzor 2014	28
Obrázek 6	Schéma falšování dokladů a totožnosti	32
Obrázek 7	Cestovní pas z roku 1934	36
Obrázek 8	Cestovní pas z roku 1947	38
Obrázek 9	Cestovní pas z roku 1966	39
Obrázek 10	Cestovní pas z roku 1974	40
Obrázek 11	Cestovní pas z roku 1987	41
Obrázek 12	Cestovní pas z roku 1992	42
Obrázek 13	Cestovní pas, Model 1993	43
Obrázek 14	Cestovní pas, Model 1998	43
Obrázek 15	Cestovní pas, Model 2000	44
Obrázek 16	Cestovní pas, Model 2005	45
Obrázek 17	Vzor cestovního pasu České republiky vydávaný od 1. 9. 2006	47
Obrázek 18	Vzor cestovního pasu České republiky vydávaný od 1. 1. 2012	47
Obrázek 19	Vzor diplomatického pasu České republiky	49
Obrázek 20	Vzor služebního pasu České republiky	51
Obrázek 21	Cestovní průkaz České republiky	52
Obrázek 22	Náhradní cestovní doklad Evropské unie – vzor	54
Obrázek 23	Odstřižení vyznačené části občanského průkazu	55
Obrázek 24	Cestovní doklad NATO	56
Obrázek 25	Všeobecná občanská legitimace	59
Obrázek 26	Občanský průkaz vzor 1948	62
Obrázek 27	Občanský průkaz vzor 53	64
Obrázek 28	Občanský průkaz vzor 60	68
Obrázek 29	Občanský průkaz vzor 77	69
Obrázek 30	Občanský průkaz vzor 85	70
Obrázek 31	Občanský průkaz vzor 91	71

Obrázek 32 Občanský průkaz vzor 93	72
Obrázek 33 Občanský průkaz vzor 94	72
Obrázek 34 Občanský průkaz vzor 96	73
Obrázek 35 Občanský průkaz vzor 2000	74
Obrázek 36 Občanský průkaz vzor 2005	75
Obrázek 37 Občanský průkaz vzor 2012	76
Obrázek 38 Občanský průkaz vzor 2014	77
Obrázek 39 Přední a zadní strana občanského průkazu vzor 2021	79
Obrázek 40 Retroreflektivní fólie).....	83
Obrázek 41 Skrytý obrazec	84
Obrázek 42 Difrakční opticky proměnlivé obrazové prvky.....	85
Obrázek 43 Minitisk (modrý text) a mikrotisk (menší fialová písmena)	86
Obrázek 44 Pozitivní a negativní gilošové vzory	87
Obrázek 45 Skrytý obrazec	87
Obrázek 46 Soutisk na občanském průkazu vzor 2000 – 2006;	88
Obrázek 47 Vodoznak.....	91
Obrázek 48 Ukázka různých provedení zabezpečovacího proužku.....	92
Obrázek 49 Melírovací zajišťovací vlákna.....	93
Obrázek 50 Ukázka zobrazení fluorescentních částic.....	93
Obrázek 51 Planžety v normálním světle (vlevo) a v UV světle (vpravo).....	94
Obrázek 52 Různé použití prošívací niti.....	95
Obrázek 53 Příklad umístění mikročipu	96
Obrázek 54 Mezinárodní symbol e-pasu.....	97
Obrázek 55 Třpytivý perleťový efekt iridescentní barvy na fólii	98
Obrázek 56 Tisk kovovou barvou – stříbřitě zbarvený kovový pigment.....	98
Obrázek 57 Ukázka použití metamerické barvy na eurobankovkovce	99
Obrázek 58 Tisk rozpíjející se barvou	100
Obrázek 59 Poškození tisku provedeného rozpouštějící se barvou.....	100
Obrázek 60 Ukázka fungování termochromické barvy	101
Obrázek 61 Detail prvku zhotoveného opticky proměnlivou barvou.....	101
Obrázek 62 Ukázka sériového čísla provedeného knihtiskem	104
Obrázek 63 Flexotisk na folii	105
Obrázek 64 Ofsetový tisk	106

Obrázek 65 Hlubotisk.....	107
Obrázek 66 Detail potisku fólie technikou rastrového hlubotisku	108
Obrázek 67 Irisový tisk.....	108
Obrázek 68 Příklad sítotisku opticky proměnlivou barvou.....	109
Obrázek 69 Ukázka ražby za tepla přes fólii (vlevo) a reliéfní ražby (vpravo)..	110
Obrázek 70 Princip využití průchozího světla.....	113
Obrázek 71 Princip využití šikmého světla	113
Obrázek 72 Princip využití koaxiálního světla	114
Obrázek 73 Využití ultrafialového světla	115
Obrázek 74 Fluotest – přístroj na zkoumání dokumentů pod UV světlem.....	116
Obrázek 75 Souprava pro kontrolu pravosti dokladů	121
Obrázek 76 UV lampa.....	121
Obrázek 77 Koaxiální retrohled Confirm 3M	122
Obrázek 78 Doculus Lumus®	123
Obrázek 79 Mobilní laboratoř model 8003	123
Obrázek 80 Spektrální luminiscenční lupa Regula 4177	124
Obrázek 81 Světelná tabule Regula 4167.....	124
Obrázek 82 Kompaktní zařízení Regula 1019.....	125
Obrázek 83 Přístroj pro kontrolu pravosti dokumentů Regula 4103	126
Obrázek 84 Zařízení pro ověřování pravosti dokumentů Regula 4205D.03.....	128
Obrázek 85 Mikroskop ZEISS Stemi 2000-C	128
Obrázek 86 Videospektrální komparátor VSC 6000.....	129
Obrázek 87 Speciálně vybavené vozidlo – Schengenbus.....	130